

DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Łódź, dnia 7 sierpnia 2024 r.

Poz. 6245

UCHWAŁA NR III/29/24 RADY POWIATU SKIERNIEWICKIEGO

z dnia 29 maja 2024 r.

w sprawie przyjęcia „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego na lata 2024 – 2027”.

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. 2024 r., poz. 107) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 r. poz. 840, z 2023r. poz. 951, 1688, 1904), Rada Powiatu Skierniewickiego po uzyskaniu pozytywnej opinii Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego na lata 2024 – 2027”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Skierniewickiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego.

Przewodnicząca Rady

Teresa Jędraszek

Załącznik do uchwały Nr III/29/24
Rady Powiatu Skierniewickiego
z dnia 29 maja 2024 r.

POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA POWIATU SKIERNIEWICKIEGO NA LATA 2024 - 2027

SPIS TREŚCI:

- CEL OPRACOWANIA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA POWIATU SKIERNIEWICKIEGO NA LATA 2024 - 2027
- PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA POWIATU SKIERNIEWICKIEGO
- ASPEKTY PRAWNE I PROGRAMOWE
 - Uwarunkowania prawne.
 - Uwarunkowania programowe.
 - Krajowe.
 - Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.
 - Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.
- ZIEMIE HISTORYCZNE WCHODZĄCE W SKŁAD POWIATU SKIERNIEWICKIEGO
- RYS HISTORYCZNY.
 - Krajobraz kulturowy.
- Uwarunkowania kulturowe.
 - Obiekty reprezentatywne.
 - Obiekty podlegające ochronie prawnej.
 - Dziedzictwo kultury niematerialnej.
 - Twórcy ludowi stanowiący symbole powiatu.
 - Bilans walorów dziedzictwa kulturowego Powiatu Skierniewickiego.
 - Założenia Powiatowego programu opieki nad zabytkami.
 - Najważniejsze aspekty ochrony wartości kulturowych Powiatu Skierniewickiego

- CELE, KIERUNKI I DZIAŁANIA.
- WSKAZANIA DO DOKUMENTÓW WYŻSZEGO RZĘDU.
- MOŻLIWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA POWIATU SKIERNIEWICKIEGO.
- PODSUMOWANIE.

CEL OPRACOWANIA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA POWIATU SKIERNIEWICKIEGO NA LATA 2024 - 2027

Głównym założeniem sporządzanego dokumentu jest zamierzone modelowanie indywidualnego – lokalnego dziedzictwa kulturowego i eksponowanie jego zasobów, co przyczyni się do propagowania dorobku kultury materialnej i niematerialnej, zacieśniania więzi lokalnych, podtrzymywania obyczajów i podniesienia atrakcyjności rekreacyjnej Powiatu Skierniewickiego.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840) Burmistrzowie i Wójtowie prowadzą Gminne Ewidencje Zabytków, które zgodnie z wytycznymi Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie powinny zostać przyjęte Zarządzeniami Burmistrzów i Wójtów.

Starosta sporządza na okres 4 lat Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego na lata 2024 - 2027 zakłada, że celem nadrzędnym jest przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych, rewaloryzacyjnych, renowacyjnych i remontowych zabytkowych obszarów i obiektów na terenie gminy, będących genezą chluby i postumentem zrównoważonego rozwoju obszaru opartego o walory krajobrazu przyrodniczo - kulturowego.

Tak sprecyzowany cel główny potrzebuje silnego analitycznego współdziałania i zaangażowania jednostek i instytucji odpowiedzialnych za ochronę zabytków, propagowanie kultury, edukację oraz poprawę stanu zabytków.

Pozwoli to na:

- wznowienie zintegrowanych, kompleksowych działań zmierzających do zahamowania degradacji dziedzictwa kulturowego,
- ujednoczenie systemowych działań renowacyjnych i rewaloryzacyjnych,
- poprawę walorów i wartości obszarów i obiektów zabytkowych oraz ich wykorzystanie dla rozwoju turystyki i propagowanie dziedzictwa i krajobrazu kulturowego,
- kształtowanie poczucia odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa regionalnego i lokalnego,
- wzmocnienie więzi społeczności lokalnych – „Małej Ojczyzny”,
- właściwe zdyskontowanie środków finansowych z wykorzystaniem funduszy pomocowych Unii Europejskiej.

Poza tym, podjęcie systemowych działań dotyczących wszystkich wymienionych elementów składających się na dziedzictwo kulturowe przyczyni się do powstania wyniku synergii, co pozytywnie wpłynie na rezultat docelowy.

Ochrona zabytków oznacza działania organów administracji publicznej mające na celu m.in. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających zachowanie zabytków, właściwe zagospodarowanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek ich wartości. Zadaniem władz samorządowych jest również uwzględnianie zadań ochronnych we wszystkich dokumentach planistycznych oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840) wyróżnia ochronę obiektów i obszarów zabytkowych, sprawowaną przez administrację publiczną i opiekę nad zabytkami, sędowaną na właścicieli lub posiadaczy zabytków. Zatem z mocy prawa udział w działaniach ochronnych, pracach ratowniczych i zapobiegawczych został powierzony organom władzy państwowej wszystkich jednostek, od Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego po Starostę, właścicieli oraz posiadaczy zabytków. Odpowiedzialność jednostek poszczególnych szczebli administracyjnych dodatkowo regulują Ustawy dotyczące jednostek samorządowych.

Zakładanym rezultatem wdrażania Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego na lata 2024 – 2027 będzie polepszanie stanu obszarów i obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków przyjętej, podniesienie ich roli m. in. poprzez promocję najcenniejszych obszarów gminy oraz kształtowanie produktów regionalnych i wzmocnienie tradycji etnograficznych, co wpłynie na aktywizację mieszkańców w działaniach na rzecz zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Narzędziem zmierzającym do osiągnięcia założonych efektów jest ustalenie możliwości pozyskiwania środków finansowych na działania związane z zachowaniem materialnego i niematerialnego dziedzictwa Powiatu Skierniewickiego.

PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA POWIATU SKIERNIEWICKIEGO

Zgodnie z artykułem 21. Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840) Ewidencja Zabytków jest podstawą do sporządzania Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego na lata 2024-2027.

Artykuł 87 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami obliguje Starostę do obowiązku sporządzania na okres 4 lat Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.

Ustawa określa, że Powiatowy Program ma na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego na lata 2024 – 2027 (w myśl art. 87 ust. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840) opiniuje Wojewódzki Konserwator Zabytków. Następnie dokument

przyjmuje Rada Miejska. Upowszechnienie dokumentu następuje poprzez ogłoszenie w Wojewódzkim Dzienniku Urzędowym, zgodnie z art. 87 ust. 1 w/w ustawy.

Po 2 latach Starosta zgodnie z w/w ustawą (art. 87 ust. 5) sporządzi sprawozdanie z realizacji Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego na lata 2024 – 2027 za okres dwóch lat jego obowiązywania i przedstawi wnioski Radzie Powiatu i przekaze dokument Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków.

ASPEKTY PRAWNE I PROGRAMOWE

Uwarunkowania prawne

Narzędziami służącymi sprawowaniu opieki nad obiektami i obszarami zabytkowymi, są akty prawne ogólnoprawne, Unii Europejskiej i krajowe.

Dokumentami ogólnoprawnymi są konwencje opracowane pod egidą ONZ (UNESCO). Konwencja UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, która została ustanowiona w 1972 r. w Paryżu, umożliwiła wyróżnienie obszarów i obiektów mających „najwyższą powszechną wartość” poprzez Wpisanie na „Listę Dziedzictwa Światowego UNESCO”.

Unia Europejska reguluje kwestie związane z ochroną dziedzictwa kulturowego w Traktacie z Maastricht z 2 lutego 1992 r., Rozporządzeniu Rady EWG z dnia 9 grudnia 1992 w sprawie wywozu dóbr kultury, Dyrektywie Rady EWG z dnia 15 marca 1993 w sprawie zwrotów przedmiotów kultury wyprawionych niezgodnie z prawem z obszaru państwa członkowskiego oraz w Programie Kultura 2000.

Zapisy odnoszące się do ochrony zabytków w Polsce zamieszczono w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku, w której zgodnie z artykułem 5 ochrona zabytków należy do konstytucyjnych obowiązków państwa.

Głównym aktem prawnym, regulującym zagadnienia związane z dziedzictwem kulturowym jest ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840), która uwzględnia podział na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami.

Zgodnie z art. 4 ochrona zabytków jest sprawowana przez organy administracji publicznej, które są odpowiedzialne za kontrolowanie zabytków oraz prawne i finansowe działania prowadzące do zachowania ich w dobrym stanie.

Art. 5 w/w ustawy określa, że opiekę nad zabytkiem sprawują właściciele lub posiadacze zabytków, którzy zostali zobligowani do dbałości o obiekty i obszary zabytkowe poprzez ich właściwe wykorzystywanie, remontowanie i udostępnianie.

W świetle art. 6 ochronie i opiece podlegają:

- a) zabytki nieruchome będące m. in. krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi i ruralistycznymi obiektami i obszarami zabytkowymi,
- b) zabytki ruchome będące, np. dziełami sztuki i pamiątkami historycznymi,
- c) zabytki archeologiczne.

Ustawa w art. 7 określiła cztery prawne formy ochrony zabytków, którymi są:

- 1) wpis do rejestru zabytków,
 - 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Do kompetencji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej należy obejmowanie ochroną prawną w drodze rozporządzenia najcenniejszych obszarów i obiektów zabytkowych poprzez uznanie ich za pomnik historii.

Zadania administracji rządowej w zakresie zachowania dziedzictwa polegają na obejmowaniu ochroną zabytków poprzez wpis do rejestru zabytków na mocy decyzji WKZ, prowadzeniu wojewódzkiej ewidencji zabytków, uzgodnieniu i opiniowaniu dokumentów planistycznych i inwestycyjnych oraz sprawowaniu kontroli nad nimi.

Do obowiązków samorządów lokalnych należy prowadzenie gminnych ewidencji zabytków i opracowanie gminnych programów opieki nad zabytkami. Samorzady tworzą też ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Samorządy mają również możliwość podejmowania ochrony zabytków poprzez ewentualne tworzenie parków kulturowych na mocy uchwały Rad Miast i Gmin. Park kulturowy przekraczający granice gminy zgodnie z art.16 ust. 5 może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie, których ten park ma być tworzony.

Ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. 2023 poz. 997 ze zm.).

W roku 2023 system planowania przestrzennego kraju przeszedł znaczące zmiany za sprawą ustawy z dnia 7 lipca 2023r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1688), której pierwsze przepisy weszły w życie już 24 września 2023r. Nowelizacja ta, opracowana z myślą o zwiększeniu efektywności i przejrzystości procesów urbanistycznych, wprowadza szereg istotnych zmian, które będą wprowadzane stopniowo. Mają one kluczowe znaczenie dla jednostek samorządu terytorialnego, inwestorów oraz mieszkańców, wprowadzając nowe regulacje, mające usprawnić proces planowania przestrzennego w Polsce. Nowelizacja ustawy wprowadza m.in. zmianę, która wprowadza plan ogólny zastępujący dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Plan ogólny będący aktem prawa miejscowego stanowi podstawę do uchwalania planów miejscowych oraz wydawania decyzji o warunkach zabudowy. Wymaga to od gmin określenia stref planistycznych, określenia gminnych standardów urbanistycznych oraz dostępności urbanistycznej, ustalenia obszarów uzupełnienia zabudowy. Pozwala również określić obszary zabudowy śródmiejskiej (gminy mają czas do końca 2025r. na sporządzenie tych planów).

Zgodnie z Art.13b punkt 3) litera j) ustalenia planu ogólnego określa się uwzględniając uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy, w szczególności znajdujące się na terenie gminy zabytki objęte formami ochrony, o których mowa w ustawie z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. 2022 poz. 840 oraz 2023 poz. 951 i 1688), lub ujęte w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków oraz dobra kultury współczesnej.

Uwarunkowania programowe

a) Krajowe

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami (Uchwała Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 2023r.).

Celem programu jest zapewnienie efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii. Najważniejsze cele programu:

Ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:

- model i system wartościowania zabytków;
- plany zarządzania dla pomników historii;
- wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
- system bezpieczeństwa zabytków;
- projektowanie konserwatorskie.

Cyfryzacja i podniesienie jakości prowadzenia postępowań administracyjnych poprzez m.in.:

- cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;
- opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m.in.:

- wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+);
- digitalizację i udostępnianie zasobu archiwalnego;
- rozwój portalu zabytek.pl.

Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m.in.:

- włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
- kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego;

- wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom.

Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m.in.:

- wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
- warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
- wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
- inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Strzeżenie dziedzictwa narodowego stanowi jedno z podstawowych zadań Rzeczypospolitej Polskiej, zdefiniowanych w art. 5 Konstytucji, obok ochrony niepodległości i nienaruszalności terytorialnej, zapewnienia wolności i praw człowieka i obywatela, bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony środowiska (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.) Zgodnie z przepisami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej ochrona zabytków jest obowiązkiem państwa i każdego obywatela:

- art. 5: „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

- art. 6 ust. 1: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

- art. 86: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest podstawowym aktem prawnym, szczegółowo regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Ustawa określa zabytek jako nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytki podzielono na 3 grupy. Pierwszą stanowią zabytki nieruchome, do których zaliczają się krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane,

działa architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, a zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji. Druga grupa obejmuje zabytki ruchome: dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty, militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne. Trzecią grupą są zabytki archeologiczne: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać także nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Organami ochrony zabytków są:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków,

- wojewoda, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków. Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć w drodze porozumienia wykonywanie części kompetencji wojewódzkiego konserwatora zabytków gminom i powiatom, z wyjątkiem prowadzenia rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez administrację publiczną działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Formami ochrony zabytków są: wpis do rejestru zabytków; uznanie za pomnik historii; utworzenie parku kulturowego; ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

Zgodnie z Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy jest ewidencja zabytków. Ustawa zobowiązuje gminy oraz wojewódzkiego konserwatora zabytków do tworzenia ewidencji zabytków. Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego na lata 2024-2027 tworzony jest na podstawie Ewidencji Zabytków z terenu Powiatu Skierniewickiego, jak też dokumentów planistycznych oraz innych lokalnych dokumentów strategicznych Powiatu Skierniewickiego.

Relacje Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego na lata 2024-2027 z dokumentami wykonanymi na poziomie krajowym, województwa łódzkiego i Powiatu Skierniewickiego.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego na lata 2024-2027 jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami (są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego). Program zbieżny jest z dokumentami utworzonymi na poziomie krajowym, województwa łódzkiego i powiatu sieradzkiego. Cele te wymienione są w dokumentach przedstawionych w tabeli poniżej:

Wykaz dokumentów wykonanych na poziomie krajowym, wojewódzkim oraz uwarunkowania programowe.

Na poziomie krajowym	Główne przesłanie
„Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego(współdziałanie , kultura, kreatywność) 2030”	<p>Strategia stanowi kontynuację i aktualizację przyjętej uchwałą nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.</p> <p>W rozdziale Cele, kierunki interwencji i narzędzia realizacji wymieniono cele szczegółowe, a jednym z nich jest Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury. Jednym z kluczowych zadań państwa w tym obszarze jest zatem dalsze inwestowanie w zachowanie obiektów zabytkowych oraz usprawnianie systemu ochrony zabytków. W tym celu realizowany będzie projekt</p>

	<p>strategiczny pn. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami (KPOZOZ).</p> <p>Równie ważnym wyzwaniem jest poprawa estetyki przestrzeni publicznej.</p> <p>Innym celem jest Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury (2.3)</p>
„Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”	<p>Program jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów. Jest to kontynuacja trzeciego Programu. Pierwszy obowiązywał w latach 2014-2017, drugi opracowany był na lata 2019–2022, trzeci zawiera lata 2023 – 2026.</p> <p>Program określa cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz wskazuje środki służące do ich realizacji. Celem głównym KPOZOZ jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami i budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa, wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami oraz budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.</p>
Krajowa Polityka Miejska	<p>Strategicznym celem polityki miejskiej jest wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców. Jeden z pięciu celów szczegółowych dotyczy odbudowy zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich.</p> <p>Dokument ten podkreśla, że podmiotem</p>

	<p>inicjującym procesy naprawy miast powinny być ich władze, a działania dla odnowy każdego z nich powinny mieć indywidualnie określoną formułę, charakter i zakres przyczyniający się do zmiany strukturalnej. Muszą one także optymalnie wykorzystywać lokalne potencjały, inicjatywę społeczną i partnerów gospodarczych.</p>
Narodowa Strategia Rozwoju Kultury	<p>Strategia powstała jako dokument tworzący ramy dla nowoczesnego gospodarowania dziedzictwem kulturowym Polski, przy jego maksymalnym zachowaniu, jak również wykorzystaniu w podstawowym celu, jakim jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów Polski. W ramach realizacji spójnych działań w poszczególnych regionach Polski, zostały wyodrębnione główne zadania i priorytety w dziedzinie kultury. Celem programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych.</p>
Narodowy Plan Rewitalizacji – Założenia	<p>Myślą przewodnią Narodowego Planu Rewitalizacji jest zapewnienie mu możliwie powszechnego charakteru tak, aby jak najszersze grono obywateli i podmiotów mogło się utożsamiać z ideą naprawy środowiska miejskiego i włączać się lub podejmować z własnej inicjatywy działania w tym zakresie. Z tej perspektywy plan odnosi się zarówno do zagadnienia przywracania świetności dzielnicom śródmiejskim, uzdrawiania relacji społecznych i rozwiązywania problemów infrastrukturalno-technicznych w zaniedbanych dzielnicach, ponownego zagospodarowania terenów przemysłowych, powojkowych, pokolejowych i opartowych, jak i innych sytuacji, w których władze</p>

	<p>samorządowe lub mieszkańcy dochodzą do wniosku, że miasto powinno być na danym obszarze „uzdrowione”.</p>
<p>Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku)</p>	<p>Dokument ten został przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą Nr 8 z dnia 14 lutego 2017 roku. Jest to aktualizacja Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej przez Radę Ministrów dnia 25 września 2012 roku. Omawiany dokument jest strategicznym instrumentem zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa. W jednolitym systemie programowym przedstawia cele do realizacji w horyzoncie lat 2020 i 2030, określa warunki ich realizacji, wskazuje sposób ich osiągnięcia oraz określa najważniejsze projekty służące realizacji celów strategii. Głównym celem Strategii jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.</p>
<p>Na poziomie Województwa Łódzkiego</p>	<p>Główne przesłanie</p>
<p>Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego</p>	<p>Określa cele i kierunki rozwoju przestrzennego regionu w perspektywie długookresowej, uwzględnia ustalenia strategii rozwoju województwa stanowiąc jednocześnie podstawę dla wyboru działań priorytetowych w kolejnych okresach programowania oraz uwzględnia rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym. Plan jako element systemu planowania przestrzennego, pełni istotną rolę koordynacyjną między planowaniem na szczeblu krajowym a planowaniem metropolitalnym i miejscowym, nie będąc jednocześnie aktem prawa miejscowego i nie naruszając uprawnień gmin i związków metropolitalnych w zakresie</p>

	<p>gospodarowania przestrzeni. Głównymi wyzwaniami rozwoju przestrzennego województwa jest m.in. przeciwdziałanie procesom depopulacji ośrodków miejskich oraz peryferyzacji obszarów wiejskich, wzmocnienie transportowej dostępności regionu, zwiększenie jakości i integracja publicznego transportu zbiorowego. Dodatkowo, będąc kompendium wiedzy o regionie, spełnia rolę informacyjno-poznawczą dla wspólnot samorządowych wszystkich poziomów i potencjalnych inwestorów. Odnosi się m.in. do systemu obszarów chronionych, w tym obszarów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, uzdrowisk, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej</p>
Strategia rozwoju województwa łódzkiego 2030	<p>Strategia rozwoju województwa jest najważniejszym dokumentem samorządu województwa określającym wizję i cele polityki regionalnej w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym oraz działania niezbędne do ich osiągnięcia. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 jest odpowiedzią władz województwa na zmieniające się uwarunkowania i wyzwania, przedstawia spójny plan powiązanych i przemyślanych działań w perspektywie najbliższej dekady, stanowiący punkt wyjścia do szerokiej współpracy, której efektem będzie podniesienie jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego.</p>
Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim	<p>Celem strategicznym programu jest „zachowanie dla przyszłych pokoleń dziedzictwa kulturowego regionu jako istotnej części spuścizny dziejowej”. Program jest czwartą edycją wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie i stanowi kontynuację ustaleń i zasad</p>

	<p>w zakresie kształtowania krajobrazu kulturowego i ochrony dziedzictwa kulturowego regionu przyjętych we wcześniejszych latach.</p> <p>Program obejmuje obszar województwa łódzkiego w granicach administracyjnych.</p>
Wojewódzki plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej	<p>Dokument określa na poziomie województwa organizację i sposób ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, poprzez planowanie i przygotowanie realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu uratowanie zabytków przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem. Ujmuje w szczególności rozmieszczenie i stan zasobu podlegającego ochronie, zagrożenia, zamiar działania, sposób realizacji, niezbędne siły i środki oraz czas i koszty wykonania. Dokument wymaga corocznej aktualizacji, a jego części podlegają ochronie na podstawie przepisów dotyczących ochrony informacji niejawnych.</p>
Program Rozwoju Turystyki w Województwie Łódzkim	<p>Jako cel nadrzędny dla działań podejmowanych w ramach realizacji Programu przyjęto wykreowanie atrakcyjnego turystycznie wizerunku regionu, poprzez realizację kompleksowego zespołu działań organizacyjnych, inwestycyjnych i promocyjnych.</p>
Program Rozwoju Kultury w Województwie Łódzkim	<p>5 czerwca 2014 r. Zarząd Województwa Łódzkiego podjął uchwałę w sprawie przyjęcia ww. dokumentu. Jego celem jest wytyczenie kierunków polityki kulturalnej w województwie łódzkim oraz przedstawienie rekomendowanych działań dla rozwoju kultury w regionie na lata 2014-2020. Rozwój kultury przyczyni się do podniesienia atrakcyjności województwa łódzkiego. Mieszkańcy województwa łódzkiego będą brać aktywny udział w życiu</p>

	kulturalnym – uczestniczyć w kulturze i ją współtworzyć. Będą czuli się dumni z lokalnych i regionalnych tradycji oraz odpowiedzialni za otoczenie, w którym żyją. Będą przygotowani do odbioru komunikatów kultury oraz będą posiadać wiedzę o regionie. Wzrost poczucia tożsamości mieszkańców, ich zaangażowanie w życie społeczne (kulturalne), wpłynie na budowę pozytywnego obrazu kultury w województwie na zewnątrz – w kraju i za granicą.
Na poziomie powiatu	Główne aspekty
Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego	Obecny program opieki nad zabytkami jest drugą edycją Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego. Program w dużym stopniu uwzględni walory dziedzictwa kulturowego Powiatu Skierniewickiego i podkreśla rangę zabytków.

Przy sporządzaniu Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego na lata 2024-2027 wzięto pod uwagę uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Powiatu Skierniewickiego wynikające z dokumentów na poziomie krajowym, wojewódzkim. Dużą uwagę w niniejszym opracowaniu zwrócono na zapisy zawarte w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim, uwzględniając jego rekomendacje.

Zgodność niniejszego Programu ze strategicznymi dokumentami regionu jest warunkiem koniecznym jego skutecznej realizacji. Należy podkreślić, że Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego na lata 2024 - 2027 jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi w krajowych, wojewódzkich dokumentach programowych.

ZIEMIE HISTORYCZNE WCHODZĄCE W SKŁAD POWIATU SKIERNIEWICKIEGO

Do wieku XIV obszar obecnego powiatu skierniewickiego przynależał do kasztelani łowickiej, sochaczewskiej i kasztelani w Białej. W XIV wieku zaczął kształtować się podział na ziemie, a w XV na powiaty (teren dzisiejszego powiatu znajdował się na obszarze 4 ówczesnych powiatów: sochaczewskiego, mszczonowskiego, bialskiego oraz rawskiego). Po III rozbiorze Polski władze pruskie zniósł dawny podział administracyjny, tworząc departamenty dzielące się na powiaty.

Taki stan rzeczy utrzymał się w czasach Księstwa Warszawskiego, kiedy rozpoczął się podział na gminy. Ówczesny podział nie miał prawie nic wspólnego z teraźniejszością.

Rys historyczny

Pod względem geograficznym obszar powiatu zalicza się do trzech mezoregionów: Równiny Łowicko - Błońskiej, Wzniesień Łódzkich oraz Wysoczyzny Rawskiej. Wg historyków, najstarszą miejscowością jest Słupia, o której pierwsza wzmianka pisana pojawiła się w 1242 roku.

Do XIV wieku obszar dzisiejszego powiatu skierniewickiego należał do trzech kasztelani (łowickiej, sochaczewskiej oraz kasztelani w Białej). W XIV wieku zaczął kształtować się podział na ziemie, a w XV na powiaty (teren dzisiejszego powiatu znajdował się na obszarze 4 ówczesnych powiatów: sochaczewskiego, mszczonowskiego, bialskiego oraz rawskiego). Po III rozbiorze Polski władze pruskie zniósł dawny podział administracyjny, tworząc departamenty dzielące się na powiaty. Taki stan rzeczy utrzymał się w czasach Księstwa Warszawskiego, kiedy rozpoczął się podział na gminy. Ówczesny podział nie miał prawie nic wspólnego z teraźniejszością.

Po utworzeniu powiatu liczba ludności zaczęła dość szybko wzrastać (spowodowane to było raczej wzrastającym przyrostem naturalnym, niż ruchem migracyjnym). Na obszarze dominowały niewielkie manufaktury rzemieślnicze, był to powiat typowo rolniczy, brakowało tu przemysłu. Miasto Skierniewice było lokalnym, centrum targowym dla zaplecza rolniczego. Co tydzień odbywał się targ, w ciągu roku organizowano 6 jarmarków. W II połowie XIX wieku handel lokalny wyparli Żydzi, dla powrotu do dawnego układu w 1895 roku powstała „Spółdzielnia przy Kolei Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej”, upadła ona jednak po dwóch latach. Skierniewice były jednym z najstabilniej uprzemysłowionych miast w okolicy, ich dobra koniunktura oparta było o rzemiosło, handel lokalny oraz obsługę węzła kolejowego. Ważnym wydarzeniem było zlokalizowanie w mieście pałacu carskiego oraz

garnizonu wojskowego. W momencie utworzenia powiatu w mieście działał tylko jeden szpital – przytułek. Na stanowisko lekarza powiatowego mianowano Stanisława Teofila Rybickiego, który podjął się rozbudowania i unowocześnienia szpitala. Placówkę oddano do użytku w 1899 roku. Od 8 września 1915 roku zarząd nad powiatami oraz sądownictwem objęli Niemcy. Powiat został powiększony przez Niemców 1 kwietnia 1917 roku poprzez włączenie w jego obszar powiatu rawskiego. 12 listopada 1918 roku Skierniewice były wolne, w 1919 roku zniesiono gubernie i utworzono województwa. Przywrócono rosyjski podział na powiaty, a granice gmin pozostały bez zmian. Powiat skierniewicki włączono do województwa warszawskiego, dopiero obowiązująca od 1 kwietnia 1939 roku ustawa włączyła powiat skierniewicki do województwa łódzkiego. Siedziba powiatu była w Skierniewicach, tutaj też znajdowały się organy władzy rządowej i samorządowej na szczeblu powiatowym. Starosta pełnił swoje funkcje przy udziale urzędu zwanego starostwem. Sejmik (Rada Powiatowa) był organem stanowiącym i kontrolującym. Wydział powiatowy pełnił funkcje wykonawcze i zarządzające. Pierwszym starostą był Wacław Gajewski – patriota i społecznik, inicjator budowy gmachu Domu Sejmikowego.

Decyzję o budowie sejmiku podjęto w 1921 na wniosek Wydziału Powiatowego w Skierniewicach. Uchwała została zatwierdzona 27 kwietnia 1921 roku przez Sejmik Skierniewicki. Budowa finansowana była ze środków Sejmiku Powiatowego. Koszt w tamtym okresie wynosił około sześciuset tysięcy złotych. Kubatura obiektu wynosi 15814 metrów sześciennych. Architektem budynku był Konrad Kłós. Plac pod budowę przekazało miasto z zastrzeżeniem o trzech pokojach dla straży ogniowej.

Na uroczystości otwarcia gmachu gościem był sam prezydent Rzeczypospolitej Ignacy Mościcki. W czasie okupacji w Domu Sejmikowym mieścił się Urząd Powiatowy i Miejski, kierowany przez władze okupacyjne. W styczniu 1945 roku budynek został podminowany, jednak udaremniono zamiar jego wysadzenia. Po wojnie „Sejmik” był siedzibą władz powiatu i województwa. Po Skierniewicach Wacław Gajewski przez trzy lata pełnił rolę Starosty Warszawskiego.

W Skierniewicach funkcjonowało kilka zakładów przemysłowych, hurtownie należały do ludności żydowskiej, która dominowała również w handlu detalicznym.

Po rozpoczęciu II Wojny Światowej powiat należał do Generalnej Guberni. W grudniu 1939 jego obszar został powiększony o tereny zlikwidowanego powiatu brzezińskiego. Powiat skierniewicki został zlikwidowany 1 kwietnia 1941 roku i włączony do powiatu łowickiego. Likwidacja siedziby powiatu była korzystna dla mieszkańców, ponieważ nadzór

nad nimi był o wiele słabszy. 17 stycznia 1945 roku teren powiatu został wyzwolony. Przystąpiono do tworzenia organów władzy i administracji państwowej. Nową władzę stanowiły rady narodowe, w Skierniewicach była to Miejska Rada Narodowa oraz Zarząd Miejski, któremu przewodniczył Burmistrz. W 1954 roku zlikwidowano gminy tworząc gromady (w powiecie skierniewickim stworzono ich 29). W kolejnych latach niektóre z gromad likwidowano. W latach 1972 – 1975 przeprowadzono nowy podział administracyjny na województwa i gminy. Cały teren dawnego powiatu wszedł w skład województwa skierniewickiego, dodatkowo obejmował część ziem wydzielonych z województwa łódzkiego i warszawskiego.

Z obszaru powiatu wydzielono miasto Skierniewice oraz 7 gmin: Maków, Skierniewice, Godzianów, Nowy Kawęczyn, Puszcza Mariańska, Głuchów oraz Kowiesy. Nowy podział pozytywnie wpłynął na rozwój województwa skierniewickiego. Po kolejnych 23 latach Skierniewice ponownie stały się siedzibą powiatu. W skład powiatu wchodzi obecnie gminy: Godzianów, Głuchów, Maków, Kowiesy, Lipce Reymontowskie, Skierniewice, Miasto Bolimów, Nowy Kawęczyn i Słupia.

Krajobraz kulturowy

Powiat skierniewicki posiada liczne walory turystyczne i rekreacyjne. Dla zachowania walorów przyrodniczych i ochrony środowiska wyodrębniono i utworzono Bolimowski Park Krajobrazowy z dobrze oznakowanymi szlakami turystycznymi do wędrówek pieszych, rowerowych i konnych. Istnieje też możliwość wędkowania, kajakowania na rzece Rawce oraz polowania w lasach Puszczy Bolimowskiej.

Odzwierciedleniem bogatej historii ziemi skierniewickiej jest wiele cennych, często unikalnych zabytków. W zdecydowanej większości są to obiekty sakralne, przydrożne kapliczki i dawne budynki podworskie. Powiat cechuje dobra dostępność komunikacyjna: kolejowa i drogowa, co ma duże znaczenie w turystyki kulturowej..

Ważnym przedsięwzięciem między innymi dla rozwoju turystyki kulturowej jest autostrada A-2 „wschód- zachód” przebiegającej przez gminę Bolimów. Budy Grabskie i Ruda położone w kompleksie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego stają się obszarami rozwoju turystyki kulturowej i rekreacji mieszkańców Skierniewic, Łodzi i Warszawy. Tu również zlokalizowana jest większość bazy turystycznej powiatu, a w planach są następne inwestycje związane z obsługą ruchu turystycznego. W Budach Grabskich mieści się Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej. Zainteresowanie Budami

Grabskimi i Rudą związane jest z ich ogromną atrakcyjnością przyrodniczą i kulturową. Położone w kompleksie leśnym, przeciętym rzeką Rawką o łagodnych brzegach z licznymi miejscami cennymi kulturowo.

Większość ścieżek przyrodniczo - kulturowych opisanych w wydawnictwach bierze początek w Budach Grabskich. Miejscowość ta spełnia wszystkie przesłanki do rozwoju funkcji turystyki kulturowej o znaczeniu ponadregionalnym i jest ulubionym miejscem uprawiania czynnej turystyki kulturowej.

Podstawą zachowania jakości warunków do rozwoju funkcji turystyki kulturowej jest ograniczenie do niezbędnego minimum zabudowy letniskowej budowy tzw. „drugich domów”, dopuszczając ich lokalizację wyłącznie jako uzupełnienie istniejącej zabudowy wsi.

Uwarunkowania kulturowe

Kultywowanie kultury regionu możliwe jest poprzez działalność m. in. różnego rodzaju placówek, czy kół gospodyń wiejskich. Propagowanie kultury zarówno wśród starszych jak i tych młodszych mieszkańców powiatu jest niezwykle ważne. Znajomość historii, własnych korzeni pozwala na utożsamianie się z regionem, uświadomienie sobie przynależności do danego obszaru i wzbogacenie się o wartości płynące z jego przeszłości. Jest to szczególnie ważne w czasach postępującej globalizacji, która z niezwykłą siłą ujednolica życie i wartości. Zachowanie tradycji regionu to nie tylko szacunek i wyraz pamięci o przodkach, ale w obecnych czasach również sposób na wyróżnienie się i zaistnienie wśród jednorodnego świata.

Herb

Herb powiatu skierniewickiego przedstawia umieszczony w polu hiszpańskiej tarczy herbowej o barwie czerwonej układ dwóch białych orłów o złotym uzbrojeniu – dziobach, językach, szponach i przepasce na ogonie, zwróconych do siebie oraz umieszczonego pomiędzy nimi złotego kwiatu symbolizującego Drzewo Życia. Herb został ustanowiony Uchwałą Nr XVI/72/04 Rady Powiatu w Skierniewicach z dnia 23 czerwca 2004 r.

MUZEA

Muzeum Czynu Zbrojnego w Lipcach Reymontowskich

Muzeum powstało w 1988 r., posiadane zbiory pochodzą od prywatnych właścicieli. Celem utworzenia jest propagowanie udziału mieszkańców Gminy Lipce Reymontowskie w II wojnie światowej. Militaria związane są z historią walk o niepodległość w rejonie Gminy i Powiatu.

Ekspozycje prezentują prywatne pamiątki, broń, umundurowanie pozostałe po żołnierzach. W jednej z izb muzealnych zgromadzone są ekspozycje powiązane z powojenną historią Wojska Polskiego.

Muzeum upowszechnia ekspozycje pochodzące z okresu II wojny światowej, historii Wojska Polskiego, zabytki dotyczące powstań narodowych, walk o niepodległość i granice w latach 1914-1921 oraz historii 26 Skierniewickiej Dywizji Piechoty. Do najcenniejszych rekwizytów należą: ordery, odznaczenia, lista ofiarodawców na szablę honorową dla marszałka Edwarda Rydza-Śmigłego, fotografie ukazujące żołnierzy różnych sił zbrojnych, militaria - czołgi i armaty.

Muzeum czynu zbrojnego

Muzeum czynu zbrojnego

Muzeum czynu zbrojnego

Muzeum czynu zbrojnego

Muzeum czynu zbrojnego

Muzeum czynu zbrojnego

Muzeum czynu zbrojnego

**Muzeum Regionalne im. Wł. St. Reymonta w Lipcach Reymontowskich –
użyczone jest wraz z Manufakturą Powiatowi Skierniewickiemu**

Muzeum jest jednostką organizacyjną powiatu skierniewickiego, a jej siedzibą od 1989 roku są pomieszczenia pochodzącej z przełomu lat 80. i 90. XIX wieku manufaktury włókienniczej rodziny Winklów (zakład był czynny aż do 1974 roku).

Placówka powstała w 1982 roku jako Izba Regionalna, która rok później została przekształcona w Muzeum im. Władysława St. Reymonta. W latach 1983–2003 muzeum było filią Muzeum Mazowsza Zachodniego w Żyrardowie, natomiast od 2003 roku **funkcjonuje jako instytucja kultury powiatu skierniewickiego.**

Muzeum gromadzi, opracowuje i udostępnia zwiedzającym różnorodne eksponaty z dziedziny historii i kultury materialnej Lipiec (dawne stroje, tkaniny, hafty, wyposażenie wnętrz w chałupie lipieckiej, narzędzia rolnicze) i sąsiednich miejscowości, a także pamiątki związane bezpośrednio z postacią Władysława St. Reymonta. Większość dotąd zgromadzonych eksponatów muzealnych prezentowana jest w ramach stałej wystawy „Tradycje lipieckie”, na którą składają się dwie części: historyczna i etnograficzna.

Muzeum regionalne w Lipcach Reymontowskich

Muzeum Regionalne w Lipcach Reymontowskich

Muzeum Regionalne w Lipcach Reymontowskich

Muzeum Regionalne w Lipcach Reymontowskich

Muzeum Regionalne w Lipcach Reymontowskich

Muzeum Regionalne w Lipcach Reymontowskich

Muzeum Regionalne w Lipcach Reymontowskich

Muzeum Regionalne w Lipcach Reymontowskich

Muzeum Regionalne w Lipcach Reymontowskich

Muzeum Regionalne w Lipcach Reymontowskich

Muzeum Regionalne w Lipcach Reymontowskich

Muzeum Regionalne w Lipcach Reymontowskich

Muzeum Regionalne w Lipcach Reymontowskich

Plener rzeźby

Plener rzeźby

Plener rzeźby

W Lipcach Reymontowskich funkcjonują dwa ośrodki muzealne: Muzeum Regionalne im. Wł. St. Reymonta i Muzeum Czynu Zbrojnego. Oprócz nich jest także bardzo interesująca Galeria Staroci i Pamiątek Regionalnych.

Galeria Staroci i pamiątek w Lipcach Reymontowskich

Galeria Staroci i pamiątek w Lipcach Reymontowskich

Galeria Staroci i pamiątek w Lipcach Reymontowskich

Muzeum diecezjalne w Bolimowie przy kościele p.w. Św. Trójcy

Muzeum mieści się w budynku plebanii przy kościele św. Trójcy.

Założenie Kościoła z muzeum diecezjalnym w dawnej plebanii

Muzeum diecezjalnym w dawnej plebanii w Bolimowie

Muzeum Kowalstwa w Bolimowie

Prywatne Muzeum kowalstwa w Bolimowie

Lokalne Grupy Działania

Ich celem jest głównie szeroko pojęty zrównoważony rozwój obszarów wiejskich na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców z uwzględnieniem rozwoju kultury regionu.

Gminy Powiatu Skierniewickiego należą do następujących lokalnych Grup Działania głównie:

- Lokalna Grupa Działania – „Gniazdo” – należą do niego gminy: Skierniewice, Maków, Lipce Reymontowskie, Godzianów, Głuchów, Nowy Kawęczyn oraz Słupia, Bolimów, z powiatu łowickiego Łyszkowice
- Kowiesy -Kraina Rawki,

Orkiestry dęte

Stanowią ważny element tożsamości, uczestniczą w imprezach kulturalnych.

Na terenie powiatu skierniewickiego orkiestry dęte działają przy jednostkach Ochotniczych Straży Pożarnych m.in. w Makowie, Godzianowie, Bolimowie i Głuchowie.

Ochotnicze Straże Pożarne oprócz działalności na rzecz bezpieczeństwa pożarowego, uczestniczą aktywnie w organizacji imprez kulturalnych, sportowych i charytatywnych. W Powiecie Skierniewickim działają 62 Ochotnicze Straże Pożarne.

Organizacje, stowarzyszenia, zrzeszenia

Na terenie Powiatu Skierniewickiego działają różnego rodzaju Towarzystwa i Fundacje, LGD, KGW.

W gminach działają również: świetlice wiejskie taki jak m. in. w Kowiesach, koła gospodyń wiejskich, zespoły śpiewane, kapele ludowe, zespoły pieśni i tańca np. Makowiacy.

Spółeczność powiatu skierniewickiego organizuje oraz bierze udział m.in. w dożynkach, imprezach lokalnych, takich jak np. Makowski Karnawał, w imprezach o randze wojewódzkiej np. Jarmark Wojewódzki.

Kultura

Kultura wśród mieszkańców powiatu skierniewickiego krzewiona jest poprzez organizację cyklicznych spotkań, wystaw, czy imprez. Kultywuje się lokalną działalność związaną z historią regionu, jak np. bolimowska ceramika. Lokalna Grupa Działania, organizacje oraz fundacje służą nie tylko kształceniu postaw patriotycznych, ale również promocji regionu. Są one źródłem inicjatyw nie tylko na rzecz propagowania kultury i tradycji, ale także, w wielu przypadkach, przyczyniają się do mobilizowania lokalnych społeczności do realizacji inwestycji użytecznych dla mieszkańców tak gmin, jak i powiatu. Współpraca administracji lokalnej z organizacjami pozarządowymi jest bardzo ważna i pozwala na budowanie społeczeństwa obywatelskiego, integrowania lokalnych środowisk wokół ważnych celów i problemów. Ponadto lokalne organizacje pozarządowe (NGO) stanowią forum opiniotwórcze, bowiem są wyrazicielem opinii miejscowych środowisk i ważnym partnerem społecznym dla lokalnych władz.

Kultura odgrywa wielką rolę w budowaniu tożsamości i samoidentyfikacji mieszkańców. Dzięki niej następuje integracja ludzi z miejscem zamieszkania. Pełni również rolę promocji regionu pokazując przyjezdnym różne obrzędy i obyczaje niespotykane w innych częściach kraju. W powiecie skierniewickim działa wiele ośrodków kultury oraz Świetlice Wiejskie na terenach gmin Powiatu Skierniewickiego. Najczęściej spotykane są koła, teatrzyki dziecięce, zespoły tańca, kapele ludowe, ogniska muzyczne, kluby seniora oraz strażackie i młodzieżowe orkiestry dęte.

Istnieją Domy Kultury zlokalizowanych m.in. w gminach: Bolimów, Godzianów, Lipce Reymontowskie i Słupia. W Głuchowie znajduje się Gminna Biblioteka Publiczna.

Gminny Ośrodek Kultury w Bolimowie

Największą sławę i popularyzację powiatu przyniosła powieść Wł. St. Reymonta „Chłopi”, za którą autor otrzymał nagrodę Nobla.

Do znanych i pielęgnujących tradycje ludowe należą: działające od lat folklorystyczne Zespoły Pieśni i Tańca. Duży wkład w kultywowanie i krzewienie tradycji ludowej mają znani twórcy ludowi z terenu powiatu: m.in. rzeźbiarze, gamcarze oraz kapele ludowe.

Wykaz imprez kulturalnych odbywających się na terenie powiatu skierniewickiego to m.in.:

- Makowski Karnawał;
- Spotkania Rodzinne,
- Makowska Majówka,
- Dzień Reymonta - impreza plenerowa odbywająca się na terenie Łodzi i Lipiec Reymontowskich,.
- Spotkania Weselne,
- Jabłuszko,
- Powiatowe Kolędowanie,
- Dożynki Powiatowe,
- Powiatowy Dzień Edukacji Narodowej,
- Dni Bolimowa, Międzynarodowy Festiwal Rzemiosła Dawnego w Bolimowie, Międzynarodowy Złot Historyczny Bolimów 1915 – Rekonstrukcja Bitwy pod Bolimowem, Integracyjne plenery malarskie,
- Wigilia Polska”,
- Święto rodziny w Strobowie,

- Niedziela na przydrożu.

Organizacje i stowarzyszenia społeczne

W powiecie skierniewickim działają organizacje i stowarzyszenia społeczne do których należą m.in.:

- Polski Komitet Pomocy Społecznej,
- Towarzystwo Uniwersytetów Ludowych,
- Liga Obrony Kraju,
- Liga Ochrony Przyrody,
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci,
- Ochotnicze Straże Pożarne,
- Związek Kombatantów RP i byłych więźniów politycznych,
- Ludowe Zespoły Sportowe,
- Szkolny Związek Sportowy Powiatu Skierniewickiego Ziemskiego
- Koła Gospodyń Wiejskich,
- Lokalna Grupa Działania „Gniazdo”,
- Ziemia Słupiecka,
- Amatorski Zespół Regionalny im. Władysława Stanisława Reymonta,
- Głuchowiacy,
- Relaks Białynin,
- Grupa Śpiewaczy Drzewce,
- Kapela Ludowa „Ziemia Skierniewicka”,
- Stowarzyszenie „Dziecięcy Raj” w Białyninie,
- „Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Janisławic i Okolicy”.

Oprócz ww. organizacji działają w powiecie organizacje o charakterze lokalnym, takie jak m.in.:

- Fundacja im. Władysława St. Reymonta,
- Fundacja „Młodzi Ludziom”,

Fundacja im. Władysława St. Reymonta odznaczona Medalem Gloria Artis Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

- Stowarzyszenie Twórców Ludowych oddział w Łodzi,
- Stowarzyszenie „Wspólna Troska”,
- Stowarzyszenie „Dziecięca Inicjatywa”,
- Stowarzyszenie „Dziecięcy Uśmiech”,
- Stowarzyszenie Inicjatywa Ziemi Bolimowskiej,

Obchody rocznicy Powstania Styczniowego Joachimów Mogiły – organizowane przez Stowarzyszenie Inicjatywa Ziemi Bolimowskiej

- Towarzystwo Przyjaciół Bolimowa,
- Towarzystwo Przyjaciół Lipiec Reymontowskich,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi,
- Lokalna Grupa Działania „Gniazdo”,
- Polski Komitet Katolicko-Społeczny,

Organizacje te mają szczególne znaczenie, gdyż kultywują i kontynuują tradycje danego obszaru, podkreślając jego odmienność. Przyczyniają się do propagowania wiedzy o historii i kulturze. Natomiast Ochotnicze Straże Pożarne, oprócz działalności na rzecz bezpieczeństwa pożarowego, uczestniczą aktywnie w organizacji imprez kulturalnych, sportowych i charytatywnych.

Wszystkie stowarzyszenia i organizacje społeczne działające w gminach stanowią formę samoorganizacji społeczeństwa. Są one źródłem inicjatyw nie tylko na rzecz propagowania kultury i tradycji, ale także, w wielu przypadkach, przyczyniają się do mobilizowania lokalnych społeczności do realizacji inwestycji użytecznych dla mieszkańców tak gmin, jak i powiatu. Współpraca administracji lokalnej z organizacjami pozarządowymi jest bardzo ważna i pozwala na budowanie społeczeństwa obywatelskiego, integrowania lokalnych środowisk wokół ważnych celów i problemów. Ponadto lokalne organizacje pozarządowe (NGO) stanowią forum opiniotwórcze, bowiem są wyrazicielem opinii miejscowych środowisk i ważnym partnerem społecznym dla lokalnych władz.

Produkty tradycyjne Powiatu Skierniewickiego

Masło z Głuchowa

Masło z Głuchowa produkowane jest ze śmietanki pasteryzowanej uzyskanej z mleka krowiego pochodzącego z okolic Głuchowa.

Jednolita masa maślana bez widocznych kropeł wody, starannie uformowana. Kształt w zależności od uformowania masła: osełka lub kostka w kształcie prostopadłościanu. Masa netto 185 g i 200 g dla kostki lub w zależności od potrzeb. Barwa naturalna, lekko kremowa, jednolita w całej masie. Smak czysty, mlekowy, śmietankowy, lekko kwaśny, lekki posmak pasteryzacji.

Twaróg tradycyjny z okolic Głuchowa

Twaróg tradycyjny produkowany jest z mleka krowiego pochodzącego z okolic Głuchowa. Obszary są typowo wiejskie, czyste, pozbawione przemysłu ciężkiego. Rolnicy wykorzystują do żywienia krów dobrej jakości pasze w większości produkowane we własnych gospodarstwach, dzięki czemu mleko charakteryzuje się dużą zawartością składników odżywczych. Twarogi produkowane są według dawnej receptury, tradycyjnym sposobem, krojone i pakowane ręcznie. Zmianie uległa jedynie obróbka skrzepu twarogowego, który wykonywany jest mechanicznie, co nie wpływa na smak i jakość gotowego produktu.

Promocja sklepu firmowego produktów tradycyjnych Głuchów

Sklep firmowy produktów tradycyjnych Głuchów

Produkty tradycyjne z Głuchowa

Promocja produktów tradycyjnych z Głuchowa

OBIEKTY REPREZENTATYWNE

Sejmik w Skierniewicach – siedziba władz powiatu

Interesującym obiektem zabytkowym jest tzw. Dom Sejmikowy projektu architekta Konrada Kłosa, wybudowany w latach 1922-1926 jako siedziba ówczesnego sejmiku powiatowego, który został powołany na mocy dekretu Józefa Piłsudskiego. W otwarciu Sejmiku brał udział Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Ignacy Mościcki oraz przedstawiciele władz centralnych.

Budynek Sejmiku

Budynek sejmiku założony na planie litery „W” wzbogacony ryzalitem w fasadzie z kolumnami wspierającymi falstygz, ponad którym wznosi się attyka z wazonami.

Zabytkowe meble w gabinecie Starosty

Odrestaurowany żyrandol Lubieńskich

Domek „dróżnika” Reymonta w Lipcach Reymontowskich

Domek położony przy torach kolejowych, niedaleko dworca na trasie z Rogowa do Skierniewic. W latach 1889-1891 mieszkał tu Władysław Reymont. Jest to główna atrakcja turystyczna gminy. Obiekt znajduje się w Gminnej Ewidencji Zabytków, natomiast nie jest wpisany do rejestru zabytków.

Domek dróżnika w Lipcach Reymontowskich

Kolejka wąskotorowa relacji Rogów – Biała Rawska przebiegająca przez gminę Głuchów

Budowę kolei rozpoczęto podczas I wojny światowej, na początku 1915 r. w celu usprawnienia zaopatrzenia wojsk niemieckich. Linia kolejowa ma długość 48km, a szerokość toru 600mm i przebiega z Rogowa do Białej Rawskiej przez stolicę powiatu – miasto Rawę Mazowiecką. Obecnie trasa kolejki służy tylko jako linia turystyczno-muzealna i prowadzi z Rogowa do Białej Rawskiej, przecinając malownicze tereny podnóża Wzniesień Łódzkich, dolinę rzeki Rawki oraz pagórkowate tereny Wysoczyzny Rawskiej. Jest też atrakcją lokalnych festynów m.in. podczas „Dni Rawy” czy „Święta Wiosny” w arboretum w Rogowie. Wzdłuż trasy kolejki znajduje się wiele miejscowości atrakcyjnych pod względem turystycznym. Na przełomie 2000 i 2001 r. znacznie ograniczono ruch pociągów osobowych i ostatecznie ruch pasażerski zamknięto 9 czerwca 2001 r. Pociągi towarowe kursowały do końca września 2001 roku. W grudniu 2001 r. Powiat Rawski wraz z Fundacją Polskich Kolei Wąskotorowych wystąpił do PKP z wnioskiem o przejęcie zamkniętej kolei. Od tego czasu Fundacja sprawuje opiekę nad koleją i gromadzi na stacji w Rogowie zabytkowy tabor

kolejowy sprowadzany z różnych likwidowanych kolei w Polsce. Już dziś, obok Muzeum Kolejnictwa w Sochaczewie, jest to najliczniejsza kolekcja w Polsce.

Kolejkę wąskotorową w WPOnZ uznano za obszar reprezentatywny dla województwa łódzkiego.

Głuchów przejazd kolejowy

Budynek kolejki w Głuchowie

Głuchów budynek kolejki

Głuchów organistówka

Kościół parafialny pw. św. Anny w Bolimowie

Kościół parafialny pw. św. Anny (patronki Bolimowa) został zbudowany w stylu późnorenesansowym polskim. Należy do dekanatu Sochaczew-Matki Bożej Nieustającej Pomocy diecezji łowickiej. Świątynia została wzniesiona w 1635 roku, z fundacji mieszczan bolimowskich. Dnia 15 sierpnia 1967r. obiekt został wpisany do rejestru zabytków (nr decyzji 108/102).

Kościół składa się z prostokątnej nawy i kwadratowego zakończonego półkoliście absydy z prezbiterium. Budowla została wsparta skarpami, otynkowana, zakryta z kruchtą, o dachu trzykrotnie łamanym dawniej krytym gontem i zdobionym renesansowymi szczytami. W elewację zachodnią wbudowana jest wysoka prostokątna wieżyczka, nakryta barokowym, ostrosłupowym hełmem z ażurową latarnią i krzyżem ma charakter nieomal romański. Wewnątrz kościoła jest jedna nawa która została wzmocniona szkarpami. Wnętrze nakryte jest sklepieniem kolebkowym z lunetami, natomiast prezbiterium nakryte jest sklepieniem kolebkowo-krzyżowym, które zostało ozdobione geometrycznymi sztukateriami w typie lubelsko-kaliskim. Ołtarz główny bogato dekorowany, barokowy z około 1640 roku, dedykowany św. Annie. Na jego wieży umieszczony był zegar wybijający godziny. W ołtarzu jest obraz Św. Anny Samotrzeć z Matką Boską i Panem Jezusem malowany na płótnie, poprzez liczne przemalowania został on częściowo zepsuty. Między kolumnami ołtarza stoją figury św. Joachima w stroju starotestamentowego Żyda Św. Józefa w renesansowym kapeluszu z laską. Wyżej święci: biskup Stanisław (lub Mikołaj) oraz Wawrzyniec z karta w ręku. Nad nimi św. Idzi z sakwą na lasce i nieznany święty. Małe tabernakulum jest pięknie rzeźbione z kielichem i monogramem IHS. Cały ołtarz bogacają geniusze, główki aniołów i ornamentacje. Organy na chórze i ambona zostały podobnie wykonane przez tego samego artystę.

Na bokach znajdują się dwa czarne ołtarze: lewy boczny ołtarz poświęcony jest św. Antoniemu Padewskiemu natomiast prawy Panu Jezusowi Ukrzyżowanemu. W 1778 r. znajdowały się jeszcze 4 ołtarze boczne. Ołtarze które się nie zachowały to: Matki Boskiej Loretańskiej, św. Magdaleny obydwie złocone, czarno malowane i malowany na niebiesko ołtarz św. Wawrzyńca i NMP Anielskiej, niebiesko malowany i złocony. Kościół Św. Anny posiadał obraz swojej patronki, który służył łaskami w najbliższej okolicy oraz daleko poza granicami parafii bolimowskiej. Obraz św. Anny ozdobiony koronkami i srebrną sukienką otoczony był wotami, które ofiarowali wierni dziękując Matce Najświętszej Panny za

doświadczone łaski. Do wyposażenia należą także eobrazy z XVII wieku i kamienne kropielnice.

Kościół parafialny pw. św. Anny w Bolimowie

Kościół parafialny pw. św. Trójcy w Bolimowie

Kościół pw. św. Trójcy w „Poświętnem” ufundowany został przez Sędziego ziemskiego Sochaczewskiego - Stanisława Nieborowskiego. Wybudowany w latach 1660-1667, konsekrowany 11.VI. 1675 roku. W miejscu w którym obecnie znajduje się wybudowany w stylu barokowym z gładką fasadą frontową, otynkowany, kryty czerwoną dachówką kościół stała kiedyś drewniana świątynia z czasów księżnej Aleksandry – siostry Władysława Jagiełły. W 1811 r. od strony wschodniej wybudowano murowaną kruchtę, a w 1885-1891 od strony zachodniej boczną kaplicę. Pośrodku dachu została zbudowana niewielka wieżyczka z sygnaturką. Jednym z wielu cennych zabytków kościoła są ołtarze: malowany sposobem włoskim wielki oraz 5 bocznych ołtarzy: Św. Piotra św. Krzyża, Apostoła, św. Onufrego i św. Jana Nepomucena. Na ołtarzach stały relikwie św. Stanisława, św. Mikołaja, św. Ambrożego i św. Floriana. Od 1806 r. w kościele można podziwiać 2 proste, murowane boczne ołtarze: pierwszy z figurą Pana Jezusa Ukrzyżowanego i drugi z świętym Józefem, malowanym na płótnie (z XVII w.). W 1800 r. przeniesiono ołtarz i obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z

kościół Świątego Ducha, które się nie zachowały. Przy kościele znajdują się trzy bractwa. Najstarszym założone zostało w 1617 r. Bractwo Różańca Św., które podupadło na początku XIX w. Bractwo Św. Józefa erygowane przez papieża Klemensa X w 1670 r. było jednym z pierwszych na Mazowszu. Bractwo to posiadało własny ołtarz w kościele Świętej Trójcy nad którym wisiał duży obraz św. Józefa z Dzieciątkiem Jezus, malowany na płótnie. Obchodziło 2 odpusty: 19 marca św. Józefa i Narodzenia N.M.P. Jego uposażeniem było 200 zł rocznego dochodu z pól tzw. Niemczykowskie w Bolimowie. W 1744 r. ks. Adam Zajączkowski i założył księgę bractwa której fragmenty zachowały się do dziś. Wprowadzone przez prymasa Michała Poniatowskiego. w 1787 r. zostało było Bractwo Miłosierdzia. Do parafii bolimowskiej w XVI w. należały: Bolimów, Wieś Bolimowska, Poświętne, Wola Szydłowiecka, Humin, Ziąbki, Sokołów, Łasieczniki, Jasionna i Wagnanka. W późniejszych stuleciach przybyły: Kurabka, Podsokołów, Józefów, Mogiły, Joachimów, Ziemiary, Kolonia Wola Szydłowiecka.

Kościół parafialny pw. św. Trójcy w Bolimowie

WYBRANE MUROWANE OBIEKTY SAKRALNE

Kościół w Głuchowie

Kościół pw. św. Wacława i św. Michała Archanioła należy do parafii erygowanej w 1338 roku przez arcybiskupa gnieźnieńskiego Jarosława Bogorię Skotnickiego (ponowna erekcja w 1419 r.).

Pierwsza świątynia parafialna została ufundowana około 1419 r. przez biskupów gnieźnieńskich. Następny kościół dokumenty wzmiankują w 1499 r. i fundację jego przypisują prymasowi Fryderykowi Jagiellończykowi. Obecny, orientowany kościół, o nawie prostokątnej, zaokrąglonych narożach od wschodu z węższym prostokątnym prezbiterium o narożach zewnątrz ściętych, wewnątrz zaokrąglonych został zbudowany w 1786 r.

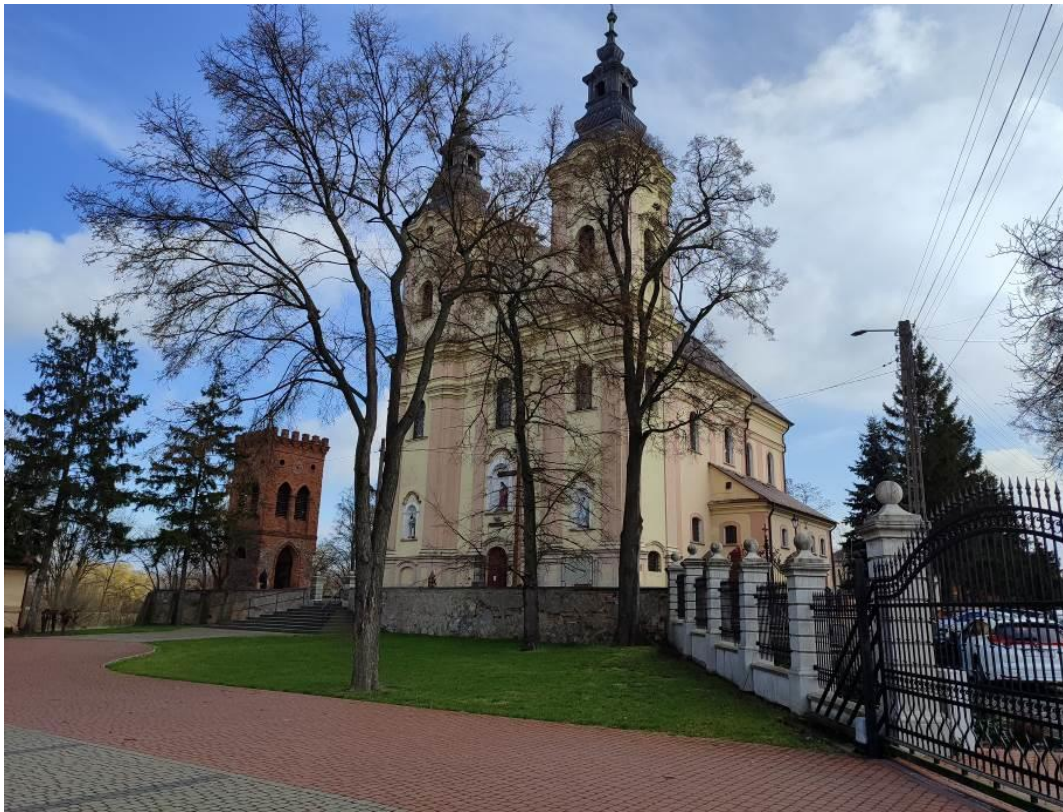
Fasadę flankują dwie czworoboczne wieże, występujące ryzalitowo z elewacji bocznych. Od południa i od północy dobudowane są symetryczne przybudówki mieszczące kaplice (przy nawie) i zakrystie (przy prezbiterium), nad nimi loże.

W nawie, prezbiterium, zakrystiach i lożach sklepienia kolebkowe z lunetami, w nawie i prezbiterium na gurtach. Chór murowany na trzech arkadach filarowych. Ściany nawy, prezbiterium i kaplica rozczłonkowane pilastrami. Kościół ten 29 września 1908 roku konsekrował biskup Kazimierz Ruskiewicz.

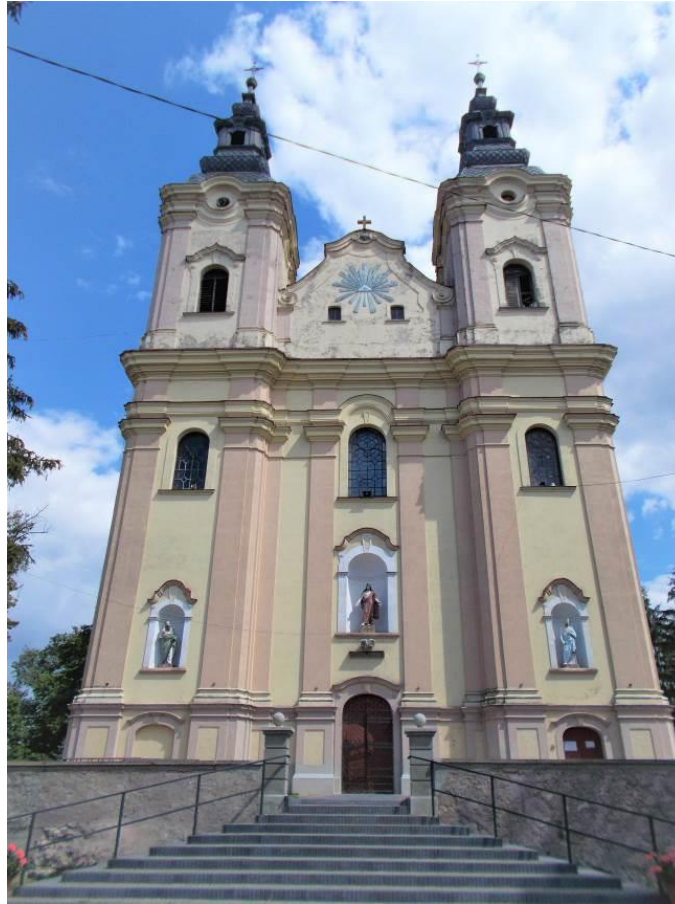
Wyposażenie kościoła stanowią trzy ołtarze, ażurowa ambona z kościoła św. Benona w Warszawie, barokowa chrzcielnica, organy z 1792 r. Na uwagę zasługuje również łaskami słynący obraz Matki Bożej Głuchowskiej.

Zespół kościoła w Głuchowie

Zespół kościoła w Głuchowie

Kościół w Głuchowie

Dzwonnica w Głuchowie

Plebania w Głuchowie

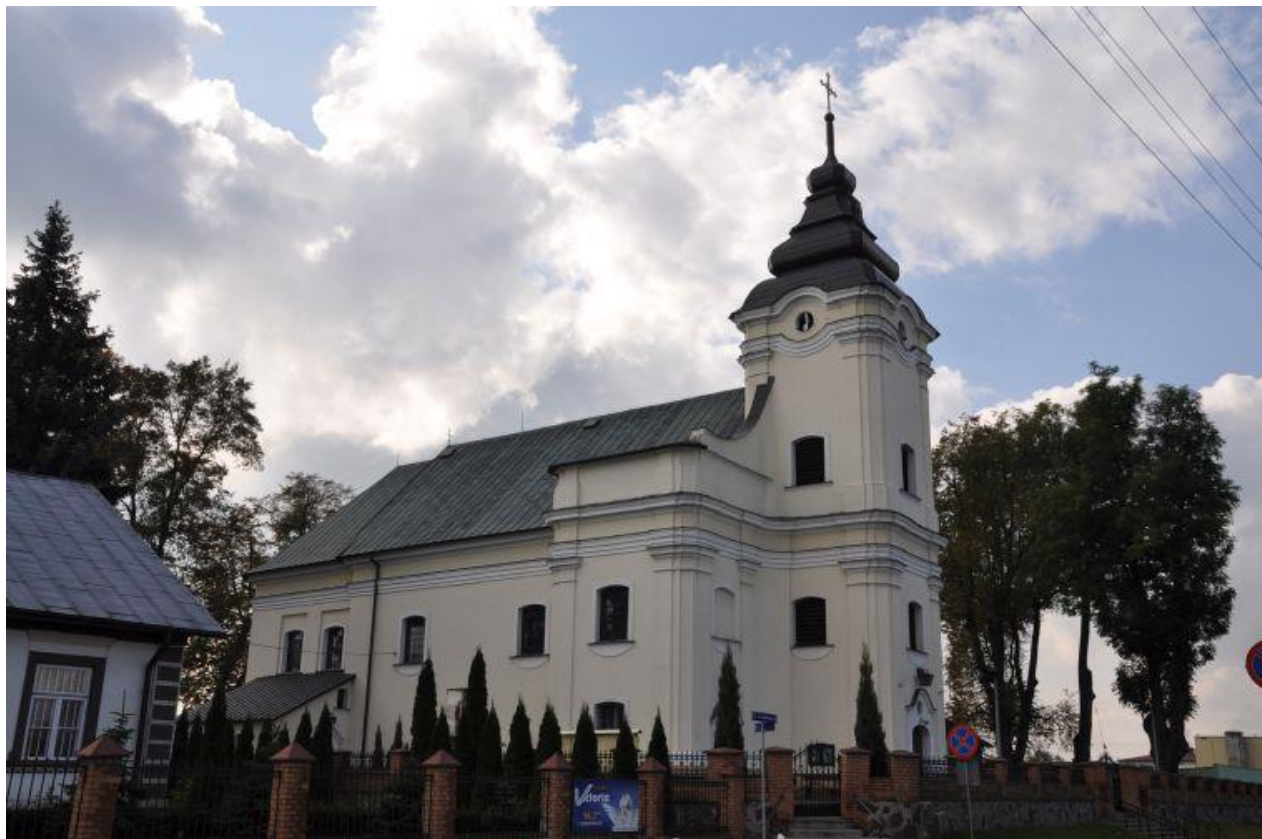

Figura Nepomucena w Głuchowie*Zabytkowa aleja klonowo – jesionowa w Głuchowie***Kościół w Makowie**

Kościół drewniany został rozebrany w 1770 roku, aby na tym samym miejscu wznieść murowaną świątynię istniejącą do dziś. Materiał z rozbiórki został wykorzystany przy budowie plebanii. Obecny kościół został ufundowany przez księdza Pawła Kosickiego z Zakrzewia, prałata Łowickiego. Wzniesiony został w okresie późnego baroku, około roku 1777. Plan według którego został zbudowany pochodził z Rzymu, ale nie znamy niestety nazwiska budowniczego. Ostatecznego wykończenie budynku i nadania mu ozdób we wnętrzu dokonał ksiądz Maciej Dąbkowski około roku 1824. Konsekracja świątyni miała miejsce 17 października 1824 roku przez biskupa Daniela Ostrowskiego. Na pamiątkę tego wydarzenia umieszczono w prezbiterium tablicę upamiętniającą.

Plan budowy kościoła nie został w pełni wykonany do dnia dzisiejszego. Nie wybudowano bocznych wież. Kościół posiada jedną wieżę, dosyć przysadzistą, zwieńczoną hełmem o barokowej formie. Kościół składa się z kruchty i prezbiterium. Nad wejściem głównym znajduje się wsparta na filarach empora organowa. Ołtarz powstał

w 1834 roku, w stylu klasycyzmu barokowego. Wewnątrz kościoła znajdują się także boczne ołtarze, liczne figury i obrazy. Elementem przyciągającym uwagę są dwa żyrandole.

Kościół w Makowie

Kościół Podwyższenia Krzyża Świętego w Jeruzalu

Parafię Jeruzal erygował w końcu XIII w. biskup poznański Jan Herburt. Pierwotny, drewniany kościół parafialny wspominany był już w 1290 r. W 1603 r. istniał w miejscowości drewniany obiekt pw. św. Mikołaja, a przy nim funkcjonowała szkołka parafialna. W roku 1630 zastąpił go kolejny, również drewniany kościół, konsekrowany w 1636 r. przez biskupa sufragana poznańskiego Jana Baykowskiego. W 1798 r. naprzeciw kościoła, na terenie dawnego cmentarza zbudowany został obecny, murowany obiekt pw. św. Krzyża. Nastąpiło to w wyniku troski i starania proboszcza, ks. Józefa Błociszewskiego, z fundacji Józefa i Franciszki Niemiryczów, o czym głosi umieszczona na frontowej ścianie kościoła tablica w języku łacińskim. Budową świątyni kierował Antoni Garczyński. Obiekt jest orientowany, wzniesiony jest w stylu barokowo-klasycystycznym.

Jego dwukondygnacyjną fasadę z klasycystycznym portalem głównego wejścia dzielą przyścienne filary i półkolumny. W elewacji umieszczona jest tablica erekcyjna kościoła. Jednonawowe wnętrze, o ścianach dzielonych pilastrami, z klasycystycznymi portalami

wokół drzwi, przykrywa zdobiony freskami płaski strop. Wyposażenie świątyni głównie klasycystyczne. Nad wejściem, na całej szerokości ściany frontowej rozpięty jest balkon chóru z drewnianym prospektem organowym z przełomu XVIII i XIX w., dziś nieczynnym i zastępowanym organami cyfrowymi. W pół kolistym zamkniętym prezbiterium umieszczony ołtarz główny z osiemnastowiecznym krucyfiksem. Na styku nawy i prezbiterium zamieszczona jest ambona z przełomu XVIII i XIX w., a naprzeciw niej stoi drewniana chrzcielnica. Usytuowane naprzeciwko siebie ołtarze boczne z obrazami Matki Bożej Częstochowskiej i Jezusa Miłosiernego. Przekaz teologiczny dopełniają obrazy: Przemienienia Pańskiego, z końca XVIII w. (pierwotnie w ołtarzu bocznym) i Matki Bożej Różańcowej, z przełomu XVIII i XIX w. Współczesne, bo z początku XX w., są stacje Drogi Krzyżowej. W ściany nawy wmurowane są marmurowe tablice epitafijne. Obok kościoła znajduje się drewniana dzwonnica konstrukcji słupowej, która jest przykryta namiotowym dachem, a także murowana kaplica z 1926 r., która zastąpiła pierwotną kaplicę drewnianą, wzniesioną w XVII w.

W położonym niespełna jeden kilometr na zachód od Jeruzala tzw. Lesie Doleckim, w pobliżu wsi Doleck, znajduje się kaplica wzniesiona w 1626 r. w celu upamiętnienia mającego tu miejsce cudu, którą przedstawiono w dalszej części Programu. Polegać on miał na objawieniu się Krzyża Świętego. Kaplica była wielokrotnie przebudowywana; w związku z tym aktualny wygląd znacząco odbiega od wyglądu pierwotnego.

Kościół w Jeruzalu*Dzwonnica w Jeruzalu***Parafia św. Stanisława BM w Godzianowie**

Historia Godzianowa jest ściśle związana z arcybiskupami gnieźnieńskimi od XIV wieku, którzy byli właścicielami Godzianowa. Pierwsza wzmianka o kościele parafialnym datuje się na 1374 rok, kiedy to doszło do tragicznego zbezczeszczenia i podpalenia. Według zapisu w Liber Beneficiorum Jana Łaskiego z początku XVI wieku, przy murowanym kościele św. Stanisława biskupa, duszpasterzowało dwóch kapłanów: proboszcz i wikariusz. W 1762 roku archidiakon łowicki, ks. Józef Marcinkowski odwiedzając kościół opisał drewniany kościół z 1744 roku, który był wyposażony w trzy ołtarze i obsługiwany tylko przez proboszcza. Kościół prawdopodobnie przetrwał do początku XX wieku.

W latach 1903-1905, dzięki staraniom duszpasterskim i osobistym wsparciu finansowemu ks. Józefa Wierzbickiego i jego następców oraz projektantów i parafian, powstał nowy dom Boży Murowany z czerwonej cegły, w stylu neogotyckim, z dwoma strzelistymi wieżami, kościół został oficjalnie poświęcony 1 stycznia 1905 roku, a konsekracji dokonał biskup sufragan warszawski Kazimierz Ruszkiewicz trzy lata później.

Wyjątkową cechą kościoła są witraże, zwłaszcza dwa umieszczone w prezbiterium, które zdobyły najwyższe nagrody na Wystawie Sztuk Pięknych w Brukseli przed

zamontowaniem. Witraże przedstawiają Chrzest Polski i Chrzest Litwy. Ołtarz główny z figurą Niepokalanej i ruchomym obrazem Jezusa Ukrzyżowanego, wykonany w Warszawie, stanowi istotny element wyposażenia. Obok obrazu znajdują się figury świętych Elżbiety, Jadwigi i Stanisława Kostki. W kościele znajdują się także dwa ołtarze boczne, osiem obrazów zdobiących elewację, chrzcielnica, ambona, popiersie fundatora oraz wyremontowane, zabytkowe organy.

Elewację świątyni zdobi osiem obrazów: Chrystusa Dobrego Pasterza, Matki Bożej Bolesnej, św. Józefa, czterech Ewangelistów i św. Ludwika oraz stacje Drogi Krzyżowej. Warte uwagi są też: chrzcielnica, dawna ambona, popiersie fundatora oraz wyremontowane, zabytkowe organy.

Kościół św. Stanisława BM w Godzianowie

Zespół kościoł św. Stanisława BM w Godzianowie

Parafia św. Stanisława BM w Godzianowie

Kościół pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Lipcach Reymontowskich

Historia Kościoła Znalezienia Krzyża Świętego w Lipcach Reymontowskich ma swoje korzenie w 1338 roku, gdy wieś została założona przez arcybiskupa metropolitę gnieźnieńskiego Janisława. Pierwszy kościół, dedykowany Świętemu Krzyżowi, został wzniesiony około 1350 roku z fundacji arcybiskupa Jarosława Bogorii Skotnickiego. W drugiej połowie XIV wieku przy kościele została erygowana parafia. Z dokumentów Liber Beneficiorum Jana Łaskiego (1511-1523) dowiadujemy się, że na początku XVI wieku w parafii działał proboszcz i dwóch wikariuszy, których utrzymywano z dochodów plebańskich.

W latach 1708-1711 Lipce nawiedziła groźna epidemia, której wybuch związany był z przemarszem obcych wojsk przez terytorium Polski, tzw. wojną północną. Zarówno tradycja jak i akta parafialne wzmiankują, że „zaraza” nie ominęła żadnej rodziny. Wspomina się opustoszałe, jakby wymarłe domy, opuszczoną plebanię i domy służ kościelnych. Księża (pleban i wikariusz) zmarli, a kościół przez kilka lat stał zamknięty, przez co zaczął się rozpadać. W latach 1741-1744, w miejscu dawnego zniszczonego kościoła z inicjatywy arcybiskupa metropolity gnieźnieńskiego Krzysztofa Antoniego Szembeka, ufundowany został nowy drewniany kościół z trzema ołtarzami. Sto lat później, w 1861 roku, zdecydowano o rozebraniu tego kościoła, który groził zawaleniem. W czasie budowy nowego kościoła w latach 1865-1870 na cmentarzu wybudowano drewnianą kaplicę.

Nowy kościół, służy wiernym do dzisiaj, został wzniesiony z cegły i kamienia polnego. W 1930 roku, pod nadzorem ks. Józefa Kostrzewskiego, kościół został rozbudowany, zyskując kształt krzyża. Dobudowując prezbiterium, dwie kaplice i dwie zakrystie. Konsekracji dokonał arcybiskup Stefan kard. Wyszyński w 1967 roku. Kościół utrzymany jest w stylu gotyku nadwiślańskiego i posiada cztery ołtarze. W jego centrum znajduje się barokowy krucyfiks. W ołtarzu bocznym umieszczono obraz Matki Bożej Szkaplerznej z 1794 r., z sukienkami w stylu regencji, oraz dwie rokokowe rzeźby: św. Wojciecha i św. Stanisława. Drugi ołtarz boczny poświęcony jest Najświętszemu Sercu Pana Jezusa. Naprzeciw znajduje się ołtarz z wizerunkiem św. Rocha. Organy w świątyni są współczesne, a ambona pochodzi z pierwszej połowy XX wieku.

Ciekawym obiektem sakralnym Lipiec jest wspomniana drewniana kaplica cmentarna, pochodząca z początku lat sześćdziesiątych XIX w. Posiada konstrukcję zrębową, jest orientowana, zbudowana z drzewa modrzewiowego, salowa, bez wyodrębnionego prezbiterium, z ołtarzem głównym w stylu rokokowym, zamknięta prostokątnie, z boczną

zakrystią. Posiada jednokalenicowy dach kryty gontem, z drewnianą wieżyczką i kruchtą w części frontowej.

Kościół pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Lipcach Reymontowskich

Kościół pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Lipcach Reymontowskich

Kościół św. Marcina w Chojnacie

Historia parafii św. Marcina w Chojnacie sięga XIII wieku, gdy została założona. Pierwszy kościół, prawdopodobnie drewniany, został ufundowany i wyposażony przez księcia mazowieckiego Bolesława w 1278 roku. Przypuszcza się, że w 1334 roku, dzięki funduszom władców Mazowsza, wzniesiono murowany kościół z cegły, który obecnie pełni rolę prezbiterium.

Gotycki budynek był częścią lokalnego stylu znanego jako gotyk wiślano-bałtycki. Od XIV wieku do czasów pruskiego zaboru tereny te należały do benedyktynów z Lubinia, którzy sprawowali tu duszpasterstwo. Według zapisu wizytatora z 1603 r. obowiązki duszpasterskie wciąż spełniali benedyktyni, ale kościół pw. św. Marcina biskupa był w złym stanie. Przy parafii istniała szkołka parafialna.

W latach 1612-1623, z inicjatywy Stanisława Zawadzkiego, notariusza Ziemi Sieradzkiej, został wzniesiony budynek istniejący do dzisiaj, o czym świadczy zarówno nowożytny wążek ścian, jak i tablica fundacyjna w ścianie zachodniej. W 1636 roku kościół został konsekrowany przez biskupa sufragana poznańskiego Jana Baykowskiego. Pod koniec XIX wieku, według projektu architekta Józefa Dziekońskiego, dobudowano drewniany chór.

Obecnie kościół składa się z murowanego prezbiterium z 1334 roku i drewnianej nawy z XVII wieku na planie wydłużonego prostokąta. Z zewnątrz jest on ozdobiony charakterystycznymi dla gotyku filarami a ściany zwieńczone gzymsem. Na fasadzie

znajdują się sterczyny. Na początku XIX w. zbudowano organy. W retabulum ołtarza głównego znajduje się obraz Matki Bożej Dobrej Opieki, przywieziony z Monte Cassino, zasłaniany obrazem św. Marcina, patrona parafii. Witraże w oknach przedstawiają sceny figuralne, a polichromia dopełnia wystrój kościoła. Lewy ołtarz boczny zdobią obrazy św. Józefa z Dzieciątkiem i Matki Bożej Różańcowej. Prawą stronę ołtarza zdobią obrazy Przemienienia Pańskiego i św. Marcina. Wystrój kościoła dopełnia polichromia. Na krzyżowym sklepieniu prezbiterium są to postacie Ewangelistów z symbolami apokaliptycznymi, a na ścianie bocznej przedstawienia św. Marcina i dwóch aniołów. Na plafonie nawy jest wyobrażenie Trójcy Świętej. Ksiądz Michał Woźniak (1875-1942), sprawujący posługę w tej miejscowości w latach 1911-1921, poniósł śmierć męczeńską w obozie koncentracyjnym w Dachau i został beatyfikowany przez św. Jana Pawła II.

Kościół św. Marcina w Chojnacie

Dzwonnica w Chojnacie

Parafia św. Doroty w Pszczonowie

Parafia w Pszczonowie, ma długą i bogatą historię, sięgającą najprawdopodobniej przełomu XIII i XIV wieku, a na pewno istniejącą przed rokiem 1366. Akta z Kapituły Gnieźnieńskiej informują, że arcybiskup Jarosław Bogoria Skotnicki, metropolita gnieźnieński, w 1366 r. sprzedał wójtostwo w Pszczonowie pewnemu Tomaszowi, nakazując mu przekazywanie dziesięciny wytycznej miejscowemu plebanowi. W XV wieku arcybiskup metropolita gnieźnieński Jakub z Sienna, prymas Polski (1474-1480) wybudował drugi kościół, pw. Wszystkim Świętym oraz św. Dorocie, dziewicy i męczennicy. Jednak kościół nie przetrwał długo. Pierwszy opis parafii pochodzi z 1520 roku (Liber beneficiorum Jana Łaskiego), kiedy to proboszczem był Stanisław Szamowski, jednak była to parafia tytularna, a proboszcz równocześnie pełnił funkcję prepozyta Kapituły Łowickiej i rezydował w Łowiczu. W jego imieniu przy pszczonowskim kościele duszpasterstwo sprawowali dwaj wikariusze, których zobowiązany był utrzymywać z własnych dochodów. Kościół prawdopodobnie był drewniany, ponieważ kolejny, murowany, który istnieje do dzisiaj, został zbudowany w XVI wieku, prawdopodobnie w 1520 roku, i jest jednym z najstarszych murowanych kościołów na Mazowszu.

W roku 1622 arcybiskup metropolita gnieźnieński Wawrzyniec Gembicki prymas Polski podniósł parafię do godności prepozytury, tworząc kolegium mansjonarzy przy miejscowym kościele. Z wizytacji z 1763 roku wynika, że w kościele było sześć ołtarzy i dwa bractwa: Różańca św. i św. Anny. Duszpasterstwo sprawował prepozyt wraz z mansjonarzem. Istniał także szpital przy parafii dla bezdomnych, prawdopodobnie zbudowany w pierwszej połowie XVIII wieku, który zamieszkiwało czterech pensjonariuszy, a ich utrzymanie było wspierane przez jałmużnę. W latach 1844-1847 z inicjatywy zarządu Księstwa Łowickiego kościół parafialny został przebudowany przez arch. Adama Idzikowskiego. Nawę poprzedzono kruchtą, ściany podwyższono, przy ścianach wewnątrz wzniesiono filary, na których wsparto gotyckie sklepienie. został przebudowany, a w 1898 roku postawiono murowaną dzwonnice.

Kościół w Pszczonowie, zbudowany został z czerwonej cegły na planie prostokąta i pokryty stromym dwuspadowym dachem. Architektura ewoluowała od pierwotnego gotyckiego stylu w wyniku licznych restauracji, nabierając cech neogotyckich. Wnętrze

kościół ozdobiony jest sklepieniem gwiaździstym z wizerunkami dwunastu Apostołów i motywami roślinnymi. Nad wejściem znajduje się murowany balkon chóru z organami, zbudowanymi przez Leopolda Blomberga. Prezbiterium zdobi, neogotycki ołtarz, wraz z obrazem „Ukrzyżowanie Pana Jezusa” flankowanym rzeźbami św. Pawła i św. Piotra. W barokowych ołtarzach bocznych znajdują się obrazy: św. Anny i „Adoracja Matki Bożej przez zakonnik dominikański”. Na filarze umieszczona jest drewniana, neogotycka ambona. Świadectwem historii parafii są tablice epitafijne na bocznych ścianach, upamiętniające proboszczów i parafian, oraz tablica przy chrzcielnicy z okazji 10-lecia sakry biskupiej pochodzącego stąd biskupa pomocniczego diecezji warszawsko-praskiej Stanisława Kędziory.

Kościół św. Doroty w Pszczonowie

Kościół w Białynienie

Obecny neoromański kościół powstał na planie prostokąta, wzniesiony z inicjatywy księdza Sylwestra Gałęckiego w latach 1908–1910 według projektu Jarosława Wojciechowskiego z Warszawy. Świątynia licowana: jednonawowa (lub dwunawowa) z rzędem kaplic. Prezbiterium jest zamknięte trójbocznie. Ściany zewnętrzne są oszkarpowane. Witraże okienne zaprojektował Stanisław Ignacy Witkiewicz (secesyjne przedstawienia św. Michała Archanioła z ognistym mieczem i trójką Aniołów Stróżów przytulających dzieci w strojach łowickich oraz Najświętsze Serce Maryi z kwiatami polnymi). Nawę główną zamyka wieloboczna apsyda. Z boku usytuowano niewysoką wieżę dzwonnicy.

Kościół w Białynienie

UNIKATOWE BUDOWNICTWO DREWNIANE

Kościół Rzymskokatolicki pw. Świętej Małgorzaty Dziewicy i Męczennicy w Janisławicach

Kościół p.w. Świętej Małgorzaty Dziewicy i Męczennicy powstał ok. 1500 r. należy do najcenniejszych w województwie łódzkim. Został wybudowany z fundacji arcybiskupa gnieźnieńskiego Andrzeja Róży Boryszewskiego. Dobudowa murowanej zakrystii w k. XVII w., odrestaurowany w 1794, 1809 i 1856 r. Rozbudowany o kruchtę od frontu w 1914 r., remontowany w 1922, 1949 i 1981 roku – nowy wystrój wnętrza.

Jest to drewniany kościół trójnawowy, konstrukcji zrębowej. Kościół zaliczany jest do kościołów orientowanych, należy do odmiany późnośredniowiecznego kościoła mazowieckiego. Prezbiterium jest mniejsze od nawy, zamknięte trójbocznie z boczną murowaną zakrystią. Posiada dużą kruchtę od frontu i drugą mniejszą z boku nawy. Dach kościoła jest stromy i jednokalenicowy, kryty gontem, tworzący wydatny okap nad prezbiterium. Na kalenicy ośmioboczna wieżyczka na sygnaturkę z blaszonym hełmem i latarnią. Wnętrze podzielone jest dwoma rzędami kolumn. Płaski strop wspólny dla nawy i prezbiterium. Natomiast chór muzyczny wsparty na trzech kolumnach i jednym słupie o

prostej linii parapetu. W kościele znajdziemy belkę tęczową z krucyfiksem. Wyposażeniem świątyni jest także bogato zdobiona ambona. Ołtarz główny zbudowany został w stylu barokowym, dwa ołtarze boczne są z XVII w. Dzwonnica drewniana, konstrukcji słupowo – ramowej z k. XVIII w. została zbudowana na planie prostokąta i kryta dachem dwuspadowym. Plebania jest murowana i pochodzi z ok. 1920 roku, posiada ogrodzenie drewniane z murowanymi słupami.

Przy kościele prężnie działa Bractwo Świętej Anny – założone przez Annę Jagiellonkę.

Kościół pw. Świętej Małgorzaty Dziewicy i Męczennicy w Janisławicach

Kościół w Janisławicach - wnętrze

Kościół pw. Świętej Małgorzaty Dziewicy i Męczennicy w Janisławicach

Kościół w Janiśławicach - wewnątrz

Kościół w Janisławicach - wnętrze

Kościół p.w. Świętych Szymona i Tadeusza Judy w Starej Rawie

Kościół p.w. Świętych Szymona i Tadeusza Judy - W 1521 r. parafia została erygowana przez Jana Łaskiego. Obecna świątynia p.w. Świętych Apostołów Szymona i Tadeusza Judy została wzniesiona w latach 1731-51 r. z fundacji Teodora Potockiego, prymasa Polski, arcybiskupa gnieźnieńskiego. Kościół został wzniesiony z drewna modrzewiowego jako świątynia orientowana, jednonawowa o konstrukcji zrębowej. Została pokryta dwukalenicowym dachem z ośmioboczną wieżyczką na sygnaturkę zwieńczoną hełmem z latarnią. Wewnątrz kościoła znajdują się trzy barokowe ołtarze. Ołtarz główny zdobi obraz Matki Bożej, a na zasuwie obraz Świętych Apostołów Szymona i Tadeusza Judy. Jednym z cenniejszych zabytków jest krucyfiks z 1540 r, umieszczony na belce tęczowej, a także barokowa ambona i żelazna chrzcielnica wraz z konfesjonałami z XVI w. Obok kościoła znajduje się drewniana dzwonnica o konstrukcji słupowej z 1731 r., która została wzniesiona na planie kwadratu, i pokryta dachem namiotowym.

Kościół p.w. Świętych Szymona i Tadeusza Judy w Starej Rawie

Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego i Świętego Mikołaja biskupa w Słupi

Rzymskokatolicki kościół parafialny należący do parafii w Słupi został wpisany do rejestru zabytków nr rej.: 532-XIII-17 z 29.04.1950 oraz 285 z 29.12.1967.

Świątynia została wybudowana w latach 1763-74. Wyremontowano ją w 1958 roku, wówczas wymienione zostało pokrycie dachu oraz została oszalowana fasada (1965 rok).

Budowla jest drewniana i posiada konstrukcję zrębową. Do jej budowy użyto drewna modrzewiowego. Posiada mniejsze prezbiterium w stosunku do nawy, z boku znajduje się zakrystia.

Ołtarz główny reprezentuje styl późnobarokowy, natomiast pozostałe dwa ołtarze boczne styl barokowo-klasycystyczny (pochodzące z 1896 roku). Znajdująca się w kościele Chrzcielnica powstała w I połowie XVII wieku i należy do stylu barokowego. Chrzcielnica posiada kształt anioła podtrzymującego czarę. W kościele znajduje się wiele figur aniołów.

Na dachu krytym blachą znajduje się kwadratowa wieżyczka na sygnaturkę z latarnią. W Świątyni znajduje się chór muzyczny, który jest podparty dwoma słupami. Belka tęczowa jest ozdobiona rzeźbami Matki Boskiej Bolesnej i Świętego Jana, które powstały w II połowie

XVII stulecia. Podłoga świątyni została wykonana z desek. W oknach prezbiterium dwa witraże z końca XIX stulecia.

Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego i Świętego Mikołaja biskupa w Słupi

Kościół w Słupiu - wewnątrz

Drewniana kaplica w Lipcach Reymontowskich

Drewniana kaplica cmentarna pw. św. Józefa zlokalizowana jest na zabytkowym cmentarzu. Wzniesiona w roku 1860. Przez pierwsze 10 lat pełniła funkcję kościoła

parafialnego. Był to okres, w którym budowano nową świątynię murowaną pw. Znalezienia Krzyża Świętego (ul. Reymonta 45).

Kaplica o konstrukcji zrębowej, orientowana, wzniesiona z drewna modrzewiowego. Wewnątrz kaplicy znajduje się chór muzyczny wsparty na dwóch drewnianych kolumnach, organy są z XVII w., ołtarz główny został wykonany w stylu rokokowym.

Na cmentarzu znajdują się zabytkowe nagrobki. Nekropolia wraz z kaplicą wpisane są do wojewódzkiego rejestru zabytków.

Drewniana kaplica w Lipcach Reymontowskich

Kaplica cmentarna z XIX wieku w Białyninie

Kaplica cmentarna zlokalizowana na cmentarzu parafialnym we wsi Białynin Nieorientowany, jednoprzestrzenny, drewniany obiekt stoi na osi głównego wejścia do nekropolii, w najwyższym punkcie cmentarza. Jest ustawiony na kierunku zachód-wschód. Zbudowano go w XIX wieku w konstrukcji wieńcowej, na planie prostokąta, z trójbocznie zamkniętą częścią ołtarzową. Jest oszalowany deskami pionowymi z lisicami. Okna znajdują się w ścianach bocznych (po jednym na ścianę). Elewacja frontowa jest symetryczna, jednoosiowa, flankowana dwiema kolumnami dźwigającymi wypuszczony okap z trójkątnym szczytem. Na kalenicy posadowiona jest sygnaturka z arkadowymi otworami zwieńczona ostrosłupowym, sześciobocznym hełmem i krzyżem. Dach jest dwuspadowy, pokryty blachą, z okapem, który wspiera się na kroksztytach.

Gotycki, XVI-wieczny drewniany, ostrosłupowy portal z drewna dębowego wbudowany w elewację frontową ma prostokątne obramowanie z maswerkami, na których wyrzeźbiono stylizowane głowy zwierząt. Jest on jedyną pozostałością po dawnej, późnośredniowiecznej, modrzewiowej świątyni stojącej dawniej we wsi (po drugiej stronie szosy), zastąpionej obecnym neoromańskim kościołem z lat 1908–1910. Maswerkowo-przezroczowe zwieńczenie tego portalu zawierające motywy zoomorficzne stanowi wyjątkową pozycję w polskiej późnośredniowiecznej plastyczno-architektonicznej dekoracji drewnianej.

Kaplica cmentarna z XIX wieku w Białyninie

Kaplica cmentarna z XIX wieku w Białyninie

Chojnata drewniana dzwonnica

Na terenie zespołu kościoła w Chojnacie oprócz świątyni znajduje się również czworosienna drewniana dzwonnica o konstrukcji słupowej, pokryta namiotowym spłaszczonym dachem, a także dwie plebanie: dawna, zbudowana w 1850 r., oraz używana obecnie, z roku 1980.

Chojnata drewniana dzwonnica

Zespół koszar carskich w Raduczu

Są to długie, parterowe XIX-wieczne budynki, o czterospadowym dachu. Zbudowane są z drewnianych bali.

Zespół koszar carskich w Raduczu

Zespół koszar carskich w Raduczu

Wybrane Kapliczki

Kapliczka w Woli Pękoszewskiej

Kapliczka została zbudowana w 1923 roku przez Antoniego i Antoninę Górskich. Przedstawia ona Jezusa Chrystusa wspartego na krzyżu i wskazującego (błogosławiącego) w kierunku dworu w Woli Pękoszewskiej. Na postumencie z piaskowca wykuto napis:

„Jam jest nie bójcie się”

Każdego roku w maju przy kapliczce odmawiane są majówki. Kapliczka usytuowana jest przy trasie w kierunku Skierniewic. Obecnie kapliczką opiekują się mieszkanki Woli Pękoszewskiej.

Kapliczka w Woli Pękoszewskiej

Kapliczka w Jeruzalu

W odległości około 1 km od kościoła w „lesie Doleckim” w Gacnej znajduje się kaplica, której czas powstania – według kroniki parafialnej miejscowych legend – przypada na rok 1626. Zbudowana została dla upamiętnienia mającego tu miejsce cudownego objawienia Krzyża Świętego. Drewnianą, mocno zniszczoną kaplicę rozebrano w 1926 roku i dokładnie w tym samym miejscu i w tych samych rozmiarach wzniesiono nową, murowaną. W 1995 została odnowiona i do dziś jest celem parafialnych pielgrzymek.

Kapliczka w Jeruzalu

Kapliczka św. Rocha w gminie Maków

Kapliczka św. Rocha w gminie Maków

Mokra Prawa kapliczka

Mokra Prawa kapliczka

Mokra Prawa kapliczka

Kapliczka Syciska gm. Lipce Reymontowskie

Kapliczka Syciska gm. Lipce Reymontowskie

Kapliczka Wola Drzewiecka gm. Loipce Reymontowskie

Kapliczka Wola Drzewiecka gm. Loipce Reymontowskie

Kapliczka Mokra gm. Skierniewice

Kapliczka Mokra gm. Skierniewice

ZESPOŁY DWORSKIE

Dwór W Turowej Woli

Dwór wybudowany przez właściciela Edwarda Sieradzkiego w latach 1980-82. Dwór został posadowiony na fundamentach starego, istniejącego tu wcześniej dworu Ostromęckich z przełomu XVIII i XIX wieku. Przebudowa dotyczyła oczyszczenia dawnego dworu z wtórnych przybudówek, wymiany ściany zachodniej, głównej ściany nośnej oraz ścian działowych, wnętrza zyskały przy tym nową kompozycję, wymieniana podległy też stropy i dach oraz w nowo zagospodarowanym otoczeniu znalazła się nowa stajnia.

Dwór murowany z cegły i otynkowany, posadowiony na planie prostokąta, o regularnej bryle, podpiwniczony, parterowy, z mieszkalnym poddaszem przekrytym dachem czterospadowym o połaciach krytych gontem i symetrycznie rozmieszczonymi otworami okiennymi typu powiekowego. Elewacja frontowa 9 osiowa, z 3 osiowym, czterokolumnowym portykiem toskańskim umieszczonym centralnie i wieńczonym trójkątnym szczytem. Otwory okienne wyposażone w okiennice. Na elewacji ogrodowej umieszczono otwarty taras. Układ wnętrz dwutraktowy, z sienią i jadalnią na osi. Całość skomponowana w duchu klasycyzmu.

Jako ciekawostkę podam, że były tutaj nagrywane takie filmy jak:

- Nad Niemnem, Pan Tadeusz, - Panna z mokrą głową,- Widziadło,- Panny i wdowy

Dwór W Turowej Woli

Dwór w Woli Pękoszewskiej

Początki dworu datuje się na XVIII wiek, dwór, którego pierwotne założenie wzniesione zostało przez Ossolińskich, przeszedł wraz z majątkiem w początku XIX wieku do Krasińskich z Radziejowic następnie kupiony 19 stycznia 1826 r. od Józefa Wawrzyńca hr. Krasińskiego przez generała Franciszka Borgiasza Górskiego, następnie przebudowując i rozbudowując dwór i majątek, aż do 17 stycznia 1945 roku, kiedy zostali z niego wyrzuceni i wywłaszczeni na mocy dekretu o reformie rolnej.

W latach gdy dwór znajdował się we władaniu Górskich, wychowywali się tu artyści i politycy polscy ówczesnych lat: Konstanty Górski, Pia Górską, w tym samym czasie częstymi gośćmi byli w nim między innymi Henryk Sienkiewicz, Józef Chelmoński. Dwór od stycznia 1945 w rękach Skarbu Państwa i gminy Kowiesy, kiedy służył jako budynek szkoły podstawowej i zbiorczej, został w sierpniu 2006 r. odkupiony przez córkę ostatniego właściciela, wraz z mężem.

Dwór składa się z trzech części: najstarszej, parterowej – drewnianej oszalowanej, dwupiętrowej murowanej przybudówki-skrzydła z końca XIX w. oraz murowanej piętrowej części frontowej z portykiem wgłębnym, wspartym na 4 jońskich kolumnach, dźwigających neobarokowe zwieńczenie rzeźbiarskie z kartuszami herbowymi, w których niegdyś znajdowały się herby Bożawolai Szembek, skute następnie w czasach powojennych. Pod kartuszami wykuty w piaskowcu napis z wiersza Kochanowskiego Ja Panie niechaj mieszkam w tem gnieździe ojczystem, a Ty mnie zdrowiem obdarz i sumieniem czystem, który w 1923 r. umieścił Antoni Górski wraz z żoną Anną z hr. Szembeków, dziadkowie obecnej właścicielki.

Obecnie od 2006 roku dużymi nakładami nowych właścicieli dwór jest wciąż remontowany i powoli powraca do dawnej świetności. Spadkobiercy dworku planują po odrestaurowaniu budynku stworzyć tam coś na wzór regionalnej izby tradycji.

W 2008 roku odbył się w dworze zjazd rodzinny Górskich h. Bożawola - potomków generała Franciszka.

Dwór w Woli Pękoszewskiej

Dwór w Nowym Dworze

Obecnie istniejący budynek dworu powstał w latach 20. XX wieku; został on zbudowany przez ówczesnego właściciela majątku Nowy Dwór po tym, jak wycofujące się w 1918 r. wojska niemieckie spaliły pochodzący z połowy XIX stulecia drewniany dwór. Nowy budynek dworu zbudowano z cegły w typowym polskim stylu dworskim, a jego dach mansardowy pokryty jest dachówką.

Po II wojnie światowej i nacjonalizacji majątku Nowy Dwór w budynku dawnego dworu utworzono szkołę. W latach 70., po zbudowaniu nowego budynku szkoły dwór został przekazany Kwaciarskiemu Zakładowi Doświadczalnemu. W końcu XX wieku obiekt ten sprywatyzowano. Obecnie w dworku mieści się prywatna klinika, zajmująca się rehabilitacją osób z chorobami kręgosłupa

Dwór w Nowym Dworze

Zespół dworski w Dębowej Górze

Dębowa Góra położona jest ok. 5 km na południe od Skierniewic. Dwór znajduje się bezpośrednio przy głównej drodze.

Dwór w Dębowej Górze to piętrowy, murowany budynek zbudowany na planie kwadratu z przybudówką. Dwór otoczony jest klasycystycznym parkiem założonym w poł. XIX w., na środku którego znajduje się staw z wyspą. Dawniej na wyspie znajdowała się altanka oraz murowana piwnica służąca za lodownię. Od bramy do budynku dworskiego prowadzi aleja zabytkowych kasztanowców.

Dwór pochodzi z XVIII w. Park otaczający dwór został założony w XIX w.

Jest to obiekt murowany z cegły. Dwór w Dębowej Górze wybudowany został w XVIII w. Jego pierwszymi właścicielami była rodzina Ostrowskich, która mieszkała w Dębowej Górze do II wojny światowej. Z tamtego okresu zachowała się jedynie kuchnia dworska. Resztę obecnych budynków dobudowano w latach 50. XX w. W 1908 r. Stefan Cielichowski

przeprojektował otaczający dwór park nadając mu obecny wygląd. Rozległy majątek o powierzchni 700 ha służył przez lata z hodowli koni i bydła. Obiekt wpisany jest do rejestru zabytków.

Zespół dworski w Dębowej Górze

Żelazna, Dwór

Do końca XIXw Żelazna była majątkiem rodziny Łuszczewskich herbu Korczak a następnie – do 2WS Mazarakich herbu Newlin .

Dwór Mazarakich powstał pod koniec XIXw staraniem Aleksandra Mazarakiego .. Dwór był w posiadaniu jego syna Aleksandra juniora aż do zakończenia II Wojny Światowej. W latach 90 tych przeszedł gruntowną renowację i adaptację na potrzeby biur oraz mieszkań pracowniczych. W tym czasie dwór użytkowany był przez Rolniczy Zakład Doświadczalny.

Dwór murowany wykonany z cegły i otynkowany, posadowiony na wydłużonym planie, o nieregularnej bryle, parterowy, z piętrowymi częściami dodanymi do elewacji bocznych, lewa część piętrowa o zaokrąglonych narożach, wysoko podpiwniczony, z okienkami piwnicznymi zamkniętymi łukami odcinkowymi, poddasze przekryte dachem dwuspadowym, nad prawą częścią piętrową naczółkowym o połaciach krytych wtórną papą. Parterowa

część obejmuje 11 osi z tarasem umieszczonym od frontu, zabudowanym drewnianą werandą z dekoracją snycerską. Elewacja została wzbogacona o otwarty taras oraz występ o trójbocznym zamknięciu przy części piętrowej. Na lewej elewacji bocznej umieszczono prostokątną przybudówkę z dodatkową sionką. Część piętrowa o ramowym opracowaniu elewacji. Układ wewnątrz jest dwutraktowy z sienią na osi. W wystroju wewnątrz zachowały się oryginalne dekoracje sztukatorskie oraz kafłowy piec dekorowany koroną oraz z napisem na drzwiczkach AD HAENSEL VARSOVIE. Całość została skomponowana w duchu neorenesansu.

Park.

Pozostałości parku krajobrazowego z około 1850 r., Park przekomponowany w 1912r przez Stefana Celichowskiego .

Wąski pas parku oddziela dwór od stawu z wyspą .

Żelazna, Dwór

Dwór Pamiętna

Wzniesiony w stylu neoklasycystycznym, w końcu XIX w., rozbudowany w połowie XX w. o szklarnię następnie w latach 1989-91 o 3 pomieszczenia wraz z poddaszem użytkowym oraz portyk.

Dwór Pamiętna

Prusy

Pod koniec XVIII w. wieś szlachecka Prusy była w rękach rodziny Pruskich herbu Leliwa, przybyłych tu z Gostynek w parafii Wysokienice. Od pocz. XIX w. właścicielami byli kolejno: Jan Pruski ożeniony z Anną Wyben-Wybicką h. Rogala, następnie Faustyn (1839-1881), który poślubił Pauliną Laskowską h. Korab. Drewniany dwór z pocz. XIX w., został rozbudowany w 2. poł. XIX w. przez Stanisława Dydaka, syna Faustyna i Pauliny. W 1827 r. we wsi były 23 domy i 199 mieszkańców. W 1885 r. Prusy były podzielone na wieś i folwark w powiecie skierniewickim, w gminie i parafii Głuchów. W skład 1378-morgowych dóbr wchodził także nowo założony folwark Nowiny. Na ogólny obszar składało się 857 m. ziemi uprawnej, 147 m. łąk i pastwisk, 342 m. lasu i 32 morgi nieużytków. Na terenie Prus znajdowało się 13 budynków murowanych i 22 drewniane. Las nie był zagospodarowany, zaś na polach majątku zaprowadzono 8 i 9-polowy płodozmian. Na terenie Prus było także 248 mórg gruntów należących do 20 osadników, a w pobliskiej Dzielnicy 9 osadników ze 139 morgami.

Stanisław Pruski w 1892 r. ożenił się z Elżbietą Mazaraki wdową po Henryku Kuskowskim herbu Junosza. Prawdopodobnie posiadali oni także Głuchów, gdzie w 1892 r. urodziła się ich córka Aniela Paulina, następnie Zofia i Stanisław Faustyn (1896-1897). Ok. 1898 r. urodził się syn Bronisław Józef – późniejszy dziedzic Prus. W 1926 r. oficjalną właścicielką Prus i Nowin o łącznym areale 770 ha była Pruska Elżbieta i Spółka. Dziedzic był wielkim patriotą, brał udział w kampanii 1920 r. Z żoną Zofią miał jednego syna

Krzysztofa (zm. w 2014 r.), ożenionego z Krystyną Krauze. Po wybuchu 2. wojny światowej Bronisław Pruski działał w podziemiu niepodległościowym; był żołnierzem POZ i ZWZ AK. Został schwytyany przez Niemców w 1944 r. i stracony podczas masowej egzekucji w Tomaszowie Mazowieckim. Symboliczna mogiła znajduje się na cmentarzu w Głuchowie. Po wojnie majątek został przejęty przez Skarb Państwa Polskiego, a na terenie folwarku utworzono Państwowe Gospodarstwo Rolne, zlikwidowane ustawowo na pocz. lat 90. XX w. Na bazie pozostałości gospodarstwa, swoją filię utworzył Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa w Skierniewicach. W 1995 r. z inicjatywy Instytutu utworzono OEMS, a w 2013 r. wyremontowano dawny dworek Pruskich.

Prusy dwór

Lisna dwór

Dwór wzniesiony prawdopodobnie w II połowie XIX wieku. Jeszcze w połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku mieściła się w nim szkoła. Budynek murowany, parterowy. We wschodniej części znajduje się przybudówka. Dach pokryty eternitem.

Lisna dwór

Paplin

Dwór został wzniesiony w 2 poł. XIX w. W 1913 roku posiadłość przeszła w posiadanie Henryka i Józefy Chlipalskich w drodze kupna od poprzedniej właścicielki Jadwigi Rafalskiej. W roku 1927 roku majątek przeszedł do Henryka Chlipalskiego juniora i pozostawał pod jego kontrolą aż do wybuchu II Wojny Światowej. Po zakończeniu wojny we dworze ulokowano szkołę podstawową oraz częściowo wykorzystano dwór na mieszkania dla nauczycieli. W latach 90. XX wieku był już tylko budynkiem mieszkalnym, ale silnie zdewastowanym i nie zadbanym.

Dwór murowany z cegły i otynkowany, o nieregularnej bryle posadowiony na planie litery L. Składa się z części piętrowej, dwuosiowej oraz dostawionej do niej prostopadle parterowej części posadowionej na planie prostokąta. Część piętrowa ma ścięte narożniki, wieńczy ją trójkątny szczyt z oculusem i jest przykryta dachem dwuspadowym o silnie wysuniętych poza lico elewacji okapach i połaciach krytych dachówką. Parter wyposażony jest w dwa prostokątne otwory okienne wieńczone prostymi naczółkami nadokiennymi. Partia piętra jednoosiowa z balkonikiem wspartym na żeliwnych konsolach i wyposażonym w żeliwną balustradkę. Przy wejściu na balkon umieszczono dekoracyjne nisze z popiersiami hetmana Stefana Czarnieckiego oraz króla Jana III Sobieskiego. W ściętych narożach na wysokości parteru znajdują się nisze z podstawami na rzeźby. Z lewej boku dostawiono nowszą ażurową werandę. Część parterowa jest 4 osiowa z wejściem umieszczonym w

skrajnej osi, z mieszkalnym poddaszem przekrytym dachem dwuspadowym o połaciach silnie wysuniętych poza lico elewacji i krytych dachówką. Okna dekorowane prostymi naczółkami. Układ wnętrz dwutraktowy. Całość skomponowana w duchu neorenesansu.

Paplin dwór

Dwór w Wędrogowie

Niewielka wieś nad rzeką Chojnatką miała swój dwór z dworskim parkiem ...

Jaki był pierwotnie – nie wiadomo ..

Powstał w 1809r prawdopodobnie w stylu neoklasycystycznym dla Myszczyńskich , w latach 1922 – 1930 był Glinków a przed 2WS – Smolańskich .

Dwór w Wędrogowie

Dwór w Woli Pękoszewskiej

Historia dworu sięga już XVIII wieku. Dwór należał między innymi do Ossolińskich, Krasieńskich z Radziejowic, a od 19 stycznia 1826 roku do rodziny Górskich herbu Bożawola.

W latach, kiedy dwór należał do rodziny Górskich, wychowywali się w nim artyści i politycy ówczesnych lat: Konstanty Górski oraz Pia Górka. Częstościami gośćmi byli też między innymi takie osoby jak Henryk Sienkiewicz oraz Józef Chełmoński.

W styczniu 1945 roku dwór został przejęty przez Skarb Państwa oraz gminę Kowiesy. Do 2006 roku budynek służył jako szkoła zbiorczej, a później podstawowa.

Od wielu lat dwór jest w rękach prywatnych. W 2021 roku został wystawiony na sprzedaż.

Dwór w Woli Pękoszewskiej

Dwór w Dolecku

Budynek dworu murowany w części wejściowej piętrowy, z przylegającym parterowym skrzydłem, kryty dwuspadowym dachem. Na otaczającej dwór posiadłości szczątkowe pozostałości dawnego parku dworskiego, w postaci pojedynczych okazów brzoź, świerków, lip i kasztanowców. Dwór pochodzi z początku XIX w. Obecnie znajdują się w rękach prywatnych i wraz ze znajdującymi się w jego kompleksie zabudowaniami gospodarczymi pełni rolę gospodarstwa rolnego. Zespół dworski położony przy głównej drodze, na prawym

brzegu rzeki Rawka, tuż przy moście. Obiekt obecnie znajduje się w rękach prywatnych i jest niedostępny dla turystów.

Dwór w Dolecku

Pałacyk łowczego w Makowie

Pałacyk Łowczego – neogotycki dwór wybudowany w 1820 roku, znajdujący się w Makowie przy granicy administracyjnej miasta Skierniewic. Obiekt jest zachowany w bardzo dobrym stanie. Pałacyk murowany z cegły i otynkowany. Aktualnie służy jako obiekt hotelowy. Budynek wpisany jest do rejestru Otwarte Zabytki pod numerem 987/A z 13.02.1995.

Pałacyk łowczego w Makowie

ZABYTKOWE ALEJE

Nowy Dwór - aleja Lipowa (gm. Nowy Dwór)

Aleja Lipowa występuje na odcinku ok. 1 km wzdłuż drogi Skierniewice Rawa Mazowiecka. Wytyczona jest przez 100-letnie lipy driobnolistne. Obiekt rozpoczyna się w majtku dworskim. Powstało w XIX wieku. Teren ten jest wpisany w wojewódzki rejestr zabytków nr rej.: 538 z dnia 5 maja 1980r. Przedłużona aleja uznana jest za pomnik przyrody ciągnąca się od parku dworskiego.

Nowy Dwór - aleja Lipowa (gm. Nowy Dwór)

Dębowa Góra - Julków aleja (gm. Skierniewice)

Aleja rozciąga się na długości prawie 2 km wzdłuż drogi z Julkowa do Ludwikowa na której rośnie 261 zabytkowych drzew (lipy, akacje, graby klony). Obiekt wpisany jest do wojewódzkiego rejestru zabytków pod numerem: 536 z dnia 5 maja 1980 roku oraz do gminnej ewidencji zabytków. Aleja zaczyna się od zakrętu drogi w Dębowej Górze i idzie w kierunku północy w stronę wsi Julków. Genezę alei należy wiązać z dworem i parkiem w miejscowości.

Brzozów aleja gm. Skierniewice

Aleja wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków.

Dębowa Góra - Aleja Kasztanowców Gm. Skierniewice

Aleja kasztanowców prowadzi do dworu oraz do zabudowań gospodarczych dawnego folwarku. Aleja wpisana jest do Gminnej Ewidencji Zbytków. Pełniła funkcje wjazdu reprezentacyjnego.

Młyny

Młyn w Suliszewie

Zabytkowy młyn wodny, obecnie jednak posiadający napęd elektryczny.

Młyn wybudowany w Suliszewie, na brzegu rzeki Rawki. Budynek murowano-drewniany, kryty dwuspadowym, ostrym dachem. Najniższa kondygnacja jest drewniana, dwie pozostałe są murowane. Do niego dobudowany jest budynek czterokondygnacyjny, dodatkowo z piwnicami, murowany z cegły, w części kryty ostrym dachem dwuspadowym, w drugiej zaś dachem prawie płaskim. Młyn nadal funkcjonuje, a technologia (poza zmianą źródła energii) niewiele się zmieniła od początku jego funkcjonowania.

Młyn w Suliszewie

Spalony młyn w Rudzie

Młyn znajdował się przy granicy ze Skierniewicami nad rzeką Rawką, przy drodze ze Skierniewic do Bartnik. Młyn powstał prawdopodobnie ok 1915 r. lub 1923 r.

Zdjęcie archiwalne z lutego 2010 r.

Obecne miejsce po spalonym młynie

Młyn w Chojnacie

Młyn w Chojnacie

UKŁAD URBANISTYCZNY BOLIMOWA

Miejscowość posiada typowy dla średniowiecza układ przestrzenny z prostokątnym rynkiem i historyczną siatką ulic, który uległ przekształceniu w wyniku przebudowy układu drogowego w latach 70. Wówczas bez żadnego nadzoru przekształcono historyczny rynek w zieloną przestrzeń publiczną. Układ ten wraz z przylegającym renesansowym kościołem objęto strefą ścisłej ochrony konserwatorskiej. Natomiast wyznaczona strefa częściowej ochrony otacza dwa odrębne obszary. Pierwszy zawiera swym zasięgiem zachowane drewniane domy i dawną dzielnicę żydowską z synagogą, obecnym posterunkiem policji. Natomiast drugi obejmuje obszar na północ od miasta średniowiecznego, gdzie pozostały ślady wsi wczesnośredniowiecznej z późnorenesansowym kościołem parafialnym.

Analiza dokumentów wskazuje, że w momencie ustanowienia strefy ochrony konserwatorskiej w 1989 roku rynek był już przekształcony i istniał wówczas obiekt restauracyjny, zupełnie odbiegający formą od przestrzeni historycznej. Świadczy to również, że po ustaleniu strefy nie pojawiały się w jej obrębie dysharmonizujące obiekty.

Strefa nie wpłynęła jednak znacząco na przeprowadzenie procesów odnowy chronionej przestrzeni. Dopiero w ostatnim czasie podjęto działania projektowe zmierzające do przeprowadzenia działań rewaloryzacyjnych rynku. Po ustaleniach w konserwatorze zabytków przyjęto koncepcję przebudowy dającą szansę przebadania rynku pod kontem archeologicznych poszukiwań mających na celu analizę przestrzeni w celu odkrycia ratusza, który w 1745 r. znajdował się prawie na środku rynku. Opracowana koncepcja rewitalizacji przewiduje wycofanie przebiegu drogi przecinającej centralnie rynek, która jest głównym elementem przekształcenia przestrzeni historycznej.

Dokumenty historyczne wskazują, że w sąsiedztwie strefy istniał w przeszłości zamek, którego niewidoczne relikty mimo, iż nie objęto ich żadną formą ochrony pozostały wyodrębnione w krajobrazie miejscowości w postaci przestrzeni wolnej od zabudowy. Obecnie w świadomości mieszkańców zupełnie nie funkcjonuje pogląd, że pozostawiona pomiędzy dwiema drogami „wyspa” to pozostałość nieistniejącego zamku. Może należałoby się zastanowić, czy wyznaczona strefa ochrony archeologicznej powinna obejmować tylko obszar cmentarza, ponieważ relikty zamku mogą okazać się równie cennym elementem badawczym i wyróżniającym obszarem przestrzeni.

Na podstawie obserwacji tej miejscowości należy stwierdzić, iż w ostatnim czasie strefa ochrony konserwatorskiej stała się podstawą do kontrolowanych, pozytywnych przekształceń najbardziej dysharmonizującego obiektu w północnej części rynku. Obiekt ten został

poddany generalnej przebudowie i dostosowaniu formą do pozostałych elementów architektonicznych i stanowi obecnie element dobrze wpisujący się w przestrzeń.

Umocowanie prawne strefy zahamowało proces przekształcenia obiektu OSP w sąsiedztwie kościoła, będącego wyróżnikiem i dominantą przestrzenną rynku. Dla obiektu straży w planowanej przebudowie przewidziano jego podwyższenie o dwie kondygnacje, co spowodowałoby powstanie nowej dominanty i zakłócenie ładu przestrzennego.

Podsumowując wpływ strefy ochrony konserwatorskiej na zachowanie elementów historycznych w jej obrębie, należy stwierdzić, że nie spowodowała ona przyspieszenia działań rewitalizacyjnych a jedynie wymusiły podjęcie kontrolowanych rewaloryzacji obiektów w wyznaczonych granicach ochrony. Prawna forma ochrony pozwoliła kontrolować działania inwestycyjne w zakresie przekształceń obiektów i rewaloryzacji obszarów. Wyznaczenie strefy spowodowało podwyższenie kosztów procesów inwestycyjnych z uwagi na wymagania sprawowania nadzorów archeologicznych w trakcie prowadzonych prac ziemnych.

Przekształcony w latach 70 – tych rynek w Bolimowie

Miasto Bolimów

Bolimów - założony jako miasto prywatne około 1370, potwierdzenie prawa chełmińskiego uzyskał w 1519. W 1792 jako miasto królewskie w starostwie bolimowskim w ziemi sochaczewskiej województwa rawskiego W 1827 jako miasto rządowe Królestwa Kongresowego, położone było w powiecie sochaczewskim, obwodzie sochaczewskim województwa mazowieckiego. W latach 1954–1972 wieś należała i była siedzibą władz gromady Bolimów. W latach 1975–1998 miejscowość administracyjnie należała do województwa skierniewickiego. W 2022 roku miejscowość odzyskała prawa miejskie.

Bolimów świętuje ponowne nadanie praw miejskich

OBIEKTY PODLEGAJĄCE OCHRONIE PRAWNEJ

Wykaz obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków z terenu Powiatu Skierniewickiego

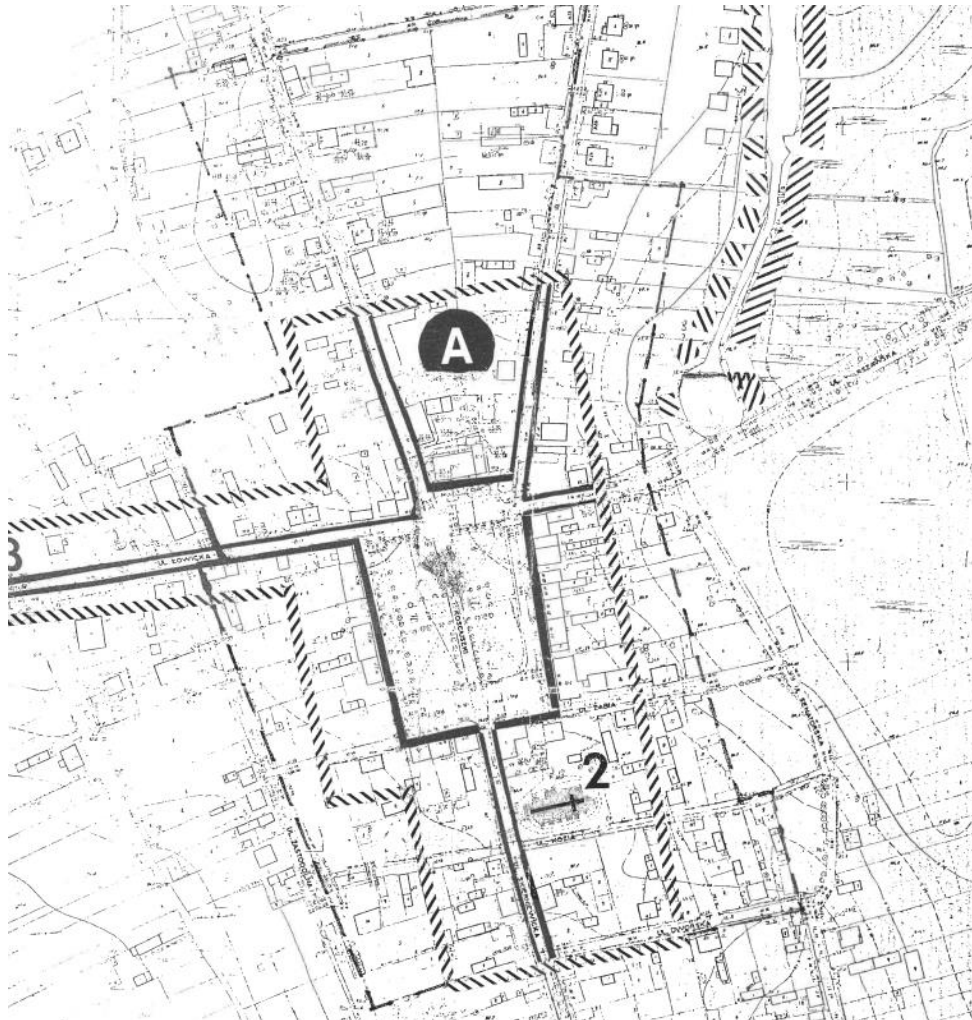
BOLIMÓW – gm.

Bolimowska Wieś

- cmentarz wojenny z I wojny światowej (żołnierzy niemieckich), nr rej.: 897 z dnia 21.12.1992 r.

Miasto Bolimów

- strefy ochrony konserwatorskiej (plac rynkowy z zabudową), nr rej.: 792 z dnia 10.08.1989 r.

Strefa wpisana do rejestru zabytków

- kościół par. p.w. św. Trójcy, XVII, XIX, nr rej.: R.96-VI-5 z 29.03.1949 oraz 107/101 z dnia 15.08.1961 r.
- kościół fil. p.w. św. Anny, 1635, nr rej.: R.97-VI-6 z 29.03.1949 oraz 108/102 z dnia 15.08.1961 r.
- cmentarz rzym.-kat., ul. Skierniewicka, nr rej.: 939 z dnia 19.11.1993 r.
- cmentarz żydowski, nr rej.: 898 z dnia 21.12.1992 r.
- dom, ul. Farna 14, drewn., XVIII/XIX, nr rej.: 101-VI-10 z dnia 29.03.1949 r. i 34/10 z dnia 16.03.1961 r.

Bolimów Poświętne

- cmentarz rzym.-kat przykościelny przy kościele św. Trójcy, nr rej.: 938 z dnia 10.11.1993 r.

Humin

- cmentarz wojenny z I wojny światowej, nr rej.: 853 z dnia 31.12.1991 r.

Joachimów - Mogiły

- cmentarz wojenny z I i II wojny światowej (żołnierzy niemieckich), nr rej.: 994 A z dnia 22.06.1995 r.

Krasnów

- dwór, nr rej.: 606 z dnia 28.07.1983 r.

- park, nr rej.: 534 z dnia 05.05.1980 r.

Wola Szydłowiecka

- dwór, 2 poł. XIX, nr rej.: 791 z dnia 15.10.1989 r.

GŁUCHÓW – gm.**Białynin**

- kościół, nr rej.: 510/A z dnia 08.11.1978 r.

- plebania, nr rej.: j.w.

- cmentarz przykościelny, nr rej.: 955/A z dnia 02.02.1994 r.

- ogrodzenie, nr rej.: j.w.

- kaplica cmentarna, drewn., XIX, nr rej.: 12/11/ z dnia 27.05.1946 oraz 273/203 z dnia 29.12.1967 r.

Celigów

- park dworski, nr rej.: 500 z dnia 16.09.1978 r.

Głuchów

- kościół, nr rej.: 275/205 z dnia 29.12.1967 r.

- dzwonnica, nr rej.: 886/254 z dnia 29.12.1967 r.

- plebania, nr rej.: 12/12 z dnia 27.05.1946 r. oraz 276/206 z dnia 29.12.1967 r.

- cmentarz przykościelny, nr rej.: 12/13 z dnia 27.05.1946 r. oraz 902 A z dnia 21.12.1992 r.
- cmentarz rzym.-kat., 2 poł. XIX, nr rej.: 801-A z dnia 20.11.1991 r.

Głuchów - Prusy

- cmentarz wojenny z I wojny światowej (żołnierzy niemieckich) - przy drodze do Prus, nr rej.: 900 z dnia 21.12.1992 r. – „Krowia Góra”

Głuchów /Złota/

- mogiła zbiorowa z okresu II wojny światowej - przy drodze do Złotej, nr rej.: 901 z dnia 21.12.1992 r.

Głuchów - Prusy

- aleja klonowo-jesionowa - wzdłuż drogi do Prus, nr rej.: 541 z dnia 05.05.1980 r.

Janisławice

- kościół, drewn., nr rej.: 887/255 z dnia 29.12.1967 r.
- dzwonnica, drewn., nr rej.: 888/256 z dnia 29.12.1967 r.
- cmentarz rzym.-kat., przykościelny nr rej.: 953 z dnia 02.02.1994 r.
- cmentarz rzym.-kat., nr rej.: 876 z dnia 20.03.1992 r.

Prusy

- dwór, drewn., nr rej.: 785 z dnia 16.02.1988 r.
- park, nr rej.: 501 z dnia 16.09.1978 r.
- spichrz, nr rej.: 891/259 z dnia 29.12.1967 r.

Wysokienice

- kościół drewniany został przeniesiony do skansenu w Maurzycach,
- kościół, drewn., nr rej.: 917/285 z dnia 29.12.1967 r.
- dzwonnica, drewn., nr rej.: 918/286 z dnia 29.12.1967 r.
- cmentarz, nr rej.: 990 A z dnia 01.03.1995 r.
- mogiła lotników z 1939 r., 1939, nr rej.: 903 z dnia 21.12.1992 r.
- Kolejka wąskotorowa Rogów – Rawa Maz. –Biała Rawska nr. rej.: 1000 z dnia 31.12.1996

GMINA GODZIANÓW

Godzianów

- zespół kościoła par. , nr rej.: A/67 z 18.11.2008:
- kościół pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika, 1902-03,
- kaplice w narożach cmentarza, 1 poł. XIX
- cmentarz kościelny, XIV,
- ogrodzenie z bramą i furtami, 1905,–

KOWIESY – gm.

Chojnata

- kościół, nr rej.: 529-XII-15 z 8.04.1950 oraz 274/204 z dnia 29.12.1967 r.
- dzwonnica, drewn., nr rej.: 884/252 z dnia 29.12.1967 r.
- cmentarz przykościelny, nr rej.: 906/A z dnia 22.01.1993 r.
- dwór, nr rej.: 612 A z dnia 28.07.1983 r.
- park, nr rej.: 498 A z dnia 16.09.1978 r.

Jeruzal

- kościół par. p.w. Podwyższenia Krzyża, 1798, nr rej.: 889/257 z dnia 29.12.1967 r.
- dzwonnica, drewn., nr rej.: 890/258 z dnia 29.12.1967 r.
- cmentarz przykościelny, nr rej.: 963 z dnia 18.05.1994 r.

Paplin

- park dworski, 2 poł. XIX, pocz. XX, nr rej.: 496 z dnia 16.09.1978 r. wraz ze strefą ekologiczną

Turowa Wola

- dwór, nr rej.: 916/284 z dnia 28.12.1967 r.
- park, nr rej.: 499 z 16.09.1978 r.

Ulaski

- mogiła zbiorowa z 1944 r., nr rej.: 907 z dnia 22.12.1992 r.

Wędrogów

- park dworski, poł. XIX, XX, nr rej.: 497 z dnia 16.09.1978 r.

Wola Pękoszewska

- zespół dworski, 1 poł. XIX, pocz. XX, nr rej.: 518 z dnia 30.01.1979 r:
- dwór
- spichlerz
- obora
- parnik
- park, nr rej.: 495 z dnia 16.09.1978 r.

LIPCE REYMONTOWSKIE – gm.**Lipce Reymontowskie**

- cmentarz rzym.-kat. (stary), 2 poł. XIX, nr rej.: 858 z dnia 03.01.1992 r.
- kaplica św. Józefata, drewn., XVIII/XIX, nr rej.: 240-XII-1/5 z dnia 08.04.1950 r.
- mogiła zbiorowa z II wojny światowej (na cmentarzu rzym.-kat. „nowym”), nr rej.: 920 z dnia 22.12.1992 r.

MAKÓW – gm.**Maków**

- kościół par. p.w. św. Wojciecha, 2 poł. XVIII, nr rej.: 241-XII-2 z dnia 8.04.1950 r. oraz 279/207 z dnia 29.12.1967 r.
- cmentarz przykościelny, nr rej.: 980/A z dnia 16.11.1994 r.
- pałacyk łowczego, 1820-30, nr rej.: 987/A z dnia 13.02.1995 r.
- ogrodzenie / istniejąca część/, nr rej.: j.w.

Pszczonów

- kościół, nr rej.: 893 z dnia 29.12.1967 r.
- cmentarz przykościelny, nr rej.: 992/A z dnia 01.03.1995 r.

Zwierzyniec

- mogiła zbiorowa z II wojny światowej, nr rej.: 924 z dnia 21.12.1992 r.

NOWY KAWĘCZYN – gm.**Doleck**

- park dworski, pocz. XX, nr rej.: 770 z dnia 25.08.1986 r.

Nowy Dwór

- zespół dworski, nr rej.: 550 z dnia 25.03.1981 r:
- dwór
- budynek dla służby
- pralnia
- kurnik
- budynek gospodarczy
- park, nr rej.: 571 z dnia 20.06.1981 r.
- aleja lipowa (Nowy Dwór - Rawa Mazowiecka od drogi Rawa Mazowiecka – Skierniewice do wsi Nowy Dwór, nr rej.: 538 z dnia 05.05.1980 r.

Stara Rawa

- kościół par. p.w. śś. Szymona i Tadeusza, drewn., 1731, nr rej.: 596-XII-20 z dnia 22.08.1954 oraz 286/214 z dnia 29.12.1967 r.
- dzwonnica, drewn., nr rej.: 596-XII-20 z dnia 22.08.1954 r. oraz 912/280 z dnia 29.12.1967 r.
- cmentarz (d. grzebalny) przykościelny, nr rej.: 811 A z dnia 22.11.1991 r.
- kaplica cmentarna p.w. św. Juliusza (na cmentarzu rzym.-kat.), 1814, nr rej.: 553-XII-18 z dnia 29.04.1950 r. oraz 287/215 z dnia 29.12.1967 r.

Rzędków Stary

- park dworski, XIX, XX, nr rej.: 572 z dnia 20.06.1981 r.

Trzecianna

- dwór, nr rej.: 914/282 z dnia 29.12.1967 r.

- park, nr rej.: 915/283 z dnia 29.12.1967 r.

SKIERNIEWICE – gm.

Brzozów

- park dworski, 1 poł. XIX, nr rej.: 575 z dnia 20.06.1981 r.

Dębowa Góra

- dwór, nr rej.: 611 z dnia 27.08.1983 r.

- park, nr rej.: 525 z dnia 05.05.1980 r.

Julków

- aleja lipowa (Julków - Dębowa Góra –Ludwików), nr rej.: 536 z dnia 05.05.1980 r.

Pamiętna

- dwór, pocz. XX, nr rej.: 618 z dnia 28.07.1983 r.

Balcerów

- park dworski Stefana Celichowskiego, 1907, nr rej.: 583 z dnia 19.05.1982 r.

Strobów

- dwór, nr rej.: 600 z dnia 28.07.1983 r.

- park, nr rej.: 913/281 z dnia 29.12.1967 r. oraz 281/913 z dnia 05.05.1980 r. – aneks do decyzji

Żelazna

- kościół, nr rej.: 534-XII-19 z dnia 29.04.1950 r. oraz 289/216 z dnia 29.12.1967 r.

- dzwonnica, nr rej.: 534-XII-19 z dnia 29.04.1950 r. oraz 919/287 z dnia 29.12.1967 r.

- cmentarz przykościelny, nr rej.: 918 z dnia 21.12.1992 r.

- cmentarz rzym.-kat., XIX, nr rej.: 879 A z dnia 10.04.1992 r.

- dwór, nr rej.: 596 z dnia 28.07.1983 r.

- park, nr rej.: 530 z dnia 05.05.1980 r.

SŁUPIA – gm.**Słupia**

- kościół Przemienienia Pańskiego i św. Mikołaja, XVIII, nr rej.: 532-XIII-17/6 z dnia 29.04.1950 r. oraz 285/213 z dnia 29.12.1967 r.
- dzwonnica, nr rej.: 911 /279 z dnia 29.12.1967 r.
- cmentarz rzym.-kat. przykościelny nr rej.: 961 A z dnia 02.03.1994 r.

Przeprowadzona analiza Gminnych Ewidencji Zabytków Powiatu Skierniewickiego wskazuje potrzebę stworzenie mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym w tym zakresie ze strony Powiatu Skierniewickiego.

Z terenu Powiatu Skierniewickiego gminne ewidencje wykonały poniżej wymienione gminy – ujęto w nich następujące zabytki ponad w/w wpisanymi do rejestru zabytków :

GMINA LIPCE REYMONTOWSKIE**Drzewce**

- Dom, nr 32, mur., 1920 r.

Lipce Reymontowskie

- Domek Dróżnika/Reymonta, nr 55a, mur., II poł. XIX w.
- Cmentarz rzymsko-katolicki „nowy”, poł. XX w.
- Cmentarz przykościelny, XIV-XV w.
- Kościół par. pw. Znalezienia Krzyża Świętego, nr 45, mur., XIX/XX w.
- Zespół kościoła par. pw. Znalezienia Krzyża Świętego, nr 45, mur., XIX/XX w.

Siciska

- Kapliczka, mur., ok. 1920

Wola Drzewiecka

- Kapliczka, mur., ok. 1920

GMINA MAKÓW**Dąbrowice**

- Kapliczka, mur., 1880 r. (WEZ)

Jacochów

- Dom, nr 14, drewn., 1900 r.
- Dom, nr 16, drewn., 1900 r.
- Dom, nr 25, drewn., 1938 r.
- Dom, nr 77, drewn., 1900 r.
- Obora, nr 41, mur., 1900 r.
- Kapliczka, mur., ok. 1920 r.

Krężce

- Kapliczka, ul. Główna, mur., 1900 r.

Las Zwierzyniecki

- Pojedyncze mogiły 04.1945 r.,

Maków

- Cmentarz grzebalny, II poł. XIX w.
- Kapliczka św. Rocha, mur., 1928 r.
 - ul. Brzosty
- Plebania, nr 2, mur., 1887 r.
 - ul. Główna
- Dom, nr 215, drewn., 1927 r.
- Szkoła, nr 4, mur., 1930 r.
 - ul. Kasztanowa
- Dom, nr 149, drewn., 1938 r.

Maków Kolonia

- Dom, nr 14, drewn., 1931 r.
- Dom, nr 48, drewn., 1927 r.
- Dom, nr 90, drewn., 1985 r.

Pszczonów

- Cmentarz grzebalny par. pw. św. Doroty, I poł. XIX w.
- Dzwonnica przy kościele par. pw. św. Doroty(na terenie cmentarza rej.), nr 2, mur., 1898 r.
- Dom, nr 4, drewn., 1929 r.
- Dom, nr 10, drewn., 1926 r.
- Dom, nr 130 drewn., 1914 r.

- Kapliczka, mur., 1920 r.
- Obora, nr 9, mur., 1932 r.
- Zagroda, nr 68, drew., 1922 r.
- Zagroda, nr 114, drew., 1930 r.
- Zagroda, nr 118 drew., 1910 r.

Sielce Lewe

- Dom, nr 35, drew., 1920 r.
- Kapliczka, mur., 1929 r.

Sielce Prawe

- Dom, nr 1, drew., 1910 r.
- Kapliczka, mur., 1930 r.

Słomków

- Dom, nr 27, drew., 1900 r.
- Młyn wodny, 1900 r.
- Obora, nr 25, mur., 1937

Święte Laski

- Kapliczka, mur., 1905 r.

Święte Nowaki

- Obora, nr 1, mur., 1926 r.

Wola Makowska

- Dom, nr 12, drew., 1900 r.
- Dom, nr 87, drew., 1900 r.
- Dom, nr 105, drew., 1930 r.

GMINA NOWY KAWĘCZYN

Doleck

- Budynek mieszkalny, Doleck 18
- Budynek mieszkalny, Doleck 41
- Dwór, Doleck
- Park krajobrazowy przydworski, Doleck, 770 / A z 25.08.1986 r.

Franciszkany

- Cmentarz ewangelicko-ausburski, Franciszkany
- Budynek mieszkalny, Franciszkany

Nowy Dwór

- Założenie dworskie, Nowy Dwór
- Dwór w założeniu dworskim, Nowy Dwór, 550/A z 25.03.1981 r
- Budynek pralni w założeniu dworskim, Nowy Dwór, 550/A z 25.03.1981 r.
- Budynek gospodarczy w założeniu dworskim, Nowy Dwór, 550/A z 25.03.1981 r
- Kurnik w założeniu dworskim, Nowy Dwór, 550/A z 25.03.1981 r
- Budynek dla służby w założeniu dworskim (ob. Budynek mieszkalny), Nowy Dwór, 550/A z 25.03.1981 r
- Piwniczka w założeniu dworskim, Nowy Dwór
- Park przydworski, Nowy Dwór, 571 / A z 20.06.1981 r.
- Aleja lipowa, Nowy Dwór, 538 / A z 05.05.1980 r.

Raducz

- Budynek nr 9 na terenie Jednostki Wojskowej d. Zespół Koszar Carskich, Raducz
- Budynek nr 10 na terenie Jednostki Wojskowej d. Zespół Koszar Carskich, Raducz
- Budynek nr 11 na terenie Jednostki Wojskowej d. Zespół Koszar Carskich, Raducz
- Budynek nr 12 na terenie Jednostki Wojskowej d. Zespół Koszar Carskich, Raducz
- Budynek nr 13 na terenie Jednostki Wojskowej d. Zespół Koszar Carskich, Raducz
- Budynek nr 14 na terenie Jednostki Wojskowej d. Zespół Koszar Carskich, Raducz
- Dom drewniany nr 15 na terenie Jednostki Wojskowej d. Zespół Koszar Carskich, Raducz
- Budynek - kantyna nr 16 na terenie Jednostki Wojskowej d. Zespół Koszar Carskich, Raducz
- Budynek nr 17 na terenie Jednostki Wojskowej d. Zespół Koszar Carskich, Raducz
- Budynek nr 18 na terenie Jednostki Wojskowej d. Zespół Koszar Carskich, Raducz
- Budynek nr 19 na terenie Jednostki Wojskowej d. Zespół Koszar Carskich, Raducz
- Budynek nr 20 na terenie Jednostki Wojskowej d. Zespół Koszar Carskich, Raducz
- Budynek - wartownia nr 29 na terenie Jednostki Wojskowej d. Zespół Koszar Carskich, Raducz

Rzędków

- Budynek mieszkalny, Rzędków

Sewerynów

- Cmentarz ewangelicki, Sewerynów

Stara Rawa

- Kościół drewniany parafialny rzym.-kat. pw. św. Szymona i Tadeusza Judy, Stara Rawa, 286/214 z dnia 29.12.1967 r.
- Dzwonnica drewniana przy kościele pw. św. Szymona i Tadeusza Judy, Stara Rawa, 912/280 z dnia 29.12.1967 r.
- Cmentarz przykościelny, Stara Rawa, 811 / A z dnia 22.11.1991 r.
- Cmentarz grzebalny rzymsko-katolicki, Stara Rawa
- Kaplica cmentarna pw. św. Juliusza na cmentarzu rzym.-kat., Stara Rawa, 287/215 z dnia 29.12.1967 r.
- Park podworski, Stary Rzędków, 572 / A z 20.06.1981 r.

Stary Rzędków

- Budynek dawnej szkoły (nieużytkowany), Stary Rzędków

Strzyboga

- Kapliczka przydrożna, Strzyboga

Suliszew

- Dwór, Suliszew
- Młyn, Suliszew
- Droga brukowa 210 m, Suliszew
- Droga brukowa 227 m, Suliszew

Trzcianna

- Dwór, Trzcianna, 914 / 282 z 29.12.1967 r.
- Park krajobrazowy podworski, Trzcianna, 915 / 283 z 29.12.1967 r. (Aneks z 1981-06-20)
- Budynek mieszkalny, Trzcianna 9
- Budynek mieszkalny, Trzcianna 27
- Budynek mieszkalny, Trzcianna 35
- Budynek mieszkalny, Trzcianna 36
- Kapliczka przydrożna, Trzcianna

Zglinna Duża

- Budynek dawnej szkoły (ob. Budynek mieszkalny), Zglinna Duża 15

Gmina Skierniewice**Balcerów**

- Dom, nr 2, drewn., I poł. XX w. (WEZ)
- Dwór murowany w zespole dworskim, nr 30 mur., 1907 r.
- Kapliczka, drewn., wspólnie na miejscu starej nieistniejącej
- Zespół dworski „Poddębnie”, nr 30, 1907 r.

Borowiny

- Budynek gospodarczy, nr 5, mur., I poł. XX w.
- Cmentarz ewangelicki, obok nr 24, II poł. XIX w.
- Dom, nr 21, drewn., ok. 1920 r.
- Kapliczka, naprzeciwko nr 1, mur., 1981 r.
- Kapliczka, naprzeciwko nr 17, mur., 1958 r.
- Kapliczka, obok nr 20, drewn., 2010 r.
- Stodoła, nr 5, drewn., ok. 1900 r.

Brzozów

- Aleja, Brzozów-Nowy Ludwików, I poł. XX w.
- Dwór w zespole dworskim, nr 1, mur., pocz. XIX w. (WEZ)
- Kapliczka, naprzeciwko nr 1, mur., pocz. XX w.
- Kapliczka, naprzeciwko nr 19, drewn., brak danych (WEZ)
- Kapliczka, mur., brak danych (WEZ)
- Zespół dworski, nr 1, mur., pocz. XIX w.

Budy Grabskie

- Kapliczka, obok nr 49, mur., ok. 1943 r.
- Kapliczka, mur., brak danych
- Kapliczka z lufy armatniej, ok. 1946 r.
- Stodoła, obok nr 14, drewn., I poł. XX w.
- Willa dr Witkowskiego, nr 49, mur., 1923 r.

Dąbrowice

- Dwór, nr 5, mur., XIX/XX w.
- Kapliczka, mur., XIX/XX w.

Dębowa Góra

- Aleja kasztanowa, pocz. XX w.

- Kapliczka, obok nr 25A, mur., 1946 r.
- Kapliczka, obok nr 52A, mur., ok. 1864 r.
- Kapliczka, mur., XIX w.
- Szkoła, nr 42A, mur., ok. 1920 r.
- Zespół dworski, nr 74A, XVIII/XIX w.

Grabina/Budy Grabskie

- Kapliczka, drewn., brak danych

Józefatów

- Aleja, XX w.
- Dom, nr 6, mur., ok. 1920 r.
- Kapliczka, naprzeciwko nr 5, mur., ok. 1948 r.
- Kapliczka, 1929 r.

Julków

- Kapliczka, obok nr 42, brak danych

Ludwików

- Dom, nr 12, drewn., ok. 1939 r.
- Kapliczka, obok nr 3, 1933 r.
- Kapliczka, mur., ok. 1914 r.

Miedniewice

- Aleja z przewagą lip, Skierniewice-Kamion, XX w.
- Stodoła, obok nr 116, drewn., I poł. XX w.
- Kapliczka, obok nr 30, mur., 1900 r.
- Kapliczka, naprzeciwko nr 68, mur., 1975 r.
- Kapliczka, obok nr 77, mur.,
- Kapliczka, naprzeciwko nr 109, mur., ok. 1927 r.
- Kapliczka, naprzeciwko nr 109, mur., ok. 1864 r.
- Kapliczka, naprzeciwko nr 153, mur., ok. 1939 r.
- Kapliczka, obok nr 231, 1987 r.
- Kapliczka, mur., 1933 r.

Mokra

- Kapliczka, naprzeciwko nr 32, drewn., ok. 1925 r.

- Kapliczka, mur., 1949 r.

Mokra Lewa

- Cmentarz wojenny, 1944 r.
- Budynek gospodarczy, nr 99, mur., ok. 1947 r.
- Budynek gospodarczy, nr 99, mur., ok. 1947 r.
- Dom, nr 29, drew., 1914 r.
- Dom, nr 61, drew.(otynkowany), XIX/XX w.
- Dom, nr 99, drew., ok. 1947 r.
- Kapliczka, obok nr 2, mur., 1924 r.
- Kapliczka, mur., 1893 r.

Mokra Prawa

- Dom, nr 66, drew.(otynkowany), 1920 r.
- Dom, nr 104, drew., 1932 r.
- Dom, nr 124, drew., 1925 r.
- Dom, nr 179, drew., 1915 r.
- Kapliczka, obok nr 1A, drew., 1984 r.
- Kapliczka, nr 124, drew., 1967 r.
- Kapliczka, obok nr 131, mur., 1940 r.
- Kapliczka, naprzeciwko nr 189A, mur., 1945 r.
- Kapliczka, obok nr 192, drew., ok. 1820 r.
- Kapliczka, drew., XIX w.

Nowe Rowiska

- Kapliczka, mur., ok. 1932 r.

Nowy Ludwików

- Kapliczka, naprzeciwko nr 7, mur.
- Kapliczka, drew.,

Pamiętna

- Bunkier, II WŚ
- Kapliczka, obok nr 29
- Kapliczka,
- Kapliczka, mur., 1933 r.
- Pozostałości parku krajobrazowego w zespole dworskim, nr 14, 1907 r.

- Zespół dworski, nr 14, 1907 r.

Pruszków

- Kapliczka, naprzeciwko nr 1, drewn., ok. 1914 r.

Ruda

- Cmentarz, 1914-1918 r.

- Kapliczka, mur.

- Młyn, drewn., ok. 1864 r.

- Mogiła, II WŚ.

Rzeczków

- Dom, nr 9, drewn., I poł. XX w.

- Kapliczka, mur., 1920 r.

- Kapliczka, ok. 1904 r.

Rzymiec

- Kapliczka, obok nr 1, drewn., ok. 1914 r.

- Kapliczka, obok nr 4A, mur., ok. 1945 r.

Samice

- Cmentarz, 1914-1915 r.

- Dom, nr 9 drewn., ok. 1920 r.

- Dom(d. karczma później szkoła), nr 11, mur., 1894 r.

- Dom, nr 33, drewn., ok. 1920 r.

- Dom, nr 60, drewn., ok. 1920 r.

- Dom, nr 79 mur., ok. 1909 r.

- Dom, nr 80, mur., ok. 1930 r.

- Dom, nr 87, mur., ok. 1920 r.

- Kapliczka, naprzeciwko nr 11, mur., 1896 r.

- Kapliczka, nr 21, 1912 r.

- Kapliczka, obok nr 40, drewn., ok. 1900 r.

- Kapliczka, obok nr 47

- Kapliczka, naprzeciwko nr 80, mur., 1935 r.

- Pomnik, nr 53A, 2010 r.

Sierakowice Lewe

- Dom, nr 18, drewn., ok. 1914 r.
- Dom, nr 32A, drewn., ok. 1920 r.
- Dom, nr 45, drewn., 1934 r.
- Dom, nr 75, drewn., ok. 1930 r.
- Dom, nr 133, drewn., ok. 1944 r.
- Kapliczka, obok nr 54A, drewn., 1921 r.
- Kapliczka, naprzeciwko nr 80, mur., 1935 r.
- Kapliczka, obok nr 145, mur., 1958 r.
- Młyn, drewn., ok. 1930 r.
- Stodoła, nr 45, drewn., 1939 r.

Sierakowice Prawe

- Cmentarz mariawicki, I poł. XX w.
- Dom, nr 8, drewn., ok. 1900 r.
- Dom, nr 9 drewn., ok. 1935 r.
- Dom, nr 27, drewn., ok. 1920 r.
- Dom, nr 40, drewn., 1949 r.
- Dom, nr 42, drewn., ok. 1919 r.
- Dom, nr 50, drewn., ok. 1920 r.
- Dom, nr 138, drewn., ok. 1920 r.
- Kapliczka, mur., 1952 r.
- Kapliczka, mur., 1920 r.
- Kapliczka, drewn., ok. 1984 r.
- Kapliczka, drewn., ok. 1914 r.
- Kapliczka, naprzeciwko nr 23, mur., ok. 1894 r.
- Kapliczka, obok OSP, mur., ok. 1959 r.
- Obora, nr 9, mur., ok. 1935 r.
- Stodoła, nr 27, drewn., ok. 1920 r.

Stare Rowiska

- Kapliczka, naprzeciwko nr 10, drewn.
- Kapliczka, naprzeciwko nr 12, drewn.,
- Kapliczka, obok nr 24, mur., ok. 1944 r.

Strobów

- Cmentarz ewangelicki, obok nr 16, poł. XIX w.
- Dom (d. czworak), nr 18, drewn., 1919 r.
- Dom, nr 19, mur., 1919 r.
- Dom, nr 27, mur., ok. 1920 r.
- Kapliczka, naprzeciwko nr 19A, mur., I poł. XIX w.
- Kapliczka, obok nr 21, mur., XIX/XX w.
- Kapliczka, obok nr 37, mur., IV ćw. XIX w.
- Kapliczka, drewn., 1998 r.
- Młyn, nr 19A, drewn.-mur., I poł. XX w.
- Stodoła, nr 27, drewn., ok. 1920 r.
- Wieża ciśnień, nr 28, mur., ok. 1920 r.
- Zespół dworski, nr 28, 1907-1938 r.

Wola Wysoka

- Dom, nr 37, mur.-glin., ok. 1920 r.
- Kapliczka, obok nr 13, mur., 1910 r.
- Kapliczka, mur., 1909 r.

Wola Strobowska

- Dwór w zespole dworskim, mur., k. XIX w.
- Kapliczka, obok nr 22, 1948 r.
- Kapliczka, naprzeciwko dworu, mur.
- Park krajobrazowy w zespole dworskim, XIX w.
- Zespół dworski, XIX w.

Zalesie

- Dom, nr 4, drewn., 1892 r.
- Kapliczka, naprzeciwko nr 1, mur., 1919 r.
- Kapliczka

Żelazna

- Aleja akacjowa, droga Dębowa Góra-Żelazna, XX w.
- Brama dworu, nr 43, mur., ok. 1900 r. (WEZ)
- Cmentarz grzebalny, II poł. XIX w.
- Elektrownia, nr 43, mur., ok. 1900 r. (WEZ)

- Kaplica grobowa na cmentarzu grzebalnym, mur., 1868 r. (WEZ)
- Kapliczka, obok nr 8, mur.,
- Kapliczka, obok nr 52 i 53, mur., 1918 r.
- Kapliczka, drew.,
- Kapliczka, drew.,
- Ogrodzenie cmentarza grzebalnego, mur., 1874 r.
- Plebania w zespole kościoła, nr 1, mur., ok. 1920 r. (WEZ)
- Stajnia(owczarnia), nr 43, mur., ok. 1900 r. (WEZ)
- Szkoła d. dom, nr 5, mur., 1924 r.
- Zespół dworski, nr 43, ok. 1850-ok.1900 r.
- Zespół kościoła par. p.w. Wszystkich Świętych, nr 1, 1785 r. ok. 1920 r.

ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Z terenu Powiatu Skierniewickiego siedem zabytków archeologicznych wpisano do rejestru zabytków. Poniżej załączono decyzje o wpisie do rejestru zabytków stanowisk archeologicznych.

Stanowisko Bolimowska Wieś

Stanowisko Dzwonkowice

Stanowisko Ruda

Stanowisko Rzeczków

Stanowisko Stara Rawa

Stanowisko Wólka Łasiecka

Stanowisko Źelazna

Dziedzictwo kultury niematerialnej.

Powiat Skierniewicki leży w obrębie Księstwa łowickiego i ziemi rawskiej. Występują tu dwa podregiony kulturowe łowicki i rawski.

Wpływy tych dwóch kultur są bardzo wyraźnie eksponowane po czasy współczesne. Obecnie elementy kultur ludowe są bardzo modne i przynależność do małych ojczyzn stała się pożądanym symbolem.

Księstwo Łowickie

Księstwo łowickie jest najmłodszą, ale jednocześnie najbardziej wyrazistą ziemią w województwie łódzkim. W czasach piastowskich książęta mazowieccy wzniesli tu warowny gród wśród bagien nad Bzurą, który stał się siedzibą kasztelanii łowickiej, jednej z najstarszych w Polsce. W XII w. znaczna część kasztelani została nadana arcybiskupom gnieźnieńskim. Dla zarządzania tym terenem utworzono w Łowiczu siedzibę zarządu tzw. klucza dóbr. Wtedy też na miejscu grodu wzniesiono gotycki zamek. Kasztelania łowicka wchodziła w skład ziemi, księstwa, a po 1462 roku, województwa rawskiego. Mimo, że teren ten administracyjnie należał do ziemi rawskiej, dobra arcybiskupie tworzyły samoistne „państwko”, nieformalnie nazywane księstwem. Po III rozbiórce Polski w wyniku konfiskaty własności kościelnej dobra prymasów stały się własnością rządu pruskiego a w 1807 r. Napoleon podarował je gubernatorowi Księstwa Warszawskiego. Po utworzeniu Królestwa Polskiego, w 1820 r. car Aleksander I nadał je swojemu bratu - wielkiemu księciu Konstantemu, a jego żonę obdarzył tytułem księżnej łowickiej. Od tej pory dobra łowickie były traktowane jako osobne Księstwo. Utworzenie Księstwa Łowickiego stworzyło znaczne warunki rozwoju dla opisywanego terenu. Reforma uwłaszczeniowa przeprowadzona w latach 1820-1838 była znacznie korzystniejsza niż w innych częściach Królestwa. Zamożność, świadomość własnej wartości i środowiska, oraz silna więź społeczna sprawiły, że społeczność tej ziemi wytworzyła bogatą unikatową w skali ogólnopolskiej kulturę ludową, która do tej pory jest żywo kultywowana.

Ziemia Rawska

Ziemia rawska kształtowała się odmiennie od łęczyckiej i sieradzkiej, należała bowiem do innej prowincji - historycznego Mazowsza. W czasach pierwszych Piastów Rawa nie odgrywała znaczącej roli na tym obszarze, gdyż ważniejszą rangę posiadały grody w Łowiczu i Białej. To wokół obecnej Białej Rawskiej i Łowicza utworzono pierwsze

kasztelanie. Dopiero w 1313 roku utworzono kasztelanię rawską. Znaczenie polityczne Rawy rozwinęło się bardzo szybko. W XIV w. została ona stolicą ziemi rawskiej. Następnie ziemia rawska uzyskała miano Księstwa Rawskiego, rządzonego przez książąt mazowieckich. W tym czasie wzniesiono tu zamek obronny a miasto otoczono murem obronnym. Ranga Rawy Mazowieckiej wzrosła, gdy utworzono tzw. skarb kwarciany, do którego wpływał podatek na utrzymanie wojska Rzeczypospolitej.

Księstwo rawskie nawet po zjednoczeniu większości ziem polskich było samodzielnym lennym terytorium Korony, podobnie jak całe Mazowsze. W 1462 r. po wygaśnięciu lokalnej linii Piastów mazowieckich księstwo zostało włączone do państwa polskiego. Obecnie przynależność do ziemi rawskiej nie rozciąga się już tak wyraźnie na całym obszarze dawnej krainy historycznej. Zachowała się ona jednak nadal w południowej części tego regionu. Osłabienie więzi regionalnych ziemi rawskiej jest wyraźną konsekwencją wzrostu znaczenia innych miast.

Łowicki podregion kulturowy

Subregion łowicki związany jest z kulturą Mazowsza, która już w czasach średniowiecza odróżniała się od sąsiadujących - ziemi łęczyckiej i rawskiej. Różnice dotyczyły zarówno języka, jak również materialnych i duchowych jej przejawów. Odmienność była uwarunkowana historyczną przynależnością od XVIII w. do dóbr prymasowskich, natomiast w okresie zaborów do Księstwa Łowickiego. Rządziło się ono nieco innymi prawami, będąc dobrami carskimi było uprzywilejowane w stosunku do innych obszarów województwa, co dawało lokalnej ludności dogodne warunki dla rozwoju społecznego i gospodarczego. Zachodzące w XIX w. przemiany społeczno – gospodarcze zaowocowały wytworzeniem się silnych więzi, które przełożyły się na wykształcenie kultury ludowej wyjątkowej również w skali kraju, żywej do czasów współczesnych i stanowiącej niejednokrotnie wizytówkę folkloru polskiego.

W porównaniu do budownictwa z innych obszarów województwa, zagrody były duże, co świadczyło o wyższym statusie majątkowym. Zamknięte na planie kwadratu, bądź prostokątne. Zagroda była obudowana budynkami gospodarczymi, a od frontu licem lub szczytem do drogi usytuowany był budynek mieszkalny, którego okna skierowane były na południe. Budulcem było drewno, a domy posiadały konstrukcję zrębową z zastosowaniem łączenia narożników na tzw. „rybi ogon”. Czterospadowe dachy (w XX w. zmienione na dwuspadowe naczółkowe) chat kryto słomą. Cechą wyróżniającą budownictwo ludowe było stosowanie elementów zdobiących szczyty i ściany budynków. Ściany budynków, często

były malowane na niebiesko, na które nanoszono białe, bądź kolorowe rysunki elementów florystycznych bądź geometrycznych. W dwudziestoleciu międzywojennym wejście do chałupy obudowywano gankiem z ażurową balustradą. W domach znajdowało się 4-5 pomieszczeń z bogatym zdobnictwem ścian. Ponadto wewnątrz domu dekorowano sztucznymi kwiatami (z wełny, włóczki bądź kolorowej bibuły), ptaszkami, pajakami (ze słomy, bibuły, kolorowego papieru i wełny). Na łóżkach przykrywanych nospami (kraciastymi tkaninami samodzielnymi) układano piramidalnie haftowane poduszki, których liczba świadczyła o zamożności gospodarzy. W izbach świątecznych ważnym elementem były kolorowo malowane skrzynie posagowe, które ustawiane w widocznym miejscu miały zachęcać potencjalnych konkurentów starających się o mieszkającą w domu pannę.

Elementem szczególnie dekoracyjnym, a przy tym wyróżniającym dla tego regionu etnograficznego były wycinanki, które pojawiły się w II połowie XIX w. Łowickie wycinanki (kodry, gwiozdy i tasiemki) znane są w całej Polsce i stanowią wyróżnik polskiej kultury nie tylko w Europie ale również na całym świecie.

Zamożność mieszkańców Księstwa Łowickiego znalazła swoje odzwierciedlenie również w stroju, którego charakterystycznym elementem były wielokolorowe pasiaki w bardziej różnorodnych barwach niż w innych częściach nie tylko województwa, ale również całego kraju. Wieki XIX i XX to okres przemian stroju ludowego, ale tradycja noszenia stroju ludowego przetrwała do czasów współczesnych i jest najbardziej żywa spośród wszystkich regionów etnograficznych województwa łódzkiego, zwłaszcza w mieście Łowiczu i Złakowie Kościelnym (gm. Zduny). Doskonałą okazją podziwiania stroju łowickiego jest procesja ulicami Łowicza w święto Bożego Ciała oraz występy zespołów ludowych. Strój łowicki stanowi swego rodzaju wizytówkę województwa łódzkiego i często stawiany obok krakowskiego jako polski strój narodowy.

Strój kobiecy tworzą bawełniana koszula z szerokimi rękawami ozdobionymi haftem krzyżkowym, marszczona wielobarwna spódnica o szerokości 5 m obszyta w części dolnej szeroką aksamitką haftowaną motywami kwiatowymi, aksamitny czarny stanik z aplikowanymi różami z jedwabiu, pasiasta zapaska obszyta cekinami i aksamitką, oraz kwiecista chusta na głowę.

Strój męski również bardzo bogaty to biała koszula z wykładanym kołnierzykiem przewiązanym wstążką, wełniane pomarańczowe spodnie rzadko prążkowane, lejbi i spencerek z czarnego sukna z guzikami mosiężnymi, fałdzista sukmana przepasana

pomarańczowym prążkowanym pasem oraz wysokie buty z cholewami. Nakrycie głowy stanowił kapelusz ozdobiony cekinami, drucikami i koralikami.

Stroje ludowe były zróżnicowane w granicach samego Księstwa Łowickiego. Nowe trendy dyktowała parafia łowicka i kocierzewska.

Wykształcona tożsamość regionalna jest wśród mieszkańców łowickiego na tyle silna, że nadal tradycje ludowe są kultywowane. Poza noszeniem stroju przejawia się to również w działalności garncarzy, tkaczy, wycinkarek, czy też malarzy.

Kultura ludowa, choć w większości subregionów etnograficznych jest zjawiskiem zanikającym, stanowiła inspirację dla twórców ekspozycji etnograficznych nie tylko w tradycyjnych wnętrzach muzealnych, ale również w formie skansenów. Ten interesujący przejaw ochrony zabytków, ma swoje początki w końcu XIX w. Pierwotnie nazwa skansen dotyczyła wyspy w Sztokholmie, na której urządzono pod gołym niebem muzeum budownictwa ludowego i folkloru, grupując przeniesione z różnych regionów Szwecji budynki wiejskie wraz z wyposażeniem ich wnętrz. Obecnie w placówkach tych gromadzone są typowe dla danego regionu zabytkowe zagrody, pojedyncze budynki i obiekty użyteczności publicznej, zabudowania gospodarcze, przemysłowe i sakralne a wnętrza posiadają wyposażenie (sprzęt, narzędzia, ozdoby) nawiązujące do tradycji wiejskiej ludności danej epoki.

Rawski podregion kulturowy

Subregion rawski kiedyś należał do tzw. Mazowsza polnego. Budownictwo ludowe rawskiego, w przeciwieństwie do łowickiego, nie wyróżniało się szczególnie od innych regionów Mazowsza, północnej Małopolski, czy Ziemi Sieradzkiej. Zagrody były stawiane na planie prostokąta, budynki stawiano wzdłuż jego trzech boków, na czwartym natomiast stawiano płot ze sztachetek. Drewniane chałupy o ścianach zrębowych, budowane z zastosowaniem ciesielskiego złącza na „jaskółczy ogon”, były pobielane wapnem. Ich naczółkowe dachy pokrywała schodkowo słomiana strzecha. Wnętrze chaty było zdobione, choć nie tak bogato jak w łowickim, jednobarwnymi wycinankami – kolistymi, kwadratowymi bądź w kształcie tzw. różgi, co jest najbardziej charakterystyczne dla tego obszaru. Dodatkowo od początku XX w. izby dekorowano papierowymi koronkami, firankami, girlandkami, kwiatami, pająkami. We wnętrzu rawskiej chałupy popularne były również

dekoracyjne tkaniny, tradycja tkactwa przetrwała do czasów współczesnych w Królowej Woli, gdzie z tkanin wytwarza się kapy, kilimy, dywaniki.

Wyróżnikiem tego obszaru jest wielkanocna tradycja robienia pisanek zwanych kraszankami, kolorowano je na czarno i nanoszono na nie wosk w motywy różg, słoneczek, kogutków i lalek.

Strój ludowy został ukształtowany pod wpływem łowickiego i opoczyńskiego. Tradycyjne elementy to pasiasty wełniak, zapaska – fartuch oraz zapaska naramienna. Cechą charakterystyczną jest odmienny dla różnych wsi regionu układ prążków na zapaskach. Obecnie strój ludowy nie jest już powszechnie używany, jednak tradycja jego noszenia przetrwała w okresie świąt w okolicach Rawy Mazowieckiej.

Ze sztuką ludową regionu rawskiego można się zapoznać w Muzeum Regionalnym Ziemi Rawskiej w Rawie Mazowieckiej.

Twórcy ludowi stanowiący symbole powiatu

Garncarstwo Bolimów

Zakład garncarski został założony w 1839 r. (XIX w.) przez Franciszka Konopczyńskiego. Rodzina Konopczyńskich pojawiła się w Bolimowie już pod koniec XVIII w. Zakład przekazywany był z pokolenia na pokolenie aż do dnia dzisiejszego. W trakcie I wojny światowej posesja garncarza została przejęta przez wojska rosyjskie a rodzina Konopczyńskich wyemigrowała z Bolimowa do Warszawy. Po powrocie zastała swoją posesję niemal całkowicie zniszczoną (przetrwał jedynie komin z piecem garncarskim). Konopczyńscy odbudowali zakład i stopniowo powiększała produkcję. Aż do II Wojny Światowej kiedy to spotkały ich represje. Po wojnie nadal rozwijano rodzinny interes, a w latach 80 XX w. wyroby zaczęto udostępniać w muzeach jako dorobek mistrzów ludowych.

Obecnie w murowanym obiekcie można podziwiać dzieła współczesnych twórców, a także eksponaty wytworzone przez przodków – pierwszych garncarzy na terenie Bolimowa.

Cechą charakterystyczną wyrobów glinianych z Bolimowa jest biała lub jasno kremowa szlista powłoka naczyń z namalowanymi motywami roślinnymi i zwierzęcymi.

Charakterystyczny jest także „bolimowski ptaszek” którego wizerunek można spotkać na naczyaniach wyrobionych w Bolimowie.

Kowalstwo artystyczne Bolimów

Od początku lat 80 XX w Bolimowie istniały dwie kuźnie. Wytwarzano w nich głównie narzędzia potrzebne w rolnictwie. Kowale zajmowali się także podkuwaniem koni. Później wzrost produkcji przemysłowej i zmniejszająca się ilość koni w gospodarstwach

spowodowały, że kowale zaczęli głównie zajmować się naprawą narzędzi. Zawód tradycyjnego kowala powoli zaczął zanikać a w jego miejsce zajęło kowalstwo artystyczne. Taki zakład kowalstwa artystycznego właśnie znajduje się w Bolimowie i jest prowadzony przez Edwarda Buczka.

Pan Edward swój zakład założył w roku 1999. Jego zamiłowaniem była fascynacja ręcznie kutymi wyrobami. Zawodowo zaczął więc wytwarzać produkty takie aby odpowiadały wymaganiom konkretnego klienta. Zajmuje się wyrobem bram, ogrodzeń, balustrad a także elementami wystroju wnętrz takimi jak świeczniki czy meble.

Założyciel bierze udział w licznych konkursach, w których zajmuje wysokie pozycje. Organizuje pokazy kowalstwa tradycyjnego w swojej wybudowanej w stylu dziewiętnastowiecznym kuźni. A Pan Edward zawsze powtarza, że każdy ręcznie wyrobiony przedmiot ma swoją duszę i jest efektem ciężkiej pracy ludzkich rąk.

Skrzynie drewniane – Lipce Reymontowskie

Ich tworzeniem zajmuje się Marzena Jędrzejczak wraz z mężem. Skrzynie posągowe wykonane są z drewna i dekorowane w stylu łowickim. Maluje także inne przedmioty: zabawki, biżuterię. Swoje wyroby przedstawia na kiermaszach i targach na arenie Polskiej i międzynarodowej. Współpracuje z instytucjami promującymi lokalną sztukę ludową m. in z Muzeum im. Władysława Stanisława Reymonta w Lipcach Reymontowskich.

Twórczyni ludowa Marzena Jędrzejczak

Bilans walorów dziedzictwa kulturowego Powiatu Skierniewickiego

W wyniku przeprowadzonej analizy zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego Powiatu Skierniewickiego można wskazać następujące elementy bilansu - analizy SWOT w zakresie dziedzictwa kulturowego Powiatu Skierniewickiego.

Mocne strony

- bogata historia obszaru, wysoka kultura niematerialna – występowanie dwóch podregionów kulturowych – unikatowy folklor i kultywowane tradycje regionu,
- atrakcyjny krajobraz przyrodniczo – kulturowy obszaru Powiatu Skierniewickiego,
- rewitalizacja układu przestrzennego Bolimowa,
- odzyskanie praw miejskich przez Bolimów,
- realizacja rewaloryzacji obiektów w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład,
- realizacja Rządowego Programu Odbudowy Zabytków,
- występowanie dawnej Puszczy Bolimowskiej – obecnie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego,
- zabytki wysokiej rangi – uznane w Wojewódzkim programie opieki nad zabytkami za reprezentatywne – budynek sejmiku – siedziba Powiatu Skierniewickiego, kościoły w Bolimowie św. Anny i św. Trójcy, kolej warszawsko – wiedeńska z domkiem dróżnika w Lipcach Reymontowskich, kolejka wąskotorowa,
- liczne unikatowe budownictwo drewniane: drewniane zespoły kościołów z dzwonicami w Janisławicach, Starej Rawie i Słupi, kaplice w Białyninie i Lipcach Reymontowskich, drewniana dzwonnica w Chojnacie i Jeruzalu, drewniany zespół koszar carskich w Raduczu, liczne młyny drewniane w Strobowie, Chojnacie, Słomkowie i Sierakowicach,
- występowanie szlaków kulturowych – Kolei Warszawsko – Wiedeńskiej i kolejka wąskotorowa Rogów – Biała Rawska, Śladami Reymonta,
- występowanie wielu cennych kapliczek, w tym charakterystycznej św. Rocha w gm. Maków i unikatowej kaplicy w lesie w Jeruzalu gm. Kowiesy,
- duża liczba obiektów zabytkowych na terenie Powiatu Skierniewickiego,
- cenne muzea Regionalne w Lipcach Reymontowskich i Czynu Zbrojnego oraz diecezjalne w Bolimowie i prywatne muzeum „Galeria Staroci” Zbigniewa Stania, Muzeum kowalstwa w Bolimowie, Maćkówka w Woli Makowskiej,
- unikatowi twórcy ludowi,
- bogata gama imprez o charakterze kulturowym, rekonstrukcje historyczne,
- działania integrujące gminy wchodzące w skład Powiatu Skierniewickiego wokół strategicznych przedsięwzięć z zakresu promocji regionu - Targi „Na styku kultur” w Łodzi,
- występowanie zachowanego zabytkowego układu przestrzennego w Bolimowie wpisanego do rejestru zabytków – dawnego miasta,
- bogate tradycje związane z wyrobami garncarskimi w Bolimowie,

- zachowane ślady wielokulturowości regionu – występowanie cmentarzy różnych wyznań,
- bogate tradycje kulinarne zamieszczone na Krajowej Liście Produktów Regionalnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju - Twaróg tradycyjny z okolic Głuchowa i masło z Głuchowa ,
- produkty lokalne – m.in. miody, soki, zupy owocowe, placki z jabłkami warte zamieszczenia na Krajowej Liście Produktów Regionalnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju,
- tworzone symbole regionu mogące stać się symbolami o charakterze ponadregionalnym – m. in. garnki Bolimowskie, skrzynie ludowe, produkty tkackie
- liczne zespoły dworsko – parkowe w Turowej Woli, Woli Pękoszewskiej, Nowym Dworze, Dębowej Górze, pałacyk myśliwski (łowczego) w gm. Maków,
- liczne zabytkowe aleje w Nowym Dwór – aleja lipowa, Dębowa Góra – Julków, Brzozów – Nowy Ludwików, Dębowa Góra – aleja kasztanowa, Józefatów, Dębowa góra – Żelazna,
- występowanie bunkra w Pamiętnej,
- występowanie wielu zabytków archeologicznych – wczesnośredniowieczne grodziska w Dzwonkowicach i Starej Rawie, cmentarzyska i osady w Wólce Łasieckiej i cmentarzysko wielokulturowe w Bolimowskiej Wsi,
- coraz lepsze wyposażenie w techniczne środki promocji – wydawnictwa, Internet, własna strona www,
- rozpoczęte rewaloryzacje cmentarzy innych wyznań.

Słabe strony

- zły stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych,
- brak użytkowania niektórych obiektów zabytkowych,
- brak publicznie dostępnej zintegrowanej informacji o obiektach zabytkowych Powiatu Skierniewickiego,
- brak ścisłej współpracy w zakresie promocji między gminami wchodzącymi w skład Powiatu Skierniewickiego,
- nie w pełni wykorzystane zasoby przyrodniczo – kulturowe,

Szanse

- utworzenie parku kulturowego związanego z miejscem bitew w gm. Bolimów,
- ochrona, rewaloryzacja i rozwój turystyki kulturowej i pielgrzymkowej w oparciu o cenne obiekty sakralne m. in. w Janisławicach, Starej Rawie, Słupi, Głuchowie, Makowie, Godzianowie, Pszczonowie, Jeruzalu, Chojnacie, Białyninie z uwzględnieniem lokalnych kapliczek,

- działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego Lokalnych Grup Działania,
- realizacja Programów mających na celu poprawę czystości wody w rzece Rawce i jej dopływach a w ślad za tym, rozwój przestrzeni społeczno-kulturowej i gospodarczej,
- zachowanie obiektów drewnianych
- współpraca z organizacjami dająca szansę odnowy zabytków na Kolei warszawsko – Wiedeńskiej,
- rewaloryzacja kolejki wąskotorowej Rogów – Biała Rawska i rozwój obszarów na szlaku,
- moda na folklor - podniesienie atrakcyjności obszaru poprzez budowę osad, skansenów, kreowanie produktów i imprez o charakterze kulturowym,
- edukacja regionalna mieszkańców,
- wykorzystanie możliwości finansowania ochrony zabytków z różnych źródeł - środków unijnych, z budżetu państwa i samorządu województwa,
- wykorzystanie obiektów zabytkowych na cele komercyjne,
- wypracowanie form współpracy jednostek działających na rzecz ochrony zabytków - organów rządowych, samorządowych i organizacji społecznych,
- możliwość włączania się w krajowe, wojewódzkie programy promocji,
- naturalna chęć ludzi do poznawania świata, kultur i zwyczaj innych narodów.
- realizowane działania e kierunku oferty edukacji regionalnej,
- wypracowywane produktu regionalnego,
- realizacja jednolitego i kompleksowego oznakowania atrakcji kulturowych na terenie Powiatu Skierniewickiego.

Zagrożenia

- niedostosowanie sposobu użytkowania obiektów zabytkowych do ich charakteru,
- utrudnienia w pozyskiwaniu środków na ochronę i zachowanie zabytków,
- brak miejscowych planów skutkujący brakiem ustalenia ochrony prawnej dla stref historycznych,
- brak gminnych ewidencji zabytków gminy Bolimów, Godzianów i Głuchów.
- brak programów opieki nad zabytkami dla m.in. dla gmin Godzianów, Głuchów, Słupia, Kowiesy, Bolimów, Maków, Kowiesy, Lipce Reymontowskie.
- niewystarczające środki finansowe w stosunku do potrzeb na ochronę i rewaloryzację obiektów i obszarów zabytkowych.

Obszar Powiatu Skierniewickiego w zakresie walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego i tożsamości regionalnej posiada bardzo duży potencjał. Ma to związek z wysokimi walorami krajobrazu kulturowego, bogatą historią, istnieniem wielu cennych obiektów reprezentujących poszczególne style architektoniczne. Bardzo reprezentatywne podregiony kulturowe stanowią o unikatowości obszaru. Istnienie historycznych szlaków kulturowych jest potencjałem terenu. Drogi pielgrzymkowe w kierunku Częstochowy powodują możliwość rozwoju turystyki pielgrzymkowej.

Wśród słabych stron Powiatu Skierniewickiego zwraca uwagę niewywiązanie się wielu gmin Powiatu z ustawowego obowiązku wykonania gminnych ewidencji zabytków i Gminnych programów opieki nad zabytkami. Brak wykonanych ewidencji gminnych skutkuje brakiem podstawy prawnej do ochrony obiektów zabytkowych, co może spowodować zniszczenie obiektów zabytkowych, które nieodwracalnie znikną z krajobrazu.

Założenia powiatowego programu opieki nad zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego

W wyniku przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że Powiat Skierniewicki posiada bogate walory dziedzictwa kulturowego o znaczącej randze, które należy chronić i jednocześnie odpowiednio wykorzystywać i udostępniać społeczeństwu. Biorąc pod uwagę wymogi płynące z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku i uwzględniając zbilansowane zasoby i wartości należy stwierdzić, iż Powiatowy program opieki nad zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego musi uwzględniać:

- ochronę walorów i wartości materialnych i niematerialnych przy jednoczesnym ich wykorzystaniu jako czynnik rozwoju obszary Powiatu Skierniewickiego**

W tym celu należy prowadzić działania zmierzające do :

- zachowania krajobrazu kulturowego,
- rewitalizacji historycznych układów przestrzennych w tym dalsze prace w obrębie miasta Bolimów i gmin z jednoczesnym wykorzystaniem jako przestrzeń publiczną stanowiącą serce miejscowości,
- rewaloryzacji cennych zespołów sakralnych, zespołów dworsko parkowych,
- adaptacji obiektów i obszarów zabytkowych na cele edukacyjne, kulturalne i społeczne,
- tworzenia nowych atrakcji w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego Powiatu Skierniewickiego,

- poprawy społecznej akceptacji do konieczności ochrony zabytków,

- promocję zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego Powiatu Skierniewickiego

W tym celu należy podjąć działania upowszechnianie wyjątkowego dziedzictwa kulturowego Powiatu Skierniewickiego poprzez:

- edukację regionalną mieszkańców,
- wydawnictwa i programy edukacyjne,
- digitalizację walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego.

Najważniejsze aspekty ochrony wartości kulturowych Powiatu Skierniewickiego

Powiat Skierniewicki dysponuje niezwykle cennym dziedzictwem kulturowym w tym nieprzeciętnymi walorami krajobrazowym i co predysponuje do aktywizacji mieszkańców w sferze zachowania zabytków. Realizacja takiego zamierzenia wymaga podejmowania przez Powiat Skierniewicki działań w następujących zakresach strategicznych:

Zachowanie tożsamości regionalnej

- kształtowanie lokalnej dumy,
- promowanie i dalsze kreowanie lokalnych produktów regionalnych,
- integracja kulturalna mieszkańców,
- edukacja mieszkańców o bogactwie lokalnego dziedzictwa,

Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gospodarczego Powiatu Skierniewickiego

- ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego,
- promocja obiektów reprezentatywnych,
- podniesienie rangi najbardziej wartościowych zabytków,
- rewitalizacja i rewaloryzacja obszarów,
- kształtowanie wizerunku Powiatu Skierniewickiego jako obszaru o unikatowym dziedzictwie kulturowym,

- wspierania posiadaczy obiektów zabytkowych w działaniach mających na celu poprawę stanu obiektów i ich wykorzystania na cele kulturalne, edukacyjne i społeczne,
- kreowanie produktów turystyki kulturowej.

Wszelkie przewidywane działania w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego należy rozpatrywać w następujących ujęciach:

Studia badawcze - wspieranie przeprowadzania prac studialnych w celu poprawy stanu obiektów i obszarów zabytkowych,

Digitalizacja zasobów i walorów - cyfrowe upowszechnienie dziedzictwa kulturowego Powiatu Skierniewickiego,

Ochrona i zachowanie obiektów i obszarów zabytkowych – przygotowanie dokumentacji i przeprowadzenie prac w zakresie rewitalizacji układów urbanistycznych i ruralistycznych z terenu Powiatu Skierniewickiego, prowadzenie prac w zakresie rewaloryzacji założeń zieleni, przeprowadzenie prac obiektów zabytkowych z adaptacją na cele turystyczne, kulturalne, edukacyjne i społeczne,

Edukacja – regionalna mieszkańców poprzez organizację rekonstrukcji wydarzeń historycznych, imprez kulturowych, upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie regionu w lokalnych mediach, cykliczne artykuły, organizowanie wystaw, programy edukacji regionalnej w szkołach,

Aktywizacja - pobudzanie aktywności mieszkańców w działaniach na rzecz ochrony dziedzictwa poprzez organizację konkursu na najciekawsze zdjęcie krajobrazu kulturowego powiatu, najlepiej zachowany obiekt lub obszar zabytkowy, włączenie organizacji społecznych i Lokalnych Grup Działania do wspólnych starań prowadzących do polepszenia stanu dziedzictwa kulturowego,

Kreowanie rozwoju turystyki kulturowej - wykorzystanie walorów dziedzictwa sakralnego i przemysłowego dla rozwoju produktów turystycznych,

Digitalizacja zasobów i walorów kulturowych - cyfrowe upowszechnienie dziedzictwa kulturowego Powiatu Skierniewickiego,

Promocja - wzrost aktywności w zakresie promocji i popularyzacji walorów kulturowych, wydanie folderów z informacją o zabytkach regionu, upowszechnianie regionalnych produktów, kreowanie pamiątek z wizerunkiem Powiatu Skierniewickiego,

Współpraca z samorządem województwa, Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i gminami w zakresie ochrony i zachowania obiektów i obszarów zabytkowych oraz tożsamości regionalnej.

CELE, KIERUNKI I DZIAŁANIA

Cel strategiczny

Cenne dziedzictwo kulturowe Powiatu Skierniewickiego podstawą dumy i motywem rozwoju regionu

Cel operacyjny

Kreowanie wartości i walorów regionu Powiatu Skierniewickiego

Zasoby dziedzictwa kulturowego w dobie gospodarki rynkowej posiadają nie tylko wartość historyczną, ale także wymierną wartość ekonomiczną, decydującą o potencjale gospodarczym. Tak więc świadome zarządzanie tymi zasobami i ich skuteczne wykorzystanie w połączeniu z promocją może przyczynić się do rozwoju Powiatu Skierniewickiego.

Dziedzictwo kulturowe materialne i niematerialne w dużej mierze kształtuje świadomość oraz współczesną kulturę. Dlatego też należy je zachować, chronić i pielęgnować ze szczególnym uwzględnieniem elementów decydujących o tożsamości i specyfice regionalnego dziedzictwa.

Działanie 1

Zachowanie ciągłości cennych wartości dziedzictwa kulturowego

W celu zachowania cennego dziedzictwa kulturowego Powiatu Skierniewickiego powinny zostać stworzone odpowiednie warunki i procedury postępowania wspierające rewitalizację, rewaloryzację i remonty obszarów i obiektów zabytkowych. Należy podjąć wszelkie działania w celu pozyskania funduszy ze środków zewnętrznych.

Zadania

Rewitalizacja tkanki urbanistycznej i ruralistycznej historycznych ośrodków Powiatu Skierniewickiego

Należy podjąć wszelkie działania w celu odnowy historycznych układów przestrzennych Powiatu Skierniewickiego. Obecnie przeprowadzono prace rewaloryzacyjne na terenie miasta Bolimowa. Wszelkie prace w tym zakresie należy przeprowadzać kompleksowo z

uwzględnieniem elementów społecznych procesów rewitalizacji, rewaloryzacji i gentryfikacji. Znowelizowana przestrzeń publiczna powinna być udostępniona lokalnej społeczności i wykorzystywana na funkcje kulturalne, turystyczne i społeczne.

Bolimów- przestrzeń zrewitalizowana

Bolimów- przestrzeń zrewitalizowana

Bolimów- przestrzeń zrewitalizowana

Bolimów- przestrzeń zrewitalizowana

Przeprowadzenie remontów obiektów z terenu Powiatu Skierniewickiego w ramach przyznanych środków z Polskiego Ładu i Programu Odbudowy Zabytków

Należy podjąć wszelkie działania w celu odnowy obiektów z terenu Powiatu Skierniewickiego. W ramach przyznanych dotacji należy przeprowadzać prace z uwzględnieniem procedury konserwatorskiej.

Przewidywane prace dotyczą m. in. wskazanych poniżej obiektów

Wnioskodawca: Gmina Nowy Kawęczyn

Gmina: Nowy Kawęczyn

Powiat: skierniewicki

Województwo: łódzkie

Inwestycja: Prace konserwatorskie i renowacyjne w obrębie XVIII-wiecznego ołtarza głównego kościoła parafialnego pw. świętych Ap. Szymona i Judy Tadeusza w Starej Rawie

Forma ochrony konserwatorskiej: Ołtarz I rzeźby – rejestr B/151/39/1-5

Kwota dofinansowania: 526 113, 00

Wnioskodawca: Gmina Lipce Reymontowskie

Gmina: Lipce Reymontowskie

Powiat: skierniewicki

Województwo: łódzkie

Inwestycja: Remont budynków Zagrody Ludowej w Lipcach Reymontowskich

Forma ochrony konserwatorskiej: Budynki w zagrodzie - GEZ

Kwota dofinansowania: 1 960 000, 00

Wnioskodawca: Gmina Głuchów

Gmina: Głuchów

Powiat: skierniewicki

Województwo: łódzkie

Inwestycja: Renowacja obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej oraz dwóch kandelabrow klasycystycznych w Parafii pw. Św. Józefa Rzemieślnika w Kochanowie.

Forma ochrony konserwatorskiej: Obraz, kandelabry – rejestr B/144/

Kwota dofinansowania: 49 000, 00

Wnioskodawca: Gmina Kowiesy

Gmina: Kowiesy

Powiat: skierniewicki

Województwo: łódzkie

Inwestycja: Izolacja i odwodnienie murów obwodowych budynku kościoła p.w. św. Marcina Biskupa w Chojnacie

Forma ochrony konserwatorskiej: Kościół – rejestr nr 274/204

Kwota dofinansowania: 487 201, 94

Wnioskodawca: Gmina Głuchów

Gmina: Głuchów

Powiat: skierniewicki

Województwo: łódzkie

Inwestycja: Prace konserwatorskie i restauratorskie przy ołtarzach bocznych z kościoła parafialnego pw. Św. Małgorzaty Dziewicy i Męczennicy w Janisławicach.

Forma ochrony konserwatorskiej: Wyposażenie – ołtarze boczne rejestr B/170/52/5-9

Kwota dofinansowania: 498 000, 00

Wnioskodawca: Gmina Lipce Reymontowskie

Gmina: Lipce Reymontowskie

Powiat: skierniewicki

Województwo: łódzkie

Inwestycja: Remont ogrodzenia Zespołu Kościoła parafialnego pw. Znalezienia Krzyża Świętego.

Forma ochrony konserwatorskiej: Ogrodzenie – Element cmentarza przykościelnego - WEZ I GEZ

Kwota dofinansowania: 1 078 000, 00

Wnioskodawca: Powiat Skierniewicki

Gmina:

Powiat: skierniewicki

Województwo: łódzkie

Inwestycja: Wykonanie prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkowym wyposażeniu budynku Starostwa Powiatowego w Skierniewicach

Forma ochrony konserwatorskiej: Budynek Sejmiku ob. Starostwo Powiatowe – rejestr nr A/468; wyposażenie (meble, lampy) – rejestr B/188 oraz WEZ

Kwota dofinansowania: 141 031, 80

Odrestaurowane meble w gabinecie Starosty

Odrestaurowane meble w gabinecie starosty

Wnioskodawca: Powiat Skierniewicki

Gmina:

Powiat: skierniewicki

Województwo: łódzkie

Inwestycja: Remont pomieszczeń biurowych w zabytkowym budynku Starostwa Powiatowego w Skierniewicach – II piętro od ul. Jagiellońskiej oraz pokój nr 29 Wydział Komunikacji

Forma ochrony konserwatorskiej: Budynek Sejmiku ob. Starostwo Powiatowe – rejestr nr A/468; wyposażenie (meble, oświetlenie)– rejestr B/188/1-4,7-10 oraz WEZ; meble

Kwota dofinansowania: 451 196, 82

Wnioskodawca: Powiat Skierniewicki

Gmina:

Powiat: skierniewicki

Województwo: łódzkie

Inwestycja: Remont pomieszczeń biurowych w budynku siedziby Starostwa Powiatowego w Skierniewicach - Wydział Geodezji.

Forma ochrony konserwatorskiej: Budynek Sejmiku ob. Starostwo Powiatowe przy ul. Konstytucji 3 Maja – rejestr nr A/468 ;

Kwota dofinansowania: 314 278,16

Wnioskodawca: Powiat Skierniewicki

Gmina:

Powiat: skierniewicki

Województwo: łódzkie

Inwestycja: Wykonanie ekspertyzy dendrologicznej zadrzewienia zabytkowej alei klonowo-jesionowej wzdłuż drogi 1303E od Głuchowa do Prus

Forma ochrony konserwatorskiej: Aleja klonowo – jesionowa – rejestr nr A/541

Kwota dofinansowania: 34 300, 00

Wnioskodawca: Gmina Głuchów

Gmina: Głuchów

Powiat: skierniewicki

Województwo: łódzkie

Inwestycja: Renowacja cmentarzy wojennych w miejscowości Prusy i Złota.

Forma ochrony konserwatorskiej: Cmentarz w Prusach – rejestr 900A; mogiła/cmentarz w Złotej – rejestr 901/A I 903/A

Kwota dofinansowania: 147 000, 00

Wnioskodawca: Gmina Kowiesy

Gmina: Kowiesy

Powiat: skierniewicki

Województwo: łódzkie

Inwestycja: Kapitałny remont kaplicy (kapliczki) w miejscowości Jeruzal, gmina Kowiesy

Forma ochrony konserwatorskiej: Kapliczka – WEZ I GEZ

Kwota dofinansowania: 735 000, 00

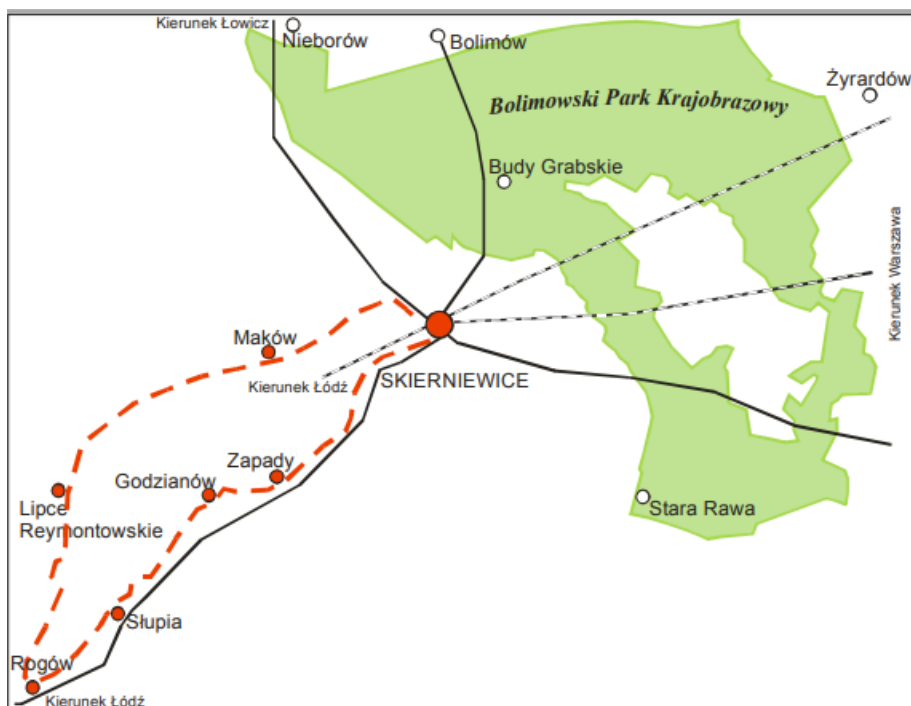

- **utworzenie parków kulturowych**

Proponuje się uznanie za parki kulturowe na mocy podjęcia uchwał Rad Miasta i Gmin Powiatu Skierniewickiego obszarów o wysokiej wartości kulturowej takich jak:

- a) „Śladami frontu I wojny światowej”
- b) „Śladami Reymonta”

Decyzję o utworzeniu parku podejmuje Rada Miasta i Gminy. Wprowadzenie tej formy ochrony zabytków podnosi prestiż obszaru i powoduje większe możliwości pozyskania środków finansowych, ponieważ przyznawana punktacja przy ocenie wniosków jest zwiększana dla parków kulturowych. Miasto i Gminy Powiatu Skierniewickiego tworząc park kulturowy zyskują mocną kartę przetargową w ubieganiu się o fundusze na przeprowadzenie kompleksowej rewitalizacji obszaru objętego granicami parku.

Proponowany obszar parku Śladami Reymonta

- **promowanie obiektów reprezentatywnych**

Na etapie sporządzania wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami dla województwa łódzkiego wytypowano obiekty uznane za reprezentatywne. Wśród nich figurują obszary z terenu Powiatu Skierniewickiego do których należą budynek sejmiku – siedziba władz powiatu, kościoły w Bolimowie pw. św. Anny i św. Trójcy, kolejka wąskotorowa, kolej Warszawsko Wiedeńska z domkiem Reymonta .

Obiekty i obszary zamieszczone na liście obiektów reprezentatywnych są brane pod uwagę przy ocenianiu wniosków złożonych do Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi przy ubieganiu się o środki przyznawane na rewaloryzację zabytków. Działania promocyjne powinny przede wszystkim lokować Powiat Skierniewicki wśród najwartościowszych obszarów dziedzictwa kulturowego.

Obszar reprezentatywny – kościół św. Trójcy w Bolimowie w Bolimowie

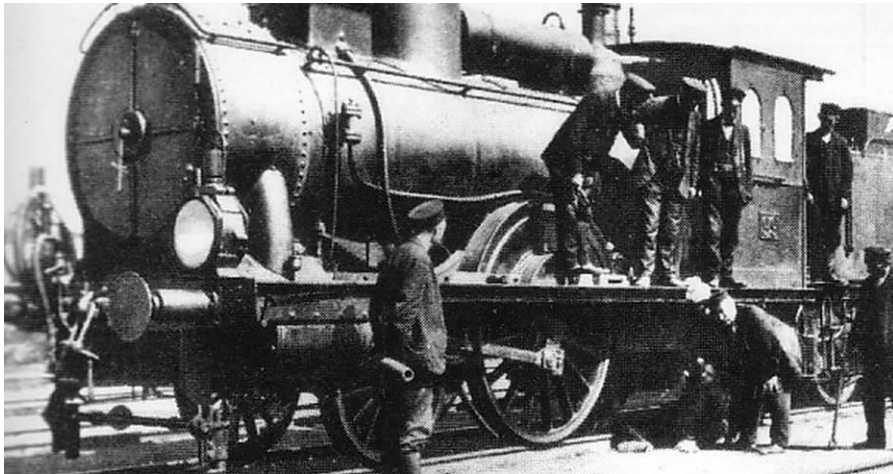

Obszar reprezentatywny – kościół św. Anny w Bolimowie w Bolimowie

- **Stworzenie mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym**

W celu stworzenia mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym należy nawiązać współpracę z innymi miejscowościami leżącymi na trasie kolei Warszawsko – Wiedeńskiej m. in. Skierniewicami, Piotrkowem Trybunalskim z zamiarem kreowania wspólnych inicjatyw na szlaku Kolei Warszawsko – Wiedeńskiej.

Celowa jest również stała współpraca ze Stowarzyszenie Miłośników Kolei rewaloryzującym Parowozownię.

Szlak Kolei Warszawsko – Wiedeńskiej

Szlak Kolei Warszawsko – Wiedeńskiej

Szlak Kolei Warszawsko – Wiedeńskiej

Dzień Reymonta

Wyeksponowanie obiektów rozwoju turystyki i oznakowanie zabytków znajdujących się w rejestrze WKZ

Do zadań powiatu należy znakowanie obiektów zabytkowych. Powiat Skiemiewicki systematycznie znakuje cenne obiekty zabytkowe. Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków

i opiece nad zabytkami na umieszczenie w odpowiednim miejscu na zabytku wpisanego do rejestru tj. zanku niebieskiej tarczy wyraża zgodę Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków na terenie Polski obowiązujące od 2004 r.

Oznakowanie dotacji obiektów

Oznakowanie obiektów

Oznakowanie dotacji alei

Oznakowanie obiektów

Oznakowanie obiektów i obszarów podlegającym rewaloryzacji

Oznakowanie obiektów i atrakcji kulturowych

Oznakowanie obiektów i szlaków

znakowanie obiektów w Starej Rawie

Oznakowanie obiektów w Bolimowie

Oznakowanie obiektów w Bolimowie

Oznakowanie obiektów w Bolimowie

Oznakowanie obiektów w Bolimowie

Oznakowanie cmentarza wojennego w Bolimowskiej Wsi

Oznakowanie warsztatu twórcy ludowego

Oznakowanie miejsca pobytu Józefa Chełmońskiego w Woli Pękoszewskiej

Oznakowanie pochówku żołnierzy Oddziału Specjalnego na cmentarzu w Chojnacie

Oznakowanie pochówku żołnierzy Oddziału Specjalnego na cmentarzu w Chojnacie

Oznakowanie tożsamości Gmin Powiatu Skierniewickiego

Oznakowanie tożsamości Gminy Głuchów

Ochrona, rewaloryzacja i rozwój turystyki kulturowej i pielgrzymkowej w oparciu o cenne obiekty sakralne z uwzględnieniem kościołów i kaplic m. in. w Bolimowie, Pszczonowie, Starej Rawie, Makowie, Głuchowie, Janisławicach, Słupi, Białyninie, Lipcach Reymontowskich i lokalnych kapliczek

Obiekty sakralne Powiatu Skierniewickiego stanowią cenny walor do rozwijania turystyki pielgrzymkowej. Proponuje się opracowanie całościowego projektu obejmującego wybrane obiekty sakralne takie jak m. in. w Bolimowie, Pszczonowie, Starej Rawie, Makowie, Głuchowie, Janisławicach, Słupi, Białyninie, Lipcach Reymontowskich oraz liczne kapliczki z terenu Powiatu Skierniewickiego. Taki kierunek działań wynika z dokumentów o charakterze wojewódzkim i projekt powinien uzyskać środki na rewaloryzację.

Obiekty pretendowane do uprawiania turystyki pielgrzymkowej - unikatowy kościół w Janiśławicach

Obiekty pretendowane do uprawiania turystyki pielgrzymkowej – kaplica w Lipcach Reymontowskich

Obiekty pretendowane do uprawiania turystyki pielgrzymkowej – kościół św. Trójcy w Bolimowie

Kaplica na cmentarzu wojennym w Bolimowskiej Wsi

Figura przed kościołem w Janisławicach

Kapliczka w Janisławicach

Kapliczka przydrożna przy drodze do Janisławic

Trzecianna kapliczka

Godzianów Kapliczka

Strzyboga kapliczka

Stara Rawa - nagrobek Felicysymy Lemańskiej

Stara Rawa - nagrobek Józefa Prandota

Wyremontowana kapliczka w Woli Pękoszewskiej

Oznakowanie przeprowadzonych prac przy kapliczce w Woli Pękoszewskiej

Kapliczka dworska w Woli Pękoszewskiej

Kapliczka przydrożna w Woli Pękoszewskiej

Kapliczka w Chojnacie

Cenna dzwonnica w Janisławicach w której są oryginalne zabytkowe dzwony

Przeprowadzenie prac rewaloryzacyjnych zabytkowych układów zieleni z terenu Powiatu Skierniewickiego.

Na terenie powiatu Skierniewickiego występują założenia zieleni komponowanej wymagające przeprowadzenia działań rewaloryzacyjnych.

Obszary zieleni z terenu Powiatu Skierniewickiego mogą ubiegać się o środki finansowe m.in. z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przeznaczone na rewaloryzację zabytkowych układów zieleni w ramach konkursu „Przyrodnicze perły województwa łódzkiego” oraz kapliczek i nagrobków w ramach środków przeznaczonych na rewaloryzację i remonty kapliczek i małej architektury. Z tych środków dotowane mogą być działania rewaloryzacyjne zabytkowych parków, cmentarzy różnych wyznań i alei.

Cmentarz ewangelicko – augsburski Franciszkany

Rewaloryzowane obszary nekropolii - cmentarz ewangelicko – augsburski Franciszkany

Stara Rawa - cmentarz grzebalny rzymsko – katolicki

Stara Rawa – kaplica cmentarna

Bolimowska Wieś cmentarz wojenny

Sewerynów cmentarz ewangelicki

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość
1. Nazwa	CMENTARZ EWANGELICKI	4. Czas powstania	Poł. XIX w.	SEWERYNÓW
7. Fotografii z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stilon, fotaria albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym				4. Adres
<p>Mapa przedstawiające granice cmentarza na terenie miejscowości Sewerynów</p>				Otręb Sewerynów Działka ewid. nr 412 96-115 Nowy Kawęczyn
				5. Przybliżone administracyjne
				województwo łódzkie powiat skierniewicki gmina Nowy Kawęczyn
				6. Formy ochrony
				Brak aktualnego mapo .

Sewerynów cmentarz ewangelicki

Nowy Dwór park

Nowy dwór - park przydworski w założeniu dworskim

Nowy dwór aleja lipowa

Stworzenie mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym

W celu stworzenia mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym **należy opracować gminne ewidencje zabytków** następujących gmin: Słupia, Bolimów, Głuchów i podjąć działania w zakresie rewaloryzacji obiektów zamieszczonych w Gminnych ewidencjach zabytków.

Doleck Budynek mieszkalny

Suliszew dwór

Suliszew młyn

Trzcianna budynek mieszkalny

Trzcianna budynek mieszkalny

Trzcianna budynek mieszkalny

ul. Farna dom drewniany wpisany do rejestru

Raducz – budynek w zespole koszar

Stary Rzędków - budynek dawnej szkoły

Zglina Duża - budynek dawnej szkoły (ob. Budynek mieszkalny)

W ewidencjach powinny być zamieszczone obiekty świadczące o specyfice obszarów, gdyż jest to jedyny sposób ochrony zabytków „znikających” z krajobrazu Powiatu Skierniewickiego.

Ponadto **należy sporządzić programy opieki nad zabytkami** dla następujących miast i gmin: miasta Bolimów, Kowiesy, Lipce Reymontowskie, Głuchów, Kowiesy, Słupia. Gmina Nowy Kawęczyn w 2023 roku opracowała gminną ewidencję zabytków przyjętą Zarządzeniem Wójta Gminy Nowy Kawęczyn Nr 63/2023 z dnia 17 listopada 2023 roku i na jej podstawie sporządziła Gminny program opieki nad zabytkami.

Wszystkie wykonane ewidencje zabytków po przyjęciu Zarządzeniem Burmistrza Miasta Bolimów i Wójtów Gmin, powinny być zamieszczane na stronach Powiatu Skierniewickiego i poszczególnych jednostek samorządowych Miasta i Gmin.

Poprawa stanu obiektów zamieszczanych w gminnych ewidencjach zabytków

Należy dokonać wszelkich starań by doprowadzić do poprawy stanu obiektów zamieszczanych w gminnych ewidencjach zabytków. Istnieje jednak bariera natury prawnej na drodze pozyskiwania środków finansowych na przeprowadzenie remontów, ponieważ ustawa stanowi, że finansowane są prace remontowe obiektów wpisanych do rejestru. Obiekty nie objęte prawną formą ochrony tzw. ewidencjonowane mogą uzyskać dofinansowanie jedynie w przypadku opracowania projektów kompleksowej odnowy ze środków dysponowanych przez Urząd Marszałkowski w Łodzi oraz zagospodarowanie turystyczne dorzecza rzeki Rawki, których celem jest wzmocnienie więzi i tożsamości lokalnej, poprzez wykorzystanie walorów turystycznych i kulturowych Ziemi Łowickiej i Rawskiej.

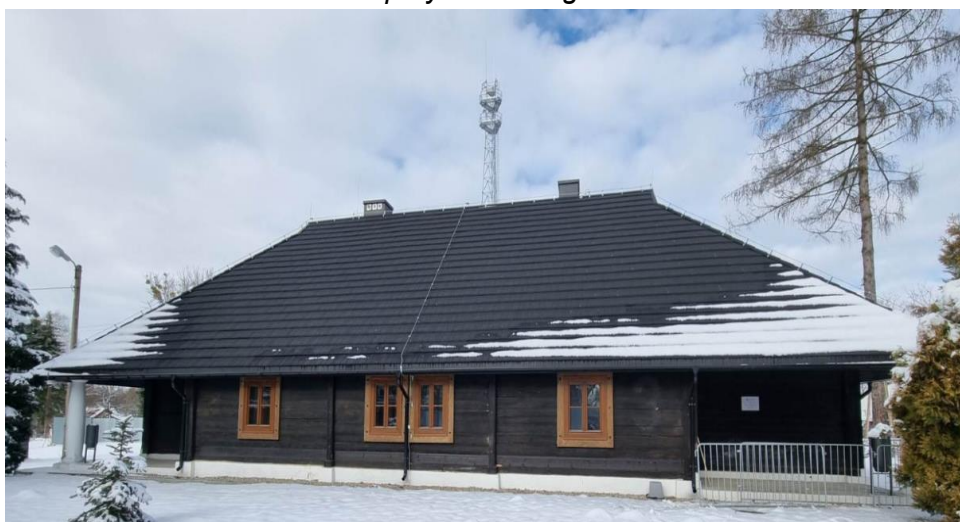
Ogrodzenie kościoła w Pszczonowie wymagające przeprowadzenia działań naprawczych

Kaplica w Jeruzalu

Teren cmentarza przykościelnego w Jeruzalu

Raducz – wyremontowany budynek dawnego zespołu koszar carskich (budynek nr 9 jednostki wojskowej)

Nowy dwór - dawna pralnia w założeniu dworskim

Obiekt w gminnej ewidencji zabytków w Bolimowie

Wykonanie zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych

Niezbędne jest wykonania zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych w obiektach zabytkowych, do których należą głównie obiekty architektury drewnianej takie jak m. in:

- a) zespół koszar carskich w Raduczu,
- b) zespół kościoła w Janisławicach,
- c) zespół kościoła w Starej Rawie,
- d) zespół kościoła w Słupi,

- e) kaplica w Białyninie,
- f) kaplica w Lipcach Reymontowskich
- g) dzwonnica w Chojnacie, dzwonnica w Jeruzalu.

Wymagający zabezpieczeń zespół koszar carskich w Raduczu

Wymagający zabezpieczeń zespół kościoła w Starej Rawie

Wymagający zabezpieczeń dzwonnica w Starej Rawie

Wymagająca zabezpieczeń dzwonnica w Chojnacie

Wymagająca zabezpieczeń dzwonnica w Jeruzalu

Bardzo cenny kościół w Janisławicach wymagający kontynuacji zabezpieczeń

Bardzo cenny kościół w Janisławicach wymagający kontynuacji zabezpieczeń

- **Opracowanie wirtualnej panoramy Powiatu Skierniewickiego**

W celu upowszechniania dziedzictwa kulturowego Powiatu Skierniewickiego należy opracować i udostępnić na stronie internetowej wirtualną panoramę gminy Powiatu Skierniewickiego, zawierającą najciekawsze zabytki z terenu Powiatu Skierniewickiego.

Dwór w Nowym Dworze

Dwór w Nowym Dworze

Nowy dwór - kurnik w założeniu dworskim

Zabytki Powiatu Skierniewickiego – najstarsze elementy zabytkowe kościoła w Chojnacie

Trzcianna – dwór

Wola Pękoszewska dwór

Suliszew - droga brukowa

Suliszew - droga brukowa o długości 227 m

Działanie 2

Kreowanie poczucia tożsamości regionalnej

Kształtowanie poczucia tożsamości regionalnej z całą pewnością wpłynie na zacieśnianie więzi społeczności lokalnej i poczucia własnej wartości. Powiat Skierniewicki na kanwie bogatej historii i tradycji może kultywować swoje walory niematerialne i wartości materialne.

Zadania

Opracowanie zbioru legend.

Cennym dziedzictwem kultury niematerialnej omawianego obszaru są legendy związane z dziedzictwem kulturowym obszaru. Znane są m.in. legendy związane z obszarem Puszczy Bolimowskiej, które stały się symbolem regionu i powinny być przekazywane kolejnym pokoleniom w postaci wydanej zbioru legend.

Promowanie legend

Promowanie dziedzictwa kulturowego

Promowanie dziedzictwa Powiatu Skierniewickiego

Organizacja imprez o charakterze kulturowym

Na terenie Powiatu Skierniewickiego organizowane są imprezy o charakterze kulturowym, do których należą m.in. Dożynki Powiatowe, Dni Makowa, Dni Bolimowa, Wesele Boryny, przeglądy kolęd i pastorałek, zawody sportowe, rajdy rowerowe – prezentujące artystyczne dokonania twórców, w trakcie których – prezentowane są regionalne potrawy przygotowane przez Koła Gospodyń Wiejskich, coroczne plenery, oraz cykliczne imprezy promocyjno-folklorystyczne wzmacniają poczucie tożsamości regionalnej.

Ten rodzaj imprezy powinien być w dalszym ciągu podtrzymywany i promowany, prowadzi bowiem do propagowania historii regionu.

Przeгляд Kolęd i Pastorałek

Kołędowanie w Wysokienicach

Gala Mistrzów Sportu

Starosta Skierniewicki
serdecznie zaprasza 9 lipca 2023 r. na
Ekologiczny Powiatowy Rajd Rowerowy Lata

HARMONOGRAM:

9.00 - Rejestracja uczestników rajdu, znakowanie rowerów przez Straż Miejską;
10.00 - Rozpoczęcie rajdu rowerowego, wyjazd sprzed siedziby Starostwa Powiatowego, przejazd ustaloną trasą (23km):
ul. Batorego - ul. Strobowska - kładka - Strobów (postój 20 min) - Wólka Strobowska - Rzymiec - Dębowa Góra - ul. Zadębie - Galeon
13.30 - Dojazd do mety rajdu - teren nad Zalewem w Skierniewicach, poczęstunek dla uczestników oraz rozlosowanie nagród konkursowych

Trasa rajdu 23km

PATRONAT MEDIALNY
GLOS
SKIERNIEWICE

Rajd rowerowy

Mistrzostwa Powiatu Skierniewickiego

Koncert orkiestry dętej w Makowie

Spotkanie w gronie twórców ludowych

Nagrodzeni Twórcy ludowi

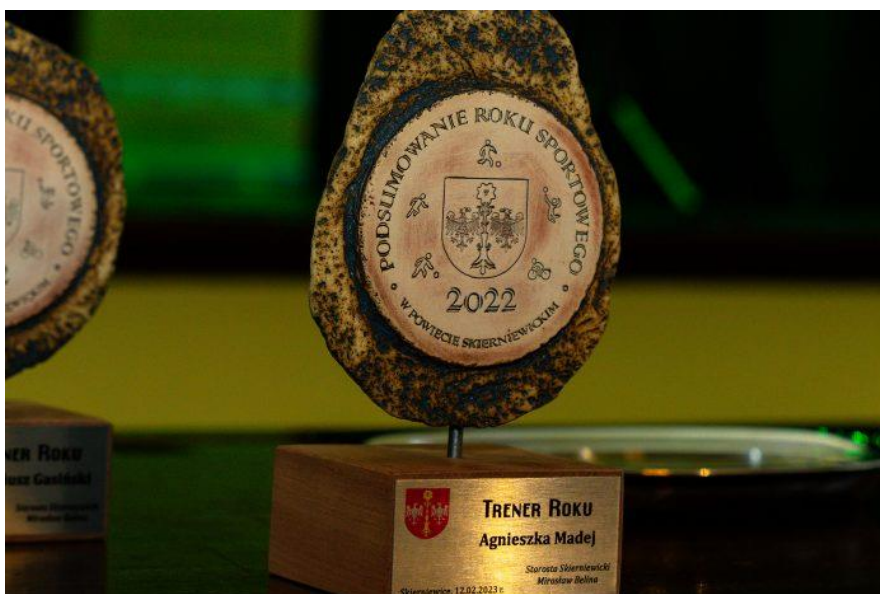
Twórcy na premierze filmu Chłopi

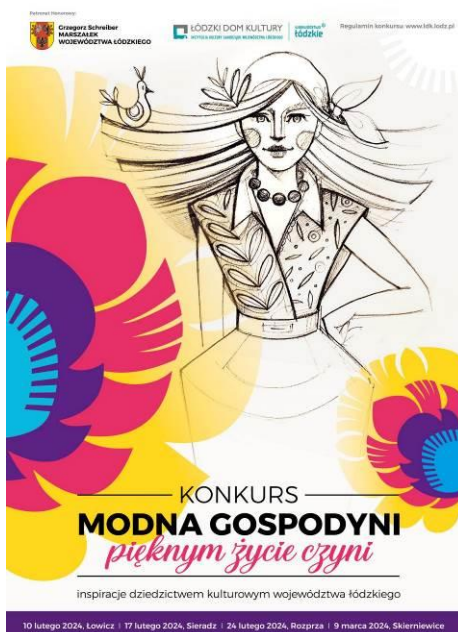
Twórcy na premierze filmu Chłopi

Uczestnictwo twórców ludowych w gali Reymonta

Sportowa Gala Powiatu Skierniewickiego

Konkurs Modna Gospodyni

STOWARZYSZENIE LGD "KRAINA RAWKI" OGŁASZA NABÓR NA:

Granty Krainy Rawki

TERMIN NABORU:
22 STYCZNIA- 2 LUTEGO 2024 ROKU

MIEJSCE SKŁADANIA WNIOSKÓW:
BIURO LGD „KRAINA RAWKI” PON-PT W GODZ. 8.00-15.30
LUB LISTEM POLECONYM NA ADRES LGD
(DECYDUJE DATA STEMPA POCZTOWEGO)

**DOFINANSOWANIE
OD 1000 DO 5000 ZŁ**

Więcej informacji o naborze: www.krainarawki.eu

Granty Krainy Rawki

Nominacja
dla

POWIATU SKIERNIEWICKIEGO

w Ogólnopolskim Konkursie
„Wzorowy Powiat 2023”

Niniejszym informujemy, że Kapituła Konkursu doceniając dotychczasowe osiągnięcia, zaangażowanie w rozwój Województwa a także zrealizowane inwestycje, służące podnoszeniu poziomu życia mieszkańców oraz rozwojowi biznesu na terenie Powiatu a także wzorową współpracę z instytucjami wspierającymi, zaliczył

Powiat Skierniewicki
do grona nominowanych
w I edycji Konkursu „Wzorowy Powiat 2023”,
którego finał zaplanowano jesienią tego roku.

Życie Regionów
Redaktor Naczelny
Życia Regionów
Artur Świłoń

Warszawa, maj 2023 r.

Wzorowy Powiat Skierniewicki

Promocja imprez o charakterze kulturowym

Organizacja imprez kulturowo – folklorystycznych takich jak np. Dożynki Powiatu Skierniewickiego, Dni Makowa, Dni Bolimowa, powodują zwiększenie identyfikacji mieszkańców z kulturą regionu. Udziały twórców i artystów z terenu Powiatu Skierniewickiego powodują rozwój rzemiosła ludowego i wzmocnienie łowickiego i rawskiego podregionu etnograficznego. Odbywające się imprezy powinny być silnie promowane na terenie Powiatu Skierniewickiego, Województwa i Kraju.

Powiatowy Dzień Sołtysa

Dożynki Powiatu Skierniewickiego – Godzianów 2023

Wręczenie nagrody Zasłużony dla kultury - Pani Gala żona Włodzimierza Gali

Mikołajkowy Turniej Piłki Nożnej o Puchar Starosty Skierniewickiego

Podsumowanie Roku sportowego w Powiecie Skierniewickim

Festyn w Prusach z udziałem produktów tradycyjnych

VII Powiatowy Konkurs Bezpiecznej Orki

XIII Przegląd Pieśni Patriotycznej w Godzianowie

I Regionalne Mistrzostwa Pierwszej Pomocy Szkół Podstawowych

Stowarzyszenie Inicjatywa Ziemi Bolimowskiej
 zaprasza na
Obchody 161. rocznicy Powstania Styczniowego
 realizowane w ramach projektu
**„W hołdzie bohaterom Powstania Styczniowego
 proboszczom Bolimowa i Kottłowa”**

sobota
10 lutego 2024
Joachimów - Mogiły

Program:
10.00 Msza Polowa w intencji Poległych przy Pomniku Powstańców Styczniowych w Joachimowie - Mogiłach ul. Leszczynowa
10.45 złożenie wiązanek i zapalenie zniczy pod pomnikiem
11.00 Inscenizacja bitwy powstańczej z 7 lutego 1863 roku (czas trwania 30 min) za parkingiem na przedłużeniu ulicy Leśnej
11.30 Poczęstunek i zakończenie obchodów

Dofinansowano ze środków Biura „Niepodległa” w ramach Programu Dotacyjnego „Powstanie Styczniowe 1863-1864”

Wspierający i Partnerzy:
 Miasto i Gmina Bolimów, MGOK w Bolimowie, PTTK oddział w Łowiczu, Muzeum Kowalstwa w Bolimowie, Parafia rzymskokatolicka pw. Św. Trójcy w Bolimowie, Parafia rzymskokatolicka pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Kottłowie, OSP w Bolimowie, OSP w Łasiecznikach, TELEH Jarosław Buczek, Zakład Usług Leśnych Jakub Bodech

Impreza Stowarzyszenia Ziemi Bolimowskiej

Wykreowanie pamiątek regionalnych

Należy poszukiwać inspiracji tworzenia lokalnych pamiątek np. gamków bolimowskich, skrzyń ludowych z terenu Powiatu Skierniewickiego lub szydełkowych inspiracji twórców ludowych, czy wyrobów kowalstwa artystycznego.

Gamki bolimowskie - pamiątka Powiatu Skierniewickiego

Garnki bolimowskie - pamiątka Powiatu Skierniewickiego

Garncarstwo Bolimów

Tkactwo Marzena Kowalska Kowiesy

Wpisanie specjałów lokalnych na Ministerialną listę krajowych produktów regionalnych i promocja specjałów regionalnych

Produkty regionalne decydują o kolorycie, odrębności i specyfice wyodrębnionego obszaru stanowiąc jego bogactwo kultury kulinarnej, dlatego należy promować produkty regionalne zamieszczone na Liście Produktów Tradycyjnych taki jak twaróg iź Głuchowa i masło z Głuchowa oraz kreować nowe specjały taki jak: placki z jabłkami, miody, zupy owocowe, soki i przecieri z terenu Powiatu Skierniewickiego.

Produkt tradycyjny z Głuchowa

Produkt tradycyjny z Głuchowa

Produkt tradycyjny z Głuchowa

Produkt tradycyjny z Głuchowa

Promocja Smaków Regionu Powiatu Skierniewickiego

Nadal należy kreować regionalne specjały takie jak np. sery i masło z Głuchowa, placki z jabłkami, zupy owocowe, soki, zalewajkę, pierogi, bigosy z kiszzonej i młodej kapusty, nalewki tradycyjne, miody. Przy czym nazwy tych produktów powinny nawiązywać do charakteru kulturowego obszaru i legend.

Zakłada się promocję specjałów wpisanych na listę produktów regionalnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz kreowanie specjałów lokalnych takich produktów jak: zupy owocowe, soki, wykwintne danie z młodego koguta, trunki - cytrynówka, Lecznicze Wino z Dzikiej Róży.

Doskonałą promocją specjałów regionalnych Powiatu Skierniewickiego jest udział Kół Gospodyń Wiejskich w „Smakach Ziemi Łódzkiej i konkursie „Smaczne Łódzkie”.

Produkty lokalne z Powiatu Skierniewickiego

Produkty tradycyjne z Głuchowa

Produkty tradycyjne z Głuchowa

Promowanie Festiwalu Kół Gospodyń Wiejskich

Festiwal Kół Gospodyń Wiejskich „Polska Od Kuchni” to wyjątkowe wydarzenie przygotowane by podkreślić jak ważne jest, aby idąc z duchem czasu kultywować lokalną tożsamość i pielęgnować tradycje.

Na festiwalu króluje pyszne jedzenie, ogromna porcja wiedzy, świetna zabawa, niezapomniane przeżycia i ciekawe nagrody.

W programie m.in.: rywalizacje Kół Gospodyń Wiejskich, pokazy i warsztaty kulinarne, warsztaty oraz panele dyskusyjne, jarmark produktów regionalnych, wyjątkowe koncerty.

Realizacja projektów podnoszących atrakcyjność obiektów i obszarów zabytkowych Powiatu Skierniewickiego

Dobrym przykładem realizacji projektów prowadzących do rewaloryzacji zabytkowych obszarów jest koncepcja rewaloryzacji kolejki wąskotorowej z utworzeniem wiosek tematycznych przeznaczonych na cele kulturalne i turystyczne i tworzenie produktów lokalnych jak m. in. Maciejówka w Woli Makowskiej.

Zakłada się też realizację kompleksowego projektu pod nazwą Śladami Reymonta. Celem projektu jest rozwój społeczno – gospodarczy oraz wzmocnienie więzi i tożsamości regionalnej i lokalnej, poprzez wykorzystanie walorów turystycznych i kulturowych Ziemi Powiatu Skierniewickiego.

Maćkówka w Woli Makowskiej

Zagroda w Woli Makowskiej

Piec chlebowy i wędzarnia Nowy Wylezin gm. Kowiesy

Edukacja regionalna mieszkańców.

Zachowanie i propagowanie dziedzictwa winno odbywać się przy współdziałaniu społeczności regionalnej. Dlatego trzeba podjąć działania w celu propagowania wiedzy o zabytkach i zasadach ochrony. Należy umacniać w mieszkańcach Powiatu Skierniewickiego poczucie tożsamości poprzez identyfikowanie specyfiki i odrębności regionalnej. Szczególną uwagę należy zwrócić na edukację w zakresie dziedzictwa kulturowego poczynając od szkół, gdzie dzieci i młodzież trzeba zachęcać do poznawania historii swojego regionu. Kolejną ważną grupą, do której należy kierować te działania są właściciele i użytkownicy zabytków.

Informator Powiatu Skierniewickiego - 02 and 03. Includes sections: 'KOLEJNA PRZEBUDOWA DROGI SKIERNIEWICE - GŁUCHÓW', 'WSPÓLNE KOŁĘDOWANIE W STAROSTWIE POWIATOWYM', 'STAROSTWO STARA SIĘ O KOLEJNE DOFINANSOWANIA'. Contains various images of road construction, community events, and award presentations.

Promocja regionu

Edukacja regionalna mieszkańców pozwoli na kształtowanie poczucia dumy ze swojego regionu.

Organizacja konkursu „Ziemia Powiatu Skierniewickiego - moja mała ojczyzna w malarstwie i obiektywie”.

Ziemia Skierniewicka - moja mała ojczyzna w malarstwie i obiektywie” to kolejna edycja konkursów.

Prace laureatów są wystawiane na terenie Powiatu i Gmin. Konkursy te sprzyjają identyfikacji mieszkańców z regionem i podnoszą świadomość mieszkańców o cennych zabytkach, doskonale je promując.

Konkurs „Ziemia Skierniewicka - moja mała ojczyzna w malarstwie i obiektywie”

Organizacja Festiwalu w obiektach zabytkowych na terenie Powiatu Skierniewickiego.

W cennych obiektach publicznych Powiatu Skierniewickiego organizowane wystawy promujące najcenniejsze zabytki regionu. Inicjatywa sprzyja identyfikacji mieszkańców w „Małych Ojczyznach”. Podnosi prestiż obiektów i edukuje społeczność lokalną.

Starostwo Powiatowe wystawa prac zabytków Powiatu Skierniewickiego

Starostwo Powiatowe

Starostwo Powiatowe

Działanie 3

Rozwój turystyki kulturowej w oparciu o walory krajobrazowe i historię obszaru.

Rozwój turystyki w oparciu o zabytki pozwoli na ożywienie omawianego obszaru, zwiększy miejsca pracy i wpłynie na rozwój gospodarczy Powiatu Skierniewickiego.

W obecnych procedurach wykorzystanie zabytków na potrzeby turystyczne, edukacyjne i społeczne jest wymogiem w staraniu się o dotacje finansowe.

Zadania

Wykreowanie markowych produktów np. „Spotkanie z historią kulturą doliny Rawki i Bolimowskiego Parku Krajobrazowego” .

Spotkanie z historią i kulturą - produkt turystyczny dający szansę rozwoju, ożywienia i odnowy obiektów zabytkowych i ich wykorzystania na cele turystyczne.

Wykreowanie produktu turystycznego opartego na wartościach materialnych i niematerialnych doliny Rawki i Bolimowskiego Parku Krajobrazowego

Poprawy stanu i dostępności zabytków ruchomych w muzeach oraz obiektach sakralnych.

Istnieje potrzeba wprowadzenie w Muzeum Czynu Zbrojnego w Lipcach Reymontowskich nowoczesnych form przekazu i technik wystawienniczych.

Digitalizacja zasobów muzealnych wymagana jest w skansenie w Lipcach Reymontowskich.

Omawiane ośrodki powinny mieć stworzone profesjonalne strony internetowe.

Natomiast Skansen w Lipcach Reymontowskich powinien rozszerzyć działalności kulturalno -edukacyjną.

Do udziału w Programie Europejska Noc Muzeów winny przystąpić wszystkie ośrodki.

Skansen w Lipcach Reymontowskich

Skansen w Lipcach Reymontowskich

Promowanie skansenów i obiektów muzealnych z terenu Powiatu Skierniewickiego.

Na terenie powiatu istnieje bardzo cenny skansen w Lipcach Reymontowskich, w którym organizowane są inscenizacje historycznych obrzędów weselnych, plenery malarskie, sympozja rzeźby oraz serwowane są dania kuchni regionalnej. Działania takie należy promować, ponieważ prowadzą do zwiększenia wiedzy o regionie.

Zagroda Ludowa w Lipcach Reymontowskich

WSKAZANIA DO DOKUMENTÓW WYŻSZEGO RZĘDU

Rekomendacje do wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami wynikające z opracowanego Powiatowego programu opieki nad zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego

Wnioskuje się o uwzględnienie w wojewódzkim programie opieki na zabytkami:

- a) łowickiego podregionu kulturowego,
- b) rawskiego podregionu kulturowego,
- c) realizacji zintegrowanych projektów tematycznych dotyczących:
 - a) zagospodarowania turystycznego dorzecza rzeki Rawki,
 - b) Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej,
 - c) Kolejki wąskotorowej,
- d) rewitalizacji historycznych układów przestrzennych o randze:
 - a) lokalnej miasta – Bolimowa;
 - b) propozycji utworzenia parków kulturowych;
 - c) śladami Reymonta;
 - d) śladami walk frontu I wojny światowej;
- e) rewaloryzacji obiektów reprezentatywnych:
 - a) Sejmiku – siedziby władz powiatu;
 - b) Kolei warszawsko wiedeńskiej z domkiem Reymonta;
 - c) Kolejki wąskotorowej;
 - d) Kościołów w Bolimowie pw. św. Anny i św, Trójcy;

e) uznania za reprezentatywny unikatowego założenia kościoła w Janisławicach;

f) konieczności wykonania zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych w następujących obiektach zabytkowych:

- drewnianym założeniu kościoła w Janisławicach,
- drewnianym założeniu kościoła w Starej Rawie,
- drewnianym założeniu kościoła w Słupi,
- kaplicy cmentarnej w Białyninie,
- dzwonnicy w Jeruzalu,
- dzwonnicy w Chojnacie

6) Rewaloryzacji założeń zieleni parkowej i alei.

7) Promocji ośrodków muzealnych z terenu Powiatu Skierniewickiego:

- a) Muzeum Reymonta w Lipcach Reymontowskich,
- b) Muzeum Czynu Zbrojnego w Lipcach Reymontowskich,
- c) Muzeum parafialne w Bolimowie,
- d) Muzeum Kowalstwa w Bolimowie,
- e) Galerii w Lipcach Reymontowskich,
- f) Maciejówki w Woli Makowskiej.
- g) Pieca chlebowego i wędzarni z Kowies

8) Promocji skansenu w Lipcach Reymontowskich,

a) szlaków kulturowych:

- Szlak Kolei Warszawsko – Wiedeńskiej,
- Kolejki wąskotorowej,
- Śladami Reymonta.

b) rozwoju turystyki pielgrzymkowej w oparciu o cenne obiekty sakralne, z uwzględnieniem zabytkowych kościołów i kapliczek,

c) promocja twórczości:

- garncarstwa z Bolimowa,
- skrzyń z Lipiec Reymontowskich,
- kowalstwa artystycznego z Bolimowa,

- tkactwa z Kowies

- d) promocji specjalów zarejestrowanych jako produkty tradycyjne. masła z Głuchowa, serów z Głuchowa.

MOŻLIWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA POWIATU SKIERNIEWICKIEGO

Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady, które zawiera Rozdział 7. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840). Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane, m.in. z następujących źródeł:

- a) z budżetu gminy finansowanie odbywa się w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 81 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840), lub dotyczy stanowisk archeologicznych odkrytych na terenie będącym własnością gminy;
- b) z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840);
- c) z budżetu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace, zgodne z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840.);
- d) z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach dotacji przyznanej zgodnie z art.77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840.) w oparciu o ogłaszane corocznie przez Ministerstwo aktualne programy;
- e) z dotacji unijnych;
- f) od fundacji;
- g) od osób fizycznych, prawnych, kościelnych.

Dotacje

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2022 poz. 840) dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującego się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- a) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- b) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- c) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- d) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- e) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- f) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- g) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- h) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- i) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- j) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- k) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- l) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- m) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- n) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;

- o) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- p) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w Gminnej Ewidencji Zabytków;
- q) zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w przypadku, jeżeli:

- a) zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- b) wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych;
- c) stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego dysponuje instrumentami finansującymi działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego na mocy przyjętych rozwiązań wynikających z „Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020”. Jednym z trzech instrumentów wdrażania przyjętych celów częściowych są Narodowe Programy Kultury, w tym Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”.

Określony jest on poprzez podprogramy, priorytety i działania, które MKiDN realizuje w corocznie ogłaszanych programach.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego co roku ogłasza programy, w ramach których można się ubiegać o dofinansowanie projektów związanych z ochroną zabytków.

Mimo, że są one ogłaszane każdego roku, zakres merytoryczny i tematyczny w poszczególnych latach zasadniczo nie ulegał zmianie.

Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Właściciel zabytków – osoby fizyczne lub jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego, finansują prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane. Działania te wchodzą w zakres sprawowanej przez właścicieli opieki i ochrony nad zabytkiem, polegającej w szczególności na zabezpieczeniu i utrzymaniu zabytku wraz z otoczeniem w jak najlepszym stanie zgodnie z zapisami ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami. Właściciele mają prawo i możliwość pozyskiwania funduszy na dofinansowanie prac przy zabytkach ze źródeł publicznych krajowych (budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego), zagranicznych (fundusze Unii Europejskiej) oraz innych, w tym prywatnych (np. od osób fizycznych i prawnych, organizacji pozarządowych). Poniżej zaprezentowano możliwości finansowania opieki nad zabytkami, wskazując najważniejsze źródła pozyskiwania funduszy na ten cel.

Finansowanie działań należy opierać na środkach własnych oraz możliwych dofinansowaniach ze strony Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (projekty resortowe – priorytety), Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Województwa Łódzkiego (prace konserwatorskie przy zabytkach nieruchomych i ruchomych, wpisanych do rejestru zabytków). Optymalnym rozwiązaniem jest przeniesienie części ciężaru finansowania działań z zakresu ochrony zabytków na inwestorów indywidualnych (np. adaptacja dla potrzeb komercyjnych historycznych budynków, przy zachowaniu formy i detalu historycznego). Ponadto źródłami finansowania działań mogą być fundusze regionalne i krajowe.

ŹRÓDŁA PUBLICZNE - ŚRODKI KRAJOWE

Budżet państwa: Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków - Istotą funkcjonowania państwowego funduszu celowego jest ratowanie najbardziej zagrożonych zabytków.

Ochrona zabytków - Celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i

ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Osoby fizyczne są uprawnione do składania wniosków w tym programie. Kluczowe dla realizacji celów programu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku, w ramach programu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. Duży nacisk kładziony będzie na dofinansowanie prac przy obiektach najbardziej zagrożonych oraz zabytkach najcenniejszych – wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznanych za Pomniki Historii oraz tych, posiadających wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Istotnym celem programu jest również zwrócenie uwagi na obiekty, mające szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego – zarówno w kontekście ogólnoswiatowym, jak lokalnym, gdzie pełnią ważną rolę nośnika historii i tradycji.

Kluczowym efektem działań realizowanych w ramach programu winno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych we współczesnym, podlegającym dynamicznym, nierzadko nieodwracalnym zmianom otoczeniu. Dzięki realizacji nakreślonych wyżej celów obiekty zabytkowe, zachowując status materialnych świadectw minionych wieków, pozostaną integralną, pełnoprawną częścią czasów obecnych i przyszłych.

Istotnym celem programu jest poprawa stanu instytucji kultury mieszczących się w zabytkowych siedzibach, których remonty ze względu na intensywność użytkowania są szczególnie potrzebne.

Kultura cyfrowa - Celem programu jest udostępnianie i umożliwianie ponownego wykorzystywania zasobów cyfrowych do celów popularyzacyjnych, edukacyjnych i naukowych, uwzględniające opracowanie i digitalizację zasobów dziedzictwa kulturowego.

Zwiększenie dostępności opracowanych i zdigitalizowanych zbiorów, przy zastosowaniu atrakcyjnych form ich prezentacji, także wykorzystujących możliwości nowoczesnych technologii, ma na celu przełamywanie barier w dostępie do dóbr kultury, w tym w dostępie do kultury dla osób z niepełnosprawnościami i wykluczonych cyfrowo. Prowadzenie działań edukacyjnych związanych z zasobami cyfrowymi ma służyć świadomemu i bezpiecznemu korzystaniu z nowych mediów oraz rozwojowi kompetencji odbiorczych związanych ze stymulowaniem działań twórczych obywateli w posługiwaniu się nimi. Istotnym celem programu jest zwiększenie dostępności do efektów realizowanych zadań osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami.

Ochrona zabytków archeologicznych - Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Strategicznym celem Programu jest świadoma i zrównoważona ochrona dziedzictwa archeologicznego in situ, zgodna z normami międzynarodowymi, wskazanymi w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego (Konwencja Maltańska) i Międzynarodowej Karcie Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS (Karta Lozańska).

Program ma dwa cele szczegółowe. Pierwszym jest wzmocnienie instrumentów ochrony konserwatorskiej zasobu dziedzictwa archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków poprzez lepsze rozpoznanie, analizę i dokumentację stanowisk archeologicznych z wykorzystaniem nowoczesnych metod badawczych, które dają szansę na weryfikację ustaleń naukowych z ograniczeniem do minimum działań destrukcyjnych. Konieczność podjęcia działań w tym zakresie wynika z ustaleń weryfikacji tego zasobu, przeprowadzonej w ramach Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022. Drugim celem szczegółowym Programu jest wspieranie działań mających na celu opracowanie i upowszechnienie wyników zakończonych już, często jeszcze w XX w., badań archeologicznych, które nie zostały dotychczas wprowadzone do obiegu naukowego. Upowszechnienie i wprowadzenie do obiegu naukowego pozyskanych w wyniku badań informacji o naszym dziedzictwie kulturowym jest warunkiem wykorzystania tych danych do jego ochrony i zachowania dla przyszłych pokoleń.

Szczegółowe cele Programu będą realizowane poprzez dwie kategorie zadań: weryfikacja zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków, w przypadku, których ustalenia co do lokalizacji, zasięgu, chronologii i/lub funkcji nie mają wystarczających podstaw naukowych, zwłaszcza tych nieposiadających własnej formy terenowej;

Opracowanie i publikacja książkowa wyników badań archeologicznych, zwłaszcza tych zakończonych przed 2000 r.

Zasadniczym efektem działań finansowanych w ramach programu powinno być upowszechnienie w środowisku naukowym i konserwatorskim wyników przeprowadzonych dotychczas badań, a także przekazanie wojewódzkim konserwatorom zabytków dokumentacji niezbędnej do prowadzenia dalszych działań administracyjnych i konserwatorskich służących świadomej i zrównoważonej ochronie dziedzictwa. Równoległe działania te powinny rozwijać świadomość społeczną, zarówno jeśli chodzi o wartość

dziedzictwa archeologicznego, jak i potrzebę jego zachowania i ochrony, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Wspieranie działań muzealnych - Celem programu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych i wydawniczych.

Kultura ludowa i tradycyjna - Celem programu jest wspieranie zjawisk związanych ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania. Strategicznym celem programu jest wspieranie zjawisk związanych z tradycjami funkcjonującymi na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim (oraz narodowym), które występują zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich. Dofinansowywane są przedsięwzięcia związane ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych ich elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania, w tym odnoszącymi się także do kultur mniejszości narodowych i etnicznych oraz tradycji środowiskowych (w tym m.in. dotyczących folkloru dziecięcego i młodzieżowego). Inicjatywy te mają przyczyniać się do integracji członków społeczności, wśród których dane zjawiska funkcjonują i w ramach, których są przekazywane (transmitowane). Zadaniem programu jest wspieranie działań związanych z materialnym oraz niematerialnym wymiarem dziedzictwa kulturowego, co wpisuje się w założenia ratyfikowanej w 2011 roku przez Rzeczpospolitą Polską Konwencji UNESCO z 2003 roku w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Szczególny nacisk w programie zostaje położony na projekty kompleksowe, integrujące zarówno nadawców – twórców depozytariuszy i nosicieli treści kultury wywodzących się ze społeczności lokalnych i regionalnych oraz profesjonalistów i znawców w swoich dziedzinach, jak i odbiorców (indywidualnych i zbiorowych). Istotne jest rejestrowanie, dokumentowanie i archiwizowanie materialnych i niematerialnych przejawów kultur tradycyjnych; tworzenie odpowiednich metod i narzędzi służących ich ochronie i upowszechnianiu; wypracowywanie i dzielenie się dobrymi praktykami oraz nawiązywanie interdyscyplinarnych i międzyśrodowiskowych kontaktów; wykorzystywanie wszelkich form i sposobów promocji podejmowanych działań, w tym tworzenie ogólnodostępnych repozytoriów związanych z zasobami kultur tradycyjnych i ich transformacjami. Ze względu na specyfikę programu szczególnie ważne dla realizacji

jego celów będą zadania, dla których problematyka związana z kulturami tradycyjnymi (zarówno w aspekcie historycznym, jak i współczesnym) będzie punktem wyjścia do podjęcia działań na rzecz integracji społeczności lokalnych, co przyczynić się może do wzmocnienia tożsamości i budowania poczucia dumy z przejawów lokalnych i regionalnych kultur. Zakres programu został rozszerzony o zadania, związane z międzypokoleniowym przekazem unikatowej wiedzy i umiejętności kulturowych, adresowany do „mistrzów tradycji”, będących depozytariuszami wiedzy lokalnej i regionalnej. Zakres podejmowanych działań jest zgodny z założeniami Konwencji UNESCO z 2003 roku. Głównym celem tego trybu dofinansowania jest wspieranie procesu transmisji w obrębie danej wspólnoty kulturowej, przejawiającego się w bezpośrednim przekazie wiedzy, umiejętności, funkcji – ze szczególnym naciskiem na ich unikatowość bądź zagrożenie zanikiem. Istotnym jest przy tym czynnik in situ – przekaz winien odbywać się pomiędzy osobami wywodzącymi się z tej samej wspólnoty i kultury lokalnej, bądź możliwie najbliższej. Sposób przekazywania powinien odbywać się w jak najbardziej naturalny sposób, z uwzględnieniem lokalnie rozwijających się technik i sposobów transmisji, będących integralną częścią tradycji. O dofinansowanie mogą ubiegać się także przedstawiciele mniejszości narodowych, etnicznych i wyznaniowych, których kultura lokalna stanowi integralną część niematerialnego dziedzictwa kulturowego Polski.

Najbardziej pożądanym efektem programu ma być wypracowanie wzorców ochrony oraz twórczego inspirowania się elementami kultur tradycyjnych zarówno w wymiarze materialnym jak i niematerialnym, z uwzględnieniem społecznego kontekstu ich funkcjonowania.

Miejsca pamięci i trwałe upamiętnienia w kraju - Celem programu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości.

Fundusz kościelny

Celem jest wspieranie działań takich jak konserwacja i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej z dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Dotacją mogą być objęte podstawowe prace zabezpieczające obiekt: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie, odgrzybianie, izolacja, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej.

Fundusz Termomodernizacji i Remontów

Celem rządowego programu wsparcia remontów i termomodernizacji jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich termomodernizacji. Fundusz może być wykorzystany dla poprawy stanu technicznego budynków komunalnych objętych ochroną konserwatorską.

DOTACJE NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA

Zarząd Województwa Łódzkiego ogłasza konkursy na udzielenie dotacji na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa łódzkiego. O dofinansowanie może się ubiegać każdy, kto posiada tytuł prawny do zabytku wpisanego do rejestru zabytków województwa łódzkiego. Dotacja z budżetu województwa łódzkiego na wykonanie prac przy zabytku może być udzielona w wysokości do 50% całkowitej wartości planowanego zadania, w szczególnie uzasadnionych przypadkach - do 100%, przy czym maksymalna wnioskowana kwota dotacji nie może być większa niż 100 tys. złotych.

Środki województwa łódzkiego

Budżet Województwa Łódzkiego

W województwie łódzkim sprawę ustalenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa Uchwała Nr II/36/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 18 grudnia 2018 r. W regulaminie określający zasady i tryb udzielania oraz rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa łódzkiego stwierdzono, że „Celem przyznania dotacji jest poprawa stanu zachowania dziedzictwa kulturowego w województwie łódzkim i promowanie jego walorów wśród mieszkańców oraz udostępnianie zabytków na cele publiczne.”

Dotacja z budżetu Województwa Łódzkiego na wykonanie prac lub robót budowlanych przy jednym i tym samym zabytku może być udzielona w wysokości do 50% ogółu nakładów na te prace lub roboty. Jeżeli zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych albo gdy sytuacja wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót

budowlanych. Dotacje mogą być udzielane na wykonanie prac lub robót budowlanych przy zabytku nieruchomym, ruchomym lub archeologicznym, jeżeli zabytek ten łącznie spełnia następujące kryteria: jest wpisany do rejestru zabytków województwa łódzkiego; znajduje się na stałe w granicach administracyjnych województwa łódzkiego; posiada duże znaczenie dla dziedzictwa kulturowego województwa łódzkiego, ze szczególnym uwzględnieniem jego wartości historycznej, naukowej lub artystycznej oraz dostępności na potrzeby społeczne, turystyczne, kulturalne lub edukacyjne. O dotację może ubiegać się każdy podmiot posiadający tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, ograniczonego prawa rzeczowego, trwałego zarządu albo stosunku zobowiązaniowego. Wysokość środków przeznaczonych na dotację ustalana jest corocznie w budżecie województwa.

„Mała architektura zabytkowa”

Zarząd Województwa Łódzkiego ogłasza nabory do programu, w ramach którego przeznaczono 300 tys. zł na prace przy tzw. małej architekturze.

Do konkursu mogą zostać zgłoszone obiekty małej architektury zabytkowej wpisane do rejestru zabytków województwa łódzkiego lub ujęte w gminnej ewidencji zabytków z obszaru województwa. Mogą to być: kapliczki, krzyże przydrożne, figury, pomniki, posągi, wodotryski, kolumny, a także inne obiekty zaliczające się do architektury ogrodowej.

O dotację może się starać każdy, pod warunkiem, że właściciele zabytku wyrażają zgodę na remont.

Uzyskana pomoc finansowa może zostać przeznaczona na konserwację, odrestaurowanie zabytku oraz uporządkowanie i zagospodarowanie jego otoczenia.

Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków

Celem jest dotowanie prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz na prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków usytuowanych na terenie województwa łódzkiego.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Celem Funduszu jest dofinansowanie zadań dotyczących realizacji przedsięwzięć związanych z edukacją ekologiczną, ochroną przyrody i krajobrazu, ochroną powietrza, gospodarką odpadami i ochroną powierzchni ziemi oraz zasobów wodnych, badaniami naukowymi, a także monitoringiem środowiska.

DOTACJE NA POZIOMIE JEDNOSTEK SAMORZĄDÓW TERYTORIALNYCH

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2022 poz. 559 z późn. zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest zadaniem własnym gminy.

Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym

Środki organów stanowiących gminy

Zasady udzielania dotacji określają uchwały organów w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Dotacja może zostać udzielona do wysokości 50% nakładów koniecznych na wykonanie przez wykonawcę prac lub robót budowlanych przy zabytku, które wykonawca wykona w roku następującym po złożeniu wniosku o udzielenie dotacji. Łączną kwotę dotacji w danym roku budżetowym określa uchwała budżetowa.

Rada może podjąć uchwałę w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków niestanowiących własności Gminy, sposobu ich rozliczania i kontroli wykonywania zleconych zadań.

ŹRÓDŁA PUBLICZNE - ŚRODKI ZAGRANICZNE

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej na poziomie krajowym i wojewódzkim.

Konkurs „Zabytek Zadbany”

Właściciele, posiadacze i zarządcy obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, po wykonaniu ich rewitalizacji mogą brać udział w konkursie „Zabytek Zadbany”. Ocenie Jury podlega jakość i zakres prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych, a także wykonane rewitalizacje zabytków architektury. „Zabytek Zadbany” to doroczny konkurs ogłaszany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pod

nadzorem Generalnego Konserwatora Zabytków. Od 2011 roku za przebieg konkursu odpowiada Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Konkurs stawia sobie za cel upowszechnianie najlepszych przykładów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Dodatkowo niesie walor edukacyjny poprzez popularyzację wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury w trakcie ich użytkowania oraz prowadzonych remontów i adaptacji. Celem konkursu jest również promowanie właściwego użytkowania zabytkowych obiektów, ochrony „substancji zabytkowej” podczas wykonywanych remontów, utrzymanie estetycznego wyglądu budowli wraz z otoczeniem, które nierzadko także wpisane jest do rejestru zabytków.

Obiekty można zgłaszać w 6 kategoriach:

1. Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu.
2. Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe).
3. Adaptacja obiektów zabytkowych.
4. Architektura i budownictwo drewniane.
5. Architektura przemysłowa i budownictwo inżynieryjne.
6. Kategoria specjalna: właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem.

Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru ze środków w dyspozycji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego -realizowane są głównie z:

Programu „Dziedzictwo kulturowe” priorytet „Ochrona zabytków”.

W jego ramach finansowane zadania z zakresu kultury, które corocznie ogłasza (od 2005 r.) Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz organizuje Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Edukacja kulturalna

Celem programu jest wspieranie zadań z zakresu edukacji kulturalnej, ważnych dla rozwoju kapitału społecznego. Wsparcie finansowe kierowane będzie do projektów, obejmujących działania edukacyjno-animacyjne, stymulujące kreatywność i aktywizujące twórczo uczestników reprezentujących wszystkie grupy wiekowe i społeczne. Zasadniczym celem programu jest wspieranie zadań o charakterze niekomercyjnym.

Priorytetowo traktowane będą projekty o wysokiej wartości edukacyjnej i artystycznej, wykraczające poza podstawową działalność statutową wnioskodawców. Zadania powinny wyróżniać się oryginalną, spójną koncepcją, uwzględniającą potrzeby docelowych grup odbiorców. Ważne jest, aby działania prowadzone były w sposób umożliwiający uczestnikom rozwijanie zdolności, umiejętności i wiedzy. Istotna jest zatem forma realizacji przedsięwzięć oparta na interakcji, wykorzystująca odpowiednie metody i narzędzia edukacyjne, np. eksperymenty artystyczne, nowe technologie i media.

Jednym z głównych założeń programu jest wspieranie zadań umożliwiających uczestnictwo oraz integrację przedstawicieli różnych grup społecznych i wiekowych, a także zwiększenie dostępności do efektów realizowanych zadań osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami.

Istotne jest też nawiązywanie współpracy z innymi podmiotami – szkołami, instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi i placówkami opiekuńczymi, której efektem będzie tworzenie spójnej oferty edukacyjnej i kulturalnej. W tym kontekście istotne dla realizacji celów programu będzie wsparcie dla form działalności, których skuteczność została potwierdzona zarówno w rodzimej, jak i zagranicznej praktyce, wśród których wymienić należy działania, skierowane do osób dorosłych, realizowane w formule tzw. „uniwersytetów ludowych”.

Najważniejszym rezultatem zadań wspieranych w ramach programu powinno być podniesienie poziomu kompetencji artystycznych kulturowych i twórczych ich uczestników oraz kształtowanie poczucia, że kultura jest nieodzownym elementem rozwoju osobistego i społecznego. Ważne jest również zachęcenie autorów przedsięwzięć kulturalnych do stałego podnoszenia jakości działań oraz korzystania z nieszablonowych rozwiązań edukacyjnych i artystycznych.

Infrastruktura kultury

Strategicznym celem programu jest zatem stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze. Katalog działań programu, obejmujący prace budowlane, zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych, czy sporządzanie dokumentacji technicznej, daje możliwość finansowania zadań generujących istotne zmiany jakościowe, w zakresie sprawności i efektywności funkcjonowania zaplecza materialno-technicznego, podmiotów objętych programem.

Ze względu na zróżnicowany stan infrastruktury w tym sektorze założenia programu dopuszczają finansowanie różnorodnych zadań. Szczególnie istotne są: poprawa stanu infrastruktury kultury zwiększająca dostęp do oferty kulturalnej i podnosząca jej atrakcyjność, działania przyczyniające się do faktycznego zwiększenia potencjału instytucji kultury, dostosowanie do standardów europejskich, wzrost konkurencyjności podmiotu, wzmocnienie działalności o charakterze ponadregionalnym, a także wzmocnienie infrastruktury podmiotów realizujących zadania z zakresu edukacji kulturalnej. Konieczne jest także wspieranie zadań o charakterze interwencyjnym, likwidujących skutki zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych lub związanych z prowadzeniem wieloletnich inwestycji, wdrażaniem działań zapewniających niezbędne warunki do prowadzenia działalności kulturalnej.

Istotnym celem programu jest zwiększenie dostępności do efektów realizowanych zadań osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami.

Kultura dostępna

Strategicznym celem programu jest wspieranie zadań służących ułatwieniu dostępu do kultury, skierowanych do szerokiego grona odbiorców i sprzyjających integracji społecznej. Działania te powinny służyć osiągnięciu realnych, systemowych i długofalowych efektów w niwelowaniu barier w dostępie do kultury w wy-miarach: przestrzennym, ekonomicznym, społeczno-mentalnym i kompetencyjnym ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób z miejscowości pozbawionych bezpośredniego dostępu do narodowych zasobów dóbr kultury, instytucji kultury oraz instytucji artystycznych.

Ważnym aspektem jest uwzględnienie potrzeb osób mających utrudniony dostęp do kultury i niezaangażowanych w życie kulturalne. Podejmowane działania powinny stwarzać warunki do włączania i współdziałania przedstawicieli różnych grup społecznych w życiu kulturalnym, zdobywania pozytywnych doświadczeń w kontakcie z kulturą oraz budowaniu kompetencji odbiorców kultury.

Ważnym założeniem programu jest umożliwianie uczestnictwa oraz integracji społecznej przedstawicieli różnych grup społecznych, m.in.: dzieci i młodzieży szkolnej, osób starszych, a także wsparcie dla zadań zapewniających dostępność do efektów realizowanych zadań osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami.

Program Promesa dla Kultury

Strategicznym celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania funduszy europejskich na rzecz rozwoju kultury poprzez zapewnienie środków na dofinansowanie tzw. wkładu własnego dla zadań realizowanych przy udziale programów europejskich, a także poprzez dofinansowanie kosztów niekwalifikowanych związanych bezpośrednio z celami kulturalnymi ujętych w umowie o dofinansowanie ze środków europejskich. Katalog działań realizujących cele programu, obejmuje zarówno działania inwestycyjne, jak i tzw. projekty „miękkie”, realizujące najistotniejsze dla rozwoju kultury cele artystyczne i edukacyjne.

W zakresie projektów inwestycyjnych preferowane będą zamierzenia kompleksowe i gwarantujące zwiększenie dostępu do kultury. Dofinansowanie w ramach programu otrzymać mogą także projekty o znacznie mniejszym zasięgu, lecz ważne dla lokalnych społeczności. Preferowane będą zadania, których realizacja wpływa w sposób znaczący na dostępność do kultury na danym obszarze, jak również angażujące różnorodne grupy społeczne.

W odniesieniu do projektów „miękkich” preferowane będą projekty wspierające międzynarodową współpracę artystów, jak również projekty służące budowie kompetencji i konkurencyjności sektora kultury oraz projekty mające na celu zwiększenie dostępu do kultury.

Ulga na zabytki

Ulga na zabytki pozwala na odliczenie od podstawy opodatkowania: 50% kwoty poniesionych wydatków na wpłaty na fundusz remontowy oraz na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dotyczące zabytku (wpisanego do rejestru zabytków lub znajdującego się w ewidencji zabytków), wydatku na nabycie zabytku wpisanego do rejestru zabytków, nie więcej niż kwota odpowiadająca iloczynowi 500 zł i liczby metrów kwadratowych powierzchni użytkowej tego zabytku; limit odliczenia na wszystkie inwestycje podatnika z tego tytułu nie może przekroczyć 500 000 zł.

Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej EWT

Zostały opracowane trzy typy programów: transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnego na lata 2021-2027 (Interreg). Zasadniczą różnicą między trzema typami współpracy jest zakres terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia: – obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu

więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja ma na celu wzmocnienie współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży, – duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej, – wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi, mogą dotyczyć między innymi kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

Kreatywna Europa

Kreatywna Europa to nowy program Unii Europejskiej oferujący wsparcie finansowe dla sektorów audiowizualnych, kultury i kreatywnych. Program ten jest realizowany w latach 2021-2027 i zawiera podobnie, jak w poprzedniej edycji komponenty: MEDIA, KULTURA i część międzysektorową z nowym instrumentem finansowym. Nowe priorytety, które pojawiają się w Kreatywnej Europie, wynikają z analizy obecnej sytuacji sektorów kultury w Europie i problemów, jakie napotykają europejscy artyści. Są to przede wszystkim: budowanie kompetencji sektorów kultury i kreatywnych do skutecznego działania na poziomie ponadnarodowym oraz strategiczne budowanie i rozwój publiczności dla odbioru europejskich dzieł i zwiększanie dostępu do kultury. Komponent Kultura jest częścią programu Kreatywna Europa skierowaną do instytucji, organizacji i innych podmiotów działających w sektorach kultury i kreatywnych. Jego celem jest promocja europejskiej kultury i sztuki, zwiększanie mobilności artystów i dzieł europejskich, budowanie współpracy kulturalnej na poziomie ponadnarodowym, rozwijanie europejskiej publiczności oraz dostosowywanie sektorów kultury i kreatywnych do technologii cyfrowych i wdrażania innowacji.

Program Europa dla Obywateli 2021-2027

Ta propozycja jest kolejnym programem wspólnotowym skierowanym na realizację „miękkich” działań projektowych między innymi w tematyce dziedzictwa kulturowego, którego celem jest zwiększenie świadomości obywateli o historii i integracji europejskiej oraz pomoc w lepszym zrozumieniu polityki UE i jej wpływu na życie codzienne obywateli państw członkowskich. Celami ogólnymi Programu są: – rozwijanie obywatelstwa europejskiego przez umożliwienie współpracy i uczestnictwa w budowaniu demokratycznej, różnorodnej kulturowo, otwartej na świat Europy, – rozwijanie poczucia tożsamości europejskiej opartej na wspólnych wartościach, historii i kulturze, umacnianie poczucia odpowiedzialności za UE

wśród obywateli, – pogłębianie tolerancji i wzajemnego zrozumienia między obywatelami Europy. Cele ogólne realizowane są na poziomie ponadnarodowym za pomocą celów szczegółowych, do których należy: – gromadzenie członków społeczności lokalnych z całej Europy w celu wymiany doświadczeń, opinii i wartości, – wspieranie działań, debat i refleksji na temat obywatelstwa europejskiego i demokracji przy współpracy z europejskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, – przybliżanie Europy obywatelom przez propagowanie europejskich wartości i osiągnięć z zachowaniem pamięci o jej historii, – zachęcanie obywateli i organizacji obywatelskich we wszystkich krajach do wzajemnych kontaktów umacniających dialog międzykulturowy (jedność w różnorodności), budowanie więzi między „starymi” a nowymi członkami UE.

Program składa się z dwóch obszarów tematycznych:

Pamięć Europejska oraz

Demokratyczne zaangażowanie i uczestnictwo obywatelskie:

- partnerstwo miast
- sieci miast
- projekty społeczeństwa obywatelskiego.

Program operacyjny Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS)

Program FEnIKS, jako kontynuacja programu Infrastruktura i Środowisko to największy program finansowany z Funduszy Europejskich nie tylko w Polsce, ale i Unii Europejskiej. Budżet opiewa na 24 mld euro. Główne obszary, na które zostaną przekazane środki, to: gospodarka niskoemisyjna, ochrona środowiska, przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne oraz ochrona zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Priorytet Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury: inwestycje w ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zasobów kultury, np. instytucji kultury, szkół artystycznych.

Polska Cyfrowa PO PC 2021-2027

Projekt programu operacyjnego Polska Cyfrowa przygotowało m.in. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Program został przyjęty przez Komisję Europejską o czym poinformowano 18.11.2022 r. Celem tego programu jest wykorzystanie potencjału cyfrowego do poprawy jakości życia. Ministerstwo wychodzi z założenia, że pełne wykorzystanie potencjału nowoczesnych technologii wymaga nie tylko budowy infrastruktury i usług, ale

także wspierania kompetencji cyfrowych Polaków. Dotychczasowo w ramach programu planowano realizację czterech osi priorytetowych: Oś priorytetowa I. Powszechny dostęp do szybkiego Internetu. Oś priorytetowa II. E-administracja i otwarty rząd. Oś priorytetowa III. Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa. Oś priorytetowa IV. Pomoc techniczna.

Wszelkie harmonogramy i objaśnienia dotyczące możliwości uzyskania dotacji unijnych dostępne są na Portalu Funduszy Europejskich (www.funduszeuropejskie.gov.pl) lub na stronach internetowych www.nowedotacjeunijne.eu lub www.najdaconsulting.pl.

Polski Ład dla kultury

Założenia rządowego programu odbudowy zabytków „Polski Ład dla kultury” zostały opublikowane. Wynika z nich, że program kierowany jest bezpośrednio do jednostek samorządu terytorialnego, a za ich pośrednictwem również do innych podmiotów zobowiązanych do opieki nad zabytkami. Dofinansowanie będzie przyznawane na realizację zadań inwestycyjnych związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami. Może być przeznaczony na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego albo na udzielenie dotacji samorządowej na takie prace.

Krajowy Plan Odbudowy

W ramach Krajowego Planu Odbudowy rząd powinien przekazać na remonty zabytkowych budynków i adaptację ich na mieszkania komunalne. Krajowy Plan Odbudowy to pieniądze na odbudowę gospodarek państw członkowskich Unii Europejskiej po koronawirusowym kryzysie. Polska dostanie z niego ok. 200 mld zł.

PODSUMOWANIE

Bogate dziedzictwo kulturowe Powiatu Skierniewickiego stanowi podstawę rozwoju i jest motorem jednoczenia lokalnej społeczności. Zarówno elementy kultury niematerialnej jak i prace w obrębie obiektów zabytkowych mogą być finansowane z różnych źródeł na wielu poziomach. O dotacje może występować Powiat na prace rewaloryzacyjne i rewitalizacyjne oraz renowacyjne. Środki finansowe może pozyskać również posiadacz lub użytkownik zabytku na wykonanie prac lub refundacje przeprowadzonych działań.

Ze środków zewnętrznych zrewaloryzowana jest zabytkowa zieleń m. in. założenie cmentarzy, wykonane są prace zabezpieczające i remontowe przy kapliczkach. O dotacje występują również posiadacze zabytków chcący wykonać dokumentację projektową. Z innych puli środków finansowane są imprezy kulturalne, wystawy, poldery informacyjne o zabytkach, działania twórców i Stowarzyszeń. Zasada łączenia środków z różnych źródeł nie może przekroczyć 100 % poniesionych kosztów.

Kanwą analizowanych w Powiatowym Programie Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego na lata 2024-2027 są rekomendacje do dokumentów na wyższym poziomie przedstawione w rozdział „Wskazania do Dokumentów Wyższego Rzędu”.

Niniejszy Powiatowy Program Opieki Nad Zabytkami dla Powiatu Skierniewickiego opracowano na podstawie kwerendy archiwalnej WUOZ w Łodzi, dokumentacji NID, materiałów źródłowych Parafii, stron www Powiatu i Gmin oraz informacji promocyjnych Organizacji Pozarządowych. W dokumencie analizowano elementy upowszechniane w środkach przekazu mające na celu propagowanie cennych zabytków z poziomu posiadaczy zabytków, twórców ludowych, społecznych opiekunów i pasjonatów